

การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

นางสาว นุบผา เมฆศรีทองคำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1959-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A META-ETHNOGRAPHY RESEARCH ON COMMUNITY PARTICIPATION
IN EDUCATIONAL MANAGEMENT

Miss Bubpha Makesrithongkum

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1959-7

บุบผา เมฆศรีทองคำ: การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (A META-ETHNOGRAPHY RESEARCH ON COMMUNITY PARTICIPATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT) อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม; 154 หน้า. ISBN 974-53-1959-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2) เพื่อสังเคราะห์ที่ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและสังเคราะห์สรุปให้ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान” จำนวน 10 เล่ม ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า

- งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาโทระดับปริญญาโทโดยศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ผู้นำชุมชนโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงมากที่สุด โรงเรียนที่ศึกษาส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและใช้วิธีการสังเกตเป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากที่สุด
- ผลการสังเคราะห์มี 2 ประเด็นที่ปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง ได้แก่ 1) ประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ผู้ปกครองนักเรียนกับผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น และ 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา คือ ร่วมสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน และจากการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ซึ่งมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่มีสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและมีครอบคลุมหลายประเด็นและกลุ่มงานวิจัยที่ไม่ค่อยมีสารสนเทศและข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าวพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 7 ประเด็น คือ ประเภทงานวิจัย ระดับการศึกษา สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ ประเด็นวิจัยที่ศึกษา บริบทของโรงเรียนที่ศึกษาและพื้นที่ที่ศึกษา
- ผลการวิเคราะห์มี 4 ปัจจัยในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา คือ 1) ปัจจัยโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนให้อาสาชุมชน ลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพ ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ความร่วมมือร่วมพลังและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน 2) ปัจจัยผู้บริหาร ได้แก่ ภูมิหลัง ผู้บริหารที่มีคุณภาพ คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความศรัทธาต่อผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน 3) ปัจจัยครู ได้แก่ ภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของชุมชน ลักษณะการทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความศรัทธาต่อครู ความรู้สึกผูกพันระหว่างชุมชนกับครูและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน และ 4) ปัจจัยชุมชน ได้แก่ ลักษณะของชุมชน ภูมิหลังของคนในชุมชน ความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน ความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียน ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน การเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและความร่วมมือร่วมพลัง

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา..... 2547.....

##4483735827: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: META-ETHNOGRAPHY / COMMUNITY PARTICIPATION

BUBPHA MAKESRITHONGKUM: A META-ETHNOGRAPHY RESEARCH ON
COMMUNITY PARTICIPATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT. THESIS
ADVISOR: ASST. PROF. SUWATANA SUWANKETNIKOM, Ph.D., 154 pp. ISBN
974-53-1959-7

The purposes of this research were to 1) analyze the characteristics of research on community participation in educational management 2) synthesize the state of knowledge on community participation in educational management and then compare the similarities and differences of research findings on community participation in educational management and to synthesize the relevance between the characteristics of research and the research findings and 3) analyze ways to develop the knowledge on community participation in educational management. The research reports that were used for this synthesis were ten qualitative research from 1997 to 2002. Meta-ethnography research was used in this study.

The results of research synthesis were:

1. The majority of research reports were master degree theses studying on local curriculum development. The majority of key informants were the leaders of the community which were selected by purposive sampling. The majority of sample schools were the schools under the responsibility of the Office of the National Primary Education Commission (ONPEC). The most popular data collection method was observation.

2. The results appeared in the 10 research were two points. First, the participating persons in educational management were parents, the leaders of the community and the local politicians. Second, the characteristics of participation in educational management were donating money, labor, materials to school and being resource persons. The comparing of the similarities and differences of the research findings indicated that there were two groups of the reports; 1) the former had the varieties and covering information about the supporting factors/obstacle factors effecting the community participation in educational management 2) the latter didn't have those information. There were 7 characteristics which differentiated the research. They were types of research, educational levels, the produced institute, the year of completion, the study issue, the school context and the study area.

3. There were four factors underlying the developing of the knowledge on community participation in educational management; 1) school factors which consisted of the opportunities given to the community by school, school characters, school qualities, the feeling of school concerns, the feeling of school ownership, collaboration and the participation on school management 2) principal factors, such as background, principal qualities, personal traits, job descriptions, human relationship, the community's faith to the principals and the involvement of community in educational management 3) teacher factors which consisted of background, personal traits, the insight of community values, job descriptions, human relationship, the community's faith to the teachers, the feeling of concerns between community and teachers and the involvement of community in educational management 4) community factors which included characters, background, feeling of concerns of community, the community's faith to the school personal, the feeling of school concerns, the recognition of contribution and collaboration.

Department.....Educational Research and Psychology... Student's signature.....

Field of study...Educational Research..... Advisor's signature.....

Academic year.....2004.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีสำเนียงสุล่งได้ด้วยความเมตตากรุณา ความเอาใจใส่และความเอื้ออาทรอย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวีฉนา สุวรรณเขตนิกม ที่ท่านคอยให้กำลังใจ ติดตามความก้าวหน้าตลอดจนให้คำแนะนำที่มีคุณค่าที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความครบถ้วน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้โอกาสผู้วิจัยได้เรียนรู้วิทยาการวิจัยใหม่อันนำมาสู่การเสริมสร้างประสบการณ์และการพัฒนาศักยภาพของผู้วิจัยทั้งด้านกระบวนการคิด การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิวัชชัย ที่ตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์นี้ ท่านได้ให้ความเมตตาและความเอื้อเอื้อ พร้อมกรุณาเวลาในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้ทางการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาสตร์ของกรวิจัยที่เรียกว่า "การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิงคน" จากจุดเริ่มต้นในความไม่รู้ของผู้วิจัยค่อย ๆ ก่อตัวเป็นรูปของความรู้ ความเข้าใจที่ละเอียดละออจนนำมาสู่ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการสรรสร้างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย เจ้าของวิทยานิพนธ์ปริญญาโททุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนด้านข้อมูลให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาวิจัย ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ไม่เฉพาะความรู้ทางการวิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาจนทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยจนนำมาสู่ความสำเร็จในครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ภาควิชาวิจัยการศึกษาทุกท่านโดยเฉพาะคุณธีรวัฒน์ ฉะราชคุณบุญชรัสมิ์ เต็มชัย คุณแสงทอง ภูศรี นาวาตรีหญิง ดร. กิตติยา นี้อ่อน คุณเพชรทิ ฑูรมาพันธ์ และคุณธิดาพร ไตรสดี ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพร้อมมอบความสำเร็จและความภาคภูมิใจนี้ให้กับบิดา มารดา และครอบครัวที่ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาด้วยดีตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย.....	7
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	11
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	13
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย.....	44
เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย.....	44
ขั้นตอนการสืบค้นงานวิจัย.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์.....	49
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	53
ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ.....	62
ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา.....	64
ตอนที่ 5 ผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	68
ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	72
ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษา.....	78
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย.....	90
อภิปรายผลการวิจัย.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	105
รายการอ้างอิง.....	109
ภาคผนวก.....	114
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	115
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
ภาคผนวก ค รายชื่อวิทยานิพนธ์ที่นำมาสังเคราะห์.....	123
ภาคผนวก ง ตารางผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษา.....	125
ภาคผนวก จ วิธีการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	152
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	154

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน.....	9
2.2	การเปรียบเทียบระหว่างวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (แบบดั้งเดิม) กับการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน.....	11
2.3	ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	23
3.1	จำนวนงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย.....	45
4.1	จำนวนงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย.....	53
4.2	ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ.....	63

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	39
2.2	กรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัย.....	42
4.1	ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกันตาม คุณลักษณะงานวิจัย.....	71
4.2	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.....	84

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าปัญหาวิจัยที่นักวิจัยสนใจศึกษาและต้องการค้นหาคำตอบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะภายใต้บริบทของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการที่นักวิจัยจะสามารถตอบปัญหาวิจัยเพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและวิชาชีพ จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีวิทยาการวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหา การสร้าง การสะสมและการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

“การสังเคราะห์งานวิจัย” (Research Synthesis) เป็นวิธีวิทยาการวิจัยในอีกลักษณะหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเป็นการนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยหลายเรื่องที่เกิดปัญหาวิจัยเรื่องเดียวกันมาสรุปรวมให้ได้เป็นคำตอบที่เป็นข้อสรุปตอบคำถามวิจัยที่ต้องการ ทำให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างลุ่มลึกเกินกว่าระดับความรู้ความเข้าใจที่นักวิจัยจะได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

วิธีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยถือว่ามีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ประการแรก ทำให้ทราบถึงสถานะปัจจุบันของข้อความรู้ต่าง ๆ ประการที่ 2 เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดตัวแปรและสมมติฐานการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย การสังเคราะห์งานวิจัยยังมีประโยชน์ต่อการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากการสังเคราะห์งานวิจัยทำให้ได้ความรู้อันเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนทำให้การนำไปประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติมีประสิทธิภาพ (อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ, 2543)

อุทุมพร จามรมาน (2527) และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2530) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยสามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) ซึ่งเป็นการใช้กระบวนการทางสถิติเข้ามาช่วยสังเคราะห์โดยการคำนวณค่าหรือดัชนีมาตรฐานของผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ สรุปและอ้างอิง ส่วนการสังเคราะห์อีกประเภทหนึ่ง คือ การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) ซึ่งเป็นการรวบรวมเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการสังเคราะห์เข้าด้วยกันและสรุปออกมาโดยผู้สังเคราะห์จะต้องสรุปประเด็นหลักของผลการวิจัยแต่ละเรื่องและบรรยายให้เห็นความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างผลการวิจัยเหล่านั้น โดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ คือ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-ethnography)” ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่นักวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เนื่องจากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาหรือแบบดั้งเดิมในลักษณะที่เป็นการบรรยายนั้นเป็นวิธีการที่ไม่มีระบบ มีความเป็นอัตนัยสูง ทำให้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยแตกต่างกันตามความสามารถและประสบการณ์

ของนักวิจัยผู้ทำการสังเคราะห์ นอกจากนั้นจะทำการสังเคราะห์ซ้ำให้ได้ผลเหมือนเดิมเป็นเรื่องยากและงานการสังเคราะห์มักจะไม่มีใครบอกผลงานวิจัยทั้งหมดที่นำมาสังเคราะห์ ผู้สังเคราะห์มักจะเลือกเฉพาะตอนหรือส่วนที่สนใจ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่วิวัฒนาการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานจะมีประโยชน์ต่อการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ก็ตาม แต่ในแง่ของการศึกษาวิจัยพบว่าในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังขาดองค์ความรู้ที่มาจากการสังเคราะห์ด้วยวิวัฒนาการดังกล่าว มีเพียงการศึกษาของอดุลย์ วงศ์คุณ (2543) ที่ศึกษาโดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน โดยเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในลักษณะของการแปลความเทียบกลับไปกลับมาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

เมื่อพิจารณาในด้านการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งดังปรากฏอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 8 (2) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและหมวด 7 มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะฉะนั้นความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

แต่อย่างไรก็ตามในด้านของการสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวยังขาดองค์ความรู้ที่มาจาก การสังเคราะห์ กล่าวคือ จากการสำรวจงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบที่ไม่มีการใช้เทคนิควิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน ทำให้ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษามีลักษณะที่กระจัดกระจาย ขาดการผสมผสานกันอย่างเป็นระบบในการที่จะนำมาสู่ความรู้ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เพราะฉะนั้นจากสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวเน้นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาประกอบกับการส่งเสริมงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่เป็นการศึกษาที่ไม่มีการใช้วิวัฒนาการสังเคราะห์งานวิจัยดังที่กล่าวข้างต้น ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่แนวทางการศึกษาวิจัยด้วย “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ในลักษณะของการสังเคราะห์งานวิจัยโดยอาศัยเทคนิควิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่ยังไม่มีการใช้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ชัดเจนมากที่สุดโดยทำการแปลความหมายงานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะของการแปลความเทียบกลับไปกลับมาในกรณีที่ผลการวิจัยสอดคล้องกัน ทำการแปลความ

เชิงทักล้า้งในกรณีที่ผลการวิจัยขัดแย้งกันและทำการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้งในกรณีที่มีการแปลความหมาย 2 แบบข้างต้น

คำถามวิจัย

1. คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีคุณลักษณะใดบ้างในด้านการพิมพ์ ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยและด้านวิธีวิทยา ?
2. สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นลักษณะใด ?
3. ผลการวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีสาระเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ? ลักษณะที่ต่างกันเป็นเพราะคุณลักษณะของงานวิจัยต่างกันอย่างไร ?
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร ?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์ให้ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษารวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและสังเคราะห์สรุปให้ได้ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-ethnography)” โดยใช้แนวคิดของ Noblit and Hare (1988) และเป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ดำเนินการศึกษาวิจัยในประเทศไทยโดยทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากคำภาษาอังกฤษ คือ “metaphor” ที่ใช้ในการศึกษาคำนี้ยังไม่มีการใช้คำภาษาไทยอย่างเป็นทางการ ดังนั้นผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัย ศาสตราจารย์ กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิตและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัยและด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 ท่านให้คำแนะนำในการใช้คำภาษาไทยว่า “ประเด็นอุปมา” เพราะฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำภาษาไทยแทน “metaphor” ว่า “ประเด็นอุปมา”

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง ระเบียบวิธีการศึกษาเพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการนำข้อค้นพบจากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกันมาศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบ

การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान หมายถึง ระเบียบวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่นำเอาข้อค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามาสังเคราะห์ทำการแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความเชิงหักล้างและการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

การแปลความเทียบกลับไปกลับมา หมายถึง การเปรียบเทียบประเด็นอุปมาที่มาจากข้อค้นพบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในแต่ละเรื่องที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกันนำมาเปรียบเทียบกัน

การแปลความเชิงหักล้าง หมายถึง การเปรียบเทียบประเด็นอุปมาที่มาจากข้อค้นพบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในแต่ละเรื่องที่มีผลการวิจัยที่ต่างกันเกี่ยวกับข้อโต้แย้งในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ ทักษะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและการมองเห็นตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน

การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง หมายถึง การสร้างข้อสรุปจากข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมดเพื่อโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรืออธิบายให้เห็นถึงสาเหตุกับผลของการวิจัยที่ศึกษา ทักษะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและการมองเห็นตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้นเพื่อกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้นเพื่อกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของคนในชุมชนที่มีต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูที่มีส่วนสนับสนุนหรือขัดขวางในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ทัศนคติของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้บริหาร/ครูที่มีต่อชุมชนในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนหรือขัดขวางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การมองเห็นตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อตนเองของคนในชุมชนทั้งในแง่ที่สามารถให้การสนับสนุนและไม่สามารถให้การสนับสนุนต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง สารสนเทศในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 ที่ครอบคลุม 7 ประเด็น ได้แก่ ประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดการเรียนรู้วิถีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา อภิमानอันเป็นแนวทางพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาวิถีวิทยาการวิจัยนี้ต่อไป
2. ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นข้อสรุปอย่างมีระบบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ใช้การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และ ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

1.1 ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) เป็นระเบียบวิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ (Light and Pillemer, 1984; Glass and others, 1981; Mullen, 1989 อ้างถึงใน นางลักษณวีรัชชัย, 2542) โดยการสังเคราะห์งานวิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่องให้ข้อค้นพบแต่ละมุมของปรากฏการณ์ที่นักวิจัยต้องการศึกษาและเมื่อนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์รวมกัน ผลการสังเคราะห์ที่ได้รับจะมีความกว้างขวางและลุ่มลึกมากกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง (นางลักษณวีรัชชัย, 2542)

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า “การสังเคราะห์งานวิจัย” เป็นเทคนิควิธีการวิจัยที่นำผลการวิจัยจากหลายๆ งานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นปัญหาวิจัยเดียวกันมาทำการสังเคราะห์สรุปรวมกันทำให้ได้ผลการศึกษามีลักษณะกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.2 ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย

อุทุมพร จามรมาน (2527) และนางลักษณวีรัชชัย (2530) กล่าวว่าโดยทั่วไปการสังเคราะห์งานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะหรือการสังเคราะห์เชิงคุณภาพหรือการสังเคราะห์เชิงบอกลักษณะ (Qualitative Synthesis) เป็นการรวบรวมเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการสังเคราะห์เข้าด้วยกันและสรุปออกมาโดยผู้สังเคราะห์จะต้องสรุปประเด็นหลักของผลการวิจัยแต่ละเรื่องและบรรยายให้เห็นความสัมพันธ์และความ

ขัดแย้งระหว่างผลการวิจัยเหล่านั้น ทั้งนี้ผู้สังเคราะห์ต้องสรุปด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง และไม่ผนวกความคิดเห็นของตนเอง การสังเคราะห์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้กับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2. การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) เป็นการใช้กระบวนการทางสถิติเข้ามาช่วยสังเคราะห์โดยการคำนวณค่าหรือดัชนีมาตรฐานของผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ สรุป และอ้างอิง

1.3 การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

1.3.1 ลักษณะของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

Noblit and Hare (1988) กล่าวถึงการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान (Meta-ethnography) ว่าเป็นการวิจัยที่อยู่บนพื้นฐานกระบวนการทัศน์เชิงตีความซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองหรือแนวคิดมากมายของผู้สังเคราะห์จากงานวิจัยแต่ละเรื่องโดยสะท้อนในหลายๆ วิธีการ นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการแปลความหมายหรือการอธิบายเชิงตีความมากกว่าการนำเนื้อหามารวมกันเพียงอย่างเดียว (aggregative) หรือการวิเคราะห์โดยพยายามให้เห็นถึงกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากกรณีศึกษาหลาย ๆ งานวิจัย ดังนั้นจึงเป็นวิธีการที่ต้องการความเข้าใจถึงธรรมชาติของการเปรียบเทียบ (comparison) และการแปลความ (interpretation) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเป็นการสังเคราะห์การวิจัยเชิงตีความ (interpretative research) โดยพยายามคงลักษณะเฉพาะ (uniqueness) และองค์รวม (holism) ของงานวิจัยเชิงคุณภาพขณะที่ทำการแปลความหมายจากงานวิจัยหนึ่งจากกรอบของอีกงานวิจัยหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับที่ Miles and Huberman (1994 cited in Hess, 2000) กล่าวว่า การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเป็นวิธีการที่พยายามคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะของงานวิจัยเชิงคุณภาพและการเปรียบเทียบ เช่นเดียวกับที่ Hess (2000) สรุปว่าการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเป็นวิธีการศึกษาปรากฏการณ์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่หลากหลายโดยผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเกี่ยวข้องกับการแปลความหมาย

Noblit and Hare (1988) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानมีจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. เพื่อทบทวนวรรณกรรมในเชิงแปลความได้มากขึ้น
2. เพื่อตรวจสอบอย่างวิพากษ์ของคำอธิบายหลาย ๆ แบบของเหตุการณ์ สถานการณ์และข้อมูลอื่น ๆ
3. เพื่อเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบของงานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าไปสู่ข้อสรุปรวมจากงานวิจัย
4. เพื่อเปรียบเทียบงานวิจัยของนักวิจัยกับงานวิจัยของผู้อื่น
5. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา

1.3.2 ประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

Noblit and Hare (1988) แบ่งประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations) เป็นวิธีการที่ใช้กับการศึกษาที่เป็น การวิเคราะห์ถึงงานวิจัยที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกัน จึงเป็นการนำงานวิจัยเรื่องหนึ่งไปแปลความในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่เปรียบเทียบกันได้อย่างตรงไปตรงมา

2. การแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) เป็นวิธีการที่ใช้กับการศึกษาที่มีข้อสรุปที่ต่างกันเกี่ยวกับข้อโต้แย้งในเรื่องเดียวกัน จึงเป็นการนำงานวิจัยเรื่องหนึ่งไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง นั่นคือ เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อค้นพบที่มีลักษณะตรงข้ามกัน

3. การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (lines-of-argument synthesis) เป็นวิธีการศึกษาที่นำงานวิจัยทุกเรื่องมาโยงเป็นข้อถกแถลงเพื่อนำมาสู่ข้อสรุปใดข้อสรุปหนึ่ง นั่นคือ เป็นการสังเคราะห์เพื่อสรุปอ้างอิงไปถึงภาพรวมทั้งหมด

Hess (2000) สรุปถึงประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानตามแนวคิดของ Noblit and Hare (1988) ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

ประเภทการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่างงานวิจัย
1. การแปลความเทียบกลับไปกลับมา	เป็นวิธีการที่ใช้กับการศึกษาที่เป็น การวิเคราะห์ถึงงานวิจัยที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกัน	1. การศึกษาเกี่ยวกับครูใหญ่ของ Wolcott ในปี 1973 2. การศึกษากระบวนการของการแบ่งแยกในโรงเรียนมัธยมของ Collins and Noblit ในปี 1978
2. การแปลความเชิงหักล้าง	เป็นวิธีการที่ใช้กับการศึกษาที่มีข้อสรุปที่ต่างกันเกี่ยวกับข้อโต้แย้งในเรื่องเดียวกัน	1. การแปลความหมายของ Freeman ในปี 1983 ที่พยายามล้มล้างการศึกษาด้านมานุษยวิทยาของ Mead ในปี 1928
3. การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง	เป็นวิธีการศึกษาที่นำงานวิจัยทุกเรื่องมาโยงเป็นข้อถกแถลงเพื่อนำมาสู่ข้อสรุปใดข้อสรุปหนึ่ง	1. การสร้างความหมายจากการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งแยกผิว จำนวน 6 กรณีที่นำไปสู่การสร้างทฤษฎี 2. การศึกษาเรื่อง “การทำงานร่วมกันในโรงเรียนที่พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพ” ของ Hess ในปี 2000

1.3.3 ขั้นตอนของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

Noblit and Hare (1988 อ้างถึงใน นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) กล่าวถึงขั้นตอนของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानว่าประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้น ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยต้องกำหนดปัญหาวิจัยที่ต้องการศึกษาแสวงหาคำตอบ ลักษณะปัญหาวิจัยควรเป็นปัญหาที่มีคำถามประเภททำไม อย่างไร มีกระบวนการเป็นขั้นตอนหรือเปลี่ยนแปลงเป็นแบบใดบ้าง รวมทั้งต้องสามารถอธิบายได้ว่าปัญหาวิจัยนั้นมีความสำคัญในเชิงวิชาการและในภาคปฏิบัติอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตัดสินใจเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เทียบเคียงได้กับการเลือกกรณีศึกษาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยอาจพิจารณาเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณค่า มีประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาและตีความ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย ขั้นตอนนี้ นักวิจัยต้องอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาสาระในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยการอ่านซ้ำ ๆ แต่ยังไม่ต้องมีการตีความหรือเปรียบเทียบเนื่องจากการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาสาระ การอ่านงานวิจัยจึงต้องให้ความสนใจต่อรายละเอียดของงานวิจัยและสาระที่ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์จากงานวิจัยนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยต้องพัฒนากรอบแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องโดยจับประเด็นหลัก สังกัปดาห์แนวคิด วิธีการ ผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาเทียบเคียงกัน นอกจากนี้ยังอาจพิจารณาจากประโยค คำ วลี เพื่อหาความหมายที่เปรียบเทียบกันได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นแปลความหมายหรือตีความเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ การดำเนินงานขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากคล้ายกับการนำแนวคิด สังกัปดาห์จากงานวิจัยเรื่องหนึ่งไปใช้กับงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งแล้วนำผลที่น่าจะได้รับมาเปรียบเทียบกัน การแปลความหมายหรือการตีความทำได้เป็น 3 แบบ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations) การแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (lines-of-argument synthesis)

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสังเคราะห์การแปลความหมาย ขั้นตอนนี้ นักวิจัยนำผลการแปลความหมายทั้งหมดมาสังเคราะห์ ลักษณะการสังเคราะห์จะได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่อง มีความกว้างขวางและลึกซึ้งมากกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นการสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ งานขั้นตอนนี้เป็นแบบเดียวกับการเสนอรายงานการวิจัยโดยทั่วไป

1.3.4 การเปรียบเทียบระหว่างวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (แบบดั้งเดิม) กับแบบการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา(แบบดั้งเดิม) และแบบการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानสามารถสรุปเปรียบเทียบถึงความแตกต่างได้ ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การเปรียบเทียบระหว่างวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (แบบดั้งเดิม) กับแบบการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (แบบดั้งเดิม)	การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान
1. ใช้วิธีการที่ไม่มีระบบ มีความเป็นอัตนัยสูง ทำให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่ไม่ชัดเจน	1. ใช้วิธีการของการเปรียบเทียบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างเป็นระบบให้ได้ข้อสรุปรวมจากงานวิจัย
2. ใช้หลักการสรุปย่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่องแล้วพิจารณาเปรียบเทียบผลการวิจัยแต่ละเรื่องว่ามีความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างกันอย่างไรและหาคำอธิบายถึงที่มาของความคล้ายคลึงและความต่างต่างนั้น ๆ	2. เป็นการสังเคราะห์ที่มุ่งเน้นการแปลความหมายหรือการอธิบายเชิงตีความมากกว่าการสรุปหรือการนำเนื้อหา มารวมกันเพียงอย่างเดียว
3. ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้มีความแตกต่างกันตามความสามารถและประสบการณ์ของนักวิจัยที่ทำการสังเคราะห์	3. ผลการวิจัยที่ได้มีลักษณะที่เป็นระบบเชื่อถือได้

เพราะฉะนั้นจากการเปรียบเทียบวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 2 แบบจะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानมีข้อได้เปรียบกว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (แบบดั้งเดิม) ในแง่ของผลการสังเคราะห์ที่เป็นระบบและลึกซึ้งมากกว่า

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

อลิศรา ชูชาติ (2544) กล่าวว่านับแต่อดีตบทบาทในอุดมคติของโรงเรียน คือ สถาบันที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชุมชนโดยตรง โรงเรียนต้องทำหน้าที่และดำเนินงานด้วยความร่วมมือกับชุมชนไม่ว่าจะอยู่ในรูปขององค์กร หน่วยงานหรือเอกัตบุคคลก็ตาม แต่ในการปฏิบัติโรงเรียนกลับตัดสัมพันธ์และดำเนินการตามลำพังโดยมีบุคลากรของโรงเรียนเป็นแกนนำไม่ว่าจะเป็นเรื่องกำหนดนโยบายของโรงเรียน การบริหารงานโรงเรียน การดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน แม้ว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีความพยายามและการเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนบ้าง ที่เห็นเด่นชัด คือ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนซึ่งบางโรงเรียนได้ให้

ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวคิด แต่ก็ยังมีโรงเรียนอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ประกอบกับรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลหรือองค์กรภายนอกในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเป็นไปในลักษณะการให้ความร่วมมือ เช่น การให้ความอนุเคราะห์ที่ในรูปของทุนทรัพย์มากกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยเฉพาะด้านแนวคิด หลักการ นโยบายรวมทั้งวิชาการด้านต่าง ๆ

นอกจากนั้นเมื่ออิทธิพลตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย มีการจัดตั้งโรงเรียนผลิตบุคลากรป้อนระบบราชการและพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยการจัดการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐซึ่งประชาชนเองก็ถือว่าการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานเป็นความรับผิดชอบของรัฐ ขาดความเอาใจใส่ ตรวจสอบและกำกับกำกับการดำเนินงานของรัฐเท่าที่ควร การศึกษาจึงมีปัญหาคอขวดเรื่องมาจนยากที่จะแก้ไขด้วยระบบปกติ (สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา, 2544)

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดมิติใหม่ทางการศึกษาหลายประการ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้แก่ชุมชนในการร่วมจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการ ให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษานั้นคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรเอกชนหรือกลุ่มอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมส่งเสริมในการดำเนินงานทางการศึกษาอย่างเต็มที่โดยถือว่าการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้เป็นภาระหน้าที่สำหรับทุกคน ประชาชนซึ่งหมายรวมไปถึงบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่นเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีดังต่อไปนี้ (สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา, 2544; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542)

1. ทำให้เกิดการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ตัวแทนของท้องถิ่นที่เข้าร่วมจัดการศึกษาจะเริ่มเรียนรู้จักการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม คือ ท้องถิ่นของตนเองและมีผลต่อการจัดหลักสูตรซึ่งย่อมมีแนวโน้มที่ประสานการเรียนกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน

3. เกิดการสะสมและการต่อยอดความรู้ในภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรืออาจมีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาระหว่างท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกันได้

เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าเป้าหมายหลักที่สำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ มุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กับโรงเรียนซึ่งนับเป็นก้าวใหม่ของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

คำว่า “ชุมชน” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Community” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2530) ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่า หมายถึง หมู่บ้าน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายไว้หลายทัศนะที่สอดคล้องกันซึ่งสรุปได้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์และคุณค่าร่วมกัน มีความผูกพันกัน มีจิตสำนึกร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกัน มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีการสื่อสารและมีระเบียบสังคมร่วมกันในการกระทำและการจัดการ มีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน มีการกระทำกิจกรรมและผลประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกันตลอดจนมีการเรียนรู้ในการที่จะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (ประเวศ วะสี, 2539; ขนิษฐา เมืองเชียงหวาน, 2544; สุันหา พุทธวรรณะ, 2544; อิศราภรณ์ ธรรมโยโก, 2545; รจนา สุวรรณภา, 2546; Olsen, 1968)

3.2 ที่มาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 28 และ 43 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ และการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

ด้านความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้...

(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้...

(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน...

ด้านแนวการจัดการศึกษา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน... ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา... คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน... เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58...

(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

จากรายละเอียดของที่มาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาดังที่กล่าวข้างต้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ดังนี้...

(2) เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลกโดยการพัฒนาคุณภาพคน ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูประบบสุขภาพ สร้างระบบคุ้มครองความมั่นคงทางสังคม รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชนให้เกิดการเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน...

(4) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพเพิ่มรายได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับกลไกภาครัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทครอบครัว องค์กรทางศาสนา โรงเรียน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน อาสาสมัคร และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ขณะเดียวกันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดบทบาท/หน้าที่ของชุมชนไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
4. ให้มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
6. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

นอกจากนี้ Anzar (1998) กล่าวว่านักการศึกษาได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของโรงเรียน ประสิทธิภาพทางวิชาการ การเคลื่อนตัวทางสังคม (social mobilization) ของหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทางการศึกษา เช่นเดียวกับ Abdel-Hady (1990) กล่าวว่ามีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยและตัวชี้วัดประสิทธิผลในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา

3.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากการศึกษาความหมาย “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในมุมมองของนักวิชาการหลายท่านพบว่ามี ความหมายที่แตกต่างกันโดยแบ่งออกเป็น 2 นัยยะ นัยยะที่ 1 เป็นการให้ความหมายโดยมุ่งเน้นที่การ ดำเนินกิจกรรม นั่นคือ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หมายถึง การให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่ม

บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุนและส่งเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน (ปรัชญา เวสารัชช์, 2530; ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2531; นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540; เมตต์ เมตต์การุณจิต และคณะ, 2541; สมยศ เผือกจันทิก, 2542; พจนา เทียนธาดา, 2543; สุนันทา พุทธรวณะ, 2544; อิศราภรณ์ ธรรมโยโก, 2545; Whang, 1981; Pousada, 1991)

ส่วนนัยยะที่ 2 เป็นการให้ความหมายโดยมุ่งเน้นที่กระบวนการ นั่นคือ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หมายถึง กระบวนการที่เชื่อมโยงเข้ากับการเรียนรู้และการพัฒนาของตัวบุคคลเพื่อนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในภาพรวม (Gustavo, 1992; Bopp, 1994)

ดังนั้นหากพิจารณาจากความหมายของ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” หมายถึง การให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือและตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย นโยบายและการวางแผนการศึกษารวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กองการมัธยมศึกษา, 2543; วันเพ็ญ อำนาจ, 2544; Sumption and Engstrom, 1966; Havighurt, 1979)

3.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากนโยบายการจัดการศึกษาของภาครัฐที่มุ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นที่มัตถนา เบ็งจันท์ (2543) กล่าวว่าระบบการศึกษาโดยลำพังแล้วไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชนได้ โรงเรียนจึงต้องร่วมมือร่วมกับคนในชุมชนดำเนินงานเพื่อให้การศึกษาเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของทุกชีวิตในชุมชน ทั้งยังมีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ได้รับความผูกพัน ความร่วมมือกับชุมชนในด้านวัสดุ แรงงานและเวลา รวมทั้งปัญหาความเข้าใจผิดระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะลดลง เช่นเดียวกับที่ภิญโญ สาธร (2526) และนงรัตน์ ศรีพรหม (2544) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีความสำคัญในแง่ที่คนในชุมชนจะได้ทราบกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นการสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความนิยม ทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเข้าใจ ให้ความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมดูแลจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

3.5 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ศิริกาญจน์ โกล้อมภ์ (2542) กล่าวว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนประกอบด้วยลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัดอันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าจะตนเองด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจด้อยกว่า เช่น เป็นผู้มีความรู้ต่ำกว่าจึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือ ความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อยโดยเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปกับโรงเรียนซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมโดยการร่วมงานหรือให้ความร่วมมือในการประชุมหรือร่วมสนับสนุนโดยการบริจาคเงินและสิ่งของ อาจจะแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้างแต่ไม่มีการตัดสินใจ มอบภาระให้เป็นฝ่ายของโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation) เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชนหรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการโรงเรียนจึงมีความสำคัญที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย การมีส่วนร่วมแบบเป็นบางส่วนนี้จะมีลักษณะที่มีส่วนร่วมแบบร่วมริเริ่มงาน มาร่วมงาน ร่วมให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคหรือการร่วมมือในการทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจได้บ้างซึ่งการตัดสินใจนั้นอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการได้ทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามการคิดริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ยังคงเริ่มต้นจากฝ่ายโรงเรียนและในการร่วมกิจกรรมสามารถมีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรมยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยทั้ง 2 ฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่ เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำหลักในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน ประธานคณะกรรมการโรงเรียน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในอันที่จะชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เป็นแบบแผนของการมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

ส่วนรจนา สุวรรณภา (2546) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดความร่วมมือไว้ดังนี้

แนวคิดของ While (1982) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและควรทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น การดำเนินงานตามที่ได้วางไว้
3. การแบ่งสรรประโยชน์จากโครงการที่สร้างขึ้น

แนวคิดของ Cary (1976) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมไว้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (attendance at meetings)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (membership on committees)
5. เป็นประธาน (position of leadership)

นอกจากนี้ Cary ยังได้แบ่งรูปแบบของผู้มีส่วนร่วมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ผู้กระทำ (actor)
2. ผู้ได้รับผลกระทบ (recipient)
3. สาธารณชนทั่วไป (public)

แนวคิดของกรรณิกา ชมดี (2542) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ในการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอมาริน ตำบล จังหวัดอุบลราชธานี” โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meetings)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (financial contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (employees)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (material contribution)

แนวคิดของนรินทร์ จงวุฒิวัดน์ (2527) กล่าวว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่เป็นสมาชิกถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ

6. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรในระหว่างประชุม

7. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

แนวคิดของแสวง ปิ่นมณี (2535) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ 3 ลักษณะ
ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา (consultative management) เป็นการขอความร่วมมือด้วยวิธีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น

2. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน (participation through representatives) เป็นการขอความร่วมมือที่เหมาะสมกับองค์กรซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation at grassroots level) เป็นการแต่งตั้งกลุ่มปฏิบัติการในระดับล่างสุดให้ผู้ปฏิบัติทุกคนมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มพร้อมกับให้มีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการภายในขอบเขตของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของกลุ่ม ระดับการตัดสินใจนี้เหมาะกับงานด้านวิเคราะห์วิจัยปัญหา การกำหนดแผนหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตามแผน การตรวจติดตาม ประเมินผล ด้วยหลักการและแนวปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติทุกคนร่วมกันคิด ตัดสินใจ และดำเนินการตามวิสัยทัศน์ของการวางแผนและการบริหารอันเป็นการตัดสินใจของกลุ่มซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและยอมรับตามหลักประชาธิปไตย

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่รจนา สุวรรณภา รวบรวมมานั้น สรุปได้ว่า “ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน” คือ การเข้ามาเป็นที่ปรึกษาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น เป็นผู้แทนในการตัดสินใจหรือเข้าร่วมโดยตรงในการประชุม เป็นกรรมการซึ่งอาจเป็นผู้กระทำหรือผู้ได้รับผลกระทบก็ได้

ด้านองค์การอนามัยโลก (1978 อ้างถึงใน ไพรัตน์ ฤทธิ์ประเสริฐ, 2540) ได้เสนอลักษณะที่สมบูรณ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการที่สำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้

ขณะที่ Chapin (1977 อ้างถึงใน สมยศ เผื่อจันทิก, 2542) แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ลักษณะ คือ มีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก มีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการและมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำชุมชน

ส่วน Cohen and Uphoff (1980 อ้างถึงใน พรทิพา จุลสุคนธ์, 2542) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชน” แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

Dusseldorp (1981 อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540) กล่าวว่า “ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน” แบ่งออกเป็น

1. การจำแนกตามกิจกรรมในการมีส่วนร่วม จะเกี่ยวข้องกับ
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการ
2. การจำแนกตามประเภทของกิจกรรมหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ
 - 2.1 การมีส่วนร่วมในการริเริ่มงาน/โครงการ
 - 2.2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน
 - 2.3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินโครงการ
 - 2.4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลโครงการ
3. การจำแนกตามระดับความสมัครใจในการเข้าร่วม ประกอบด้วย 3 ระดับ
 - 3.1 การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ
 - 3.2 การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ
 - 3.3 การมีส่วนร่วมโดยการถูกบังคับ
4. การจำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 วิธี
 - 4.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง
 - 4.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม

5. การจำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ
 - 5.1 ระดับของการมีส่วนร่วมเทียม
 - 5.2 ระดับของการมีส่วนร่วมบางส่วน
 - 5.3 ระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง
6. การจำแนกตามระดับความถี่ของการมีส่วนร่วม เป็นการพิจารณาจากจำนวนของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือจำนวนครั้งของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม
7. การจำแนกตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
 - 7.1 การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างชัดเจน
 - 7.2 การมีส่วนร่วมที่ไม่มีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงบางส่วน
8. การจำแนกตามพิสัยของกิจกรรม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
 - 8.1 การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
 - 8.2 การมีส่วนร่วมเป็นช่วง ๆ
9. การจำแนกตามระดับขององค์การ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ
 - 9.1 การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์การ
 - 9.2 การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์การ
 - 9.3 การมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์การ
10. การจำแนกตามประเภทของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท
 - 10.1 ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น
 - 10.2 ผู้นำท้องถิ่น
 - 10.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ
 - 10.4 คนต่างชาติ
11. การจำแนกตามลักษณะของการวางแผน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
 - 11.1 การวางแผนจากบนลงล่าง
 - 11.2 การวางแผนจากล่างขึ้นบน

3.6 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ชูชาติ พวงสมจิตร (2540) จำแนก “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน” ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงานตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปยอดของโครงการทั้งหมด

ขณะที่ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มดำเนินการ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินกิจกรรม 6) การร่วมกันดำเนินการ 7) การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ และ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ส่วนรจนา สุวรรณภา (2546) กล่าวว่า “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน” ควรเข้ามามีส่วนตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลที่เกิดจากการดำเนินงานร่วมกัน

Agbayani (1974 อ้างถึงใน สมยศ เผือกจันทิก, 2542) จัดลำดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมประชุม การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การตีปัญหาให้กระจ่าง การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้าน

ปัญหา การออกเสียงเลือกตั้ง การบริจาคเงิน การบริจาควัสดุ การช่วยเหลือด้านแรงงาน การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง การช่วยเหลือในการรักษาโครงการและการทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

Lowdermilk and Laitas (1980 อ้างถึงใน วรวิทย์ อรรถโกวิทชาติรี, 2542) กล่าวถึง “ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม” ไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจขั้นต้น 2) การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของ

ปัญหา 3) การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา 4) การกำหนดทางแก้ไขปัญหา 5) การปฏิบัติตามโครงการ
6) การประเมินผลโครงการ และ 7) การพิจารณาบทวนโครงการ

Cohen and Uphoff (1980 อ้างถึงใน พรทิพา จุลสุคนธ์, 2542) กล่าวว่า “ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่จะต้องกระทำก็คือการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญ ของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้อง สังเกตก็คือความเห็น (views) ความชอบ (preference) และความคาดหวัง (expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพล สามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน เมื่อนำมา เชื่อมโยงกับการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติตาม ตามแผน และการติดตามและประเมินผลการทำงาน ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษา	ชูชาติ พวง สมจิตร์, 2542	ศศิกาญจน์ โกสุมภ์, 2542	รจนา สุวรรณ ภา, 2546	Aghayani, 1974	Lowdermilk and Laitas, 1980	Cohen and Uphoff, 1980
1. การรับรู้ปัญหา	✓	✓	✓	✓	✓	-
2. การวางแผนดำเนินงาน	✓	-	✓	✓	✓	✓
3. การตัดสินใจ	-	-	✓	-	-	-
4. การปฏิบัติตามตามแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การติดตามและประเมินผล การทำงาน	✓	✓	✓	-	✓	✓

3.7 ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วีไลวรรณ วิทย์วิโรจน์ (2525 อ้างถึงใน กอบเกียรติ เจริญพานิช, 2540) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การเสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
 2. สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจตลอดจนความนิยมในโรงเรียนให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน
 3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่ทุกคนต้องให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
 4. ส่งเสริมให้ครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งขึ้นเพื่อผลดีต่อการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมผู้ปกครองของนักเรียนด้วยตนเอง
 5. พาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปฟังเทศน์ที่วัด ไปชมการทำไร่ทำสวน ชมโรงงานในท้องถิ่นและชมการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนในท้องถิ่น
 6. การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนโดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวัฒนธรรม
 7. ประเมินความต้องการของผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีโอกาสสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชน
 8. แก้ไขเคล็ดหลายข้อขัดข้องใจและสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มีความเข้าใจและเห็นใจโรงเรียน มองครูและนักเรียนด้วยความเชื่อถือและนิยมยกย่อง
 9. นำลูกเสือ ยุวกาชาดออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน เช่น การพัฒนาวัด การถางต้นไม้ที่รกในที่สาธารณะ
 10. นำนักเรียนไปสำรวจชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อได้ทราบปัญหาความต้องการของคนในชุมชน หากเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ก็จะได้ช่วยกันแก้ไข หากเป็นปัญหาใหญ่ก็ควรเสนอผู้รับผิดชอบระดับสูงต่อไป
- การนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน
- โรงเรียนควรใช้แหล่งวิชาในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนซึ่งครูอาจใช้แหล่งวิชาดังนี้
1. เชิญผู้เชี่ยวชาญในอาชีพเฉพาะอย่างมาให้ความรู้แนะนำแก่นักเรียน อาจเชิญช่างไฟฟ้ามาให้ความรู้เรื่องประโยชน์และอันตรายที่เกิดจากไฟฟ้า
 2. ผู้ปกครองของนักเรียนอาจให้ความช่วยเหลือในการมาเป็นวิทยากร
 3. โรงงานอุตสาหกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการผลิต
 4. ตำรวจ ข้าราชการให้ความรู้ด้านจราจร การปกครอง

5. คณะกรรมการสภาตำบลหรือท้องถิ่นให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในตำบลหรือท้องถิ่น
6. แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและทันตแพทย์เพื่อนำมาให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ส่วนวิธีการอื่น ๆ ในการนำชุมชนมาสู่โรงเรียนที่นอกเหนือจากแหล่งวิชา คือ จัดงานประจำปีและเชิญผู้ปกครองมาร่วมงาน จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนหรือทำพิธีเปิดอาคารใหม่ จัดการแสดงละคร หรือการแข่งขันกีฬา จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครอง จัดตั้งกรรมการโรงเรียนจากประชาชนในชุมชน จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมเกี่ยวกับการศึกษา สมาคมเกี่ยวกับครู จัดโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ การหย่อนใจโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์โดยตรงบ้างพอสมควร เชิญประชาชนที่มีความสนใจ จัดตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน

สุนทร ซอบทำดี (2534) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับโดยมีขอบข่ายความสัมพันธ์ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ในข่ายงานนี้อาจพิจารณากิจกรรมต่อไปนี้

- 1.1 การประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน
- 1.2 การทำจุลสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
- 1.3 จัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
- 1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนดำเนินการได้ เช่น

- 2.1 การให้บริการทางวิชาการ
- 2.2 ให้คำแนะนำหรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน
- 2.3 ให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์

3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในข่ายงานนี้ที่โรงเรียนควรปฏิบัติมีหลายอย่าง คือ

- 3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา
- 3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- 3.3 ร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่นหรือของบุคคลตามวาระอันควร

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

- 4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน
- 4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน

4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนโดยการช่วยเหลือด้านแรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์

5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น

5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน

5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขันหรือการประกวดต่าง ๆ

5.4 การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่าหรือสมาคมครูและผู้ปกครอง

นอกจากนั้นสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6 (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ชำนาญ ปาณวงษ์, 2544) กล่าวถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น ได้แก่ 1) การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน 2) การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขัน หรือการประกวดต่าง ๆ 4) การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่าหรือสมาคมครูและผู้ปกครอง 5) การจัดงานวันประณมศึกษา และ 6) การสร้างความสัมพันธ์กับสภาตำบล เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร เจ้าหน้าที่อนามัย เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

Bagin and others (1994) กล่าวว่าเนื่องจากชุมชนซึ่งเป็นผู้เสียภาษีมีความคาดหวังในคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องสื่อสารกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นในระดับรัฐ ชุมชนมีสิทธิในการสนับสนุนการศึกษาของนักเรียน ปรับปรุงกฎระเบียบที่มีอยู่และแสดงความคิดเห็นได้ ชุมชนในระดับท้องถิ่นก็มีสิทธิเช่นเดียวกันนี้โดยการเป็นกรรมการสถานศึกษา นั้นหมายความว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโรงเรียนจากการเสียภาษีสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ได้รับการศึกษาในระบบทั้งของชุมชนและเด็ก ๆ และผลประโยชน์ทางอ้อมที่ช่วยยกระดับสังคมจากผู้มีการศึกษาและประชากรที่ได้รับการฝึกอบรมที่ดีทางด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์เกี่ยวกับระบบการศึกษา รวมทั้งมีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วนในการช่วยให้โรงเรียนได้ทราบความต้องการของสังคมและบุคคลต่าง ๆ

จากการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ว่า โรงเรียนกับชุมชนต่างล้วนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยแต่ละฝ่ายทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ให้และผู้รับเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และขณะเดียวกันชุมชนได้รับทราบถึงนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนอันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน

3.8 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาว่าประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญดังนี้

1. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักและสถานะที่เศรษฐกิจดีส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก

1.2 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมืองและกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

1.3 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐาน คือ ความเชื่อและค่านิยมของคนไทย

2. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม

3. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมศรัทธาไว้ให้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารทำงานกับกรรมการการศึกษาได้ดี ผู้บริหารและครูให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้ที่มีส่วนร่วม ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถดี ผู้บริหารและครูประพฤติตนดี ครูรักผูกพันและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือศิษย์เก่าอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจเด็กและสอนดี และคณะครูมีความสามัคคี

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียนสร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โรงเรียนสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนว่าเด็กที่มาเรียนในโรงเรียนจะได้รับความปลอดภัย

3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงินและโรงเรียนมีชื่อเสียงดี

3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ชื่อของโรงเรียน ประวัติด้านชื่อเสียงทางวิชาการของโรงเรียน ความเป็นโรงเรียนของชุมชนและโรงเรียนมีทีมงานที่ดีทั้งผู้บริหาร คณะครูและกรรมการศึกษา

ขณะที่อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขปัจจัยที่จะทำให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ใน 2 เงื่อนไข คือ

1. เงื่อนไขที่จำเป็น (Necessary Conditions) โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีทัศนคติที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของตนเอง และการเรียนรู้ที่ดีที่สุดทางหนึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติ ซึ่งทัศนะดังกล่าวจะมีผลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นว่าความร่วมมือกันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร แก่ตนเอง และคนทั้งหมดที่ร่วมมือกัน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น นอกจากนี้บุคลากรต้องมีทัศนคติที่เคารพและเชื่อมั่นในศักยภาพการพัฒนาตนเองของมนุษย์ โดยไม่ยึดติดตามคุณค่าหรือค่านิยมที่สังคมกำหนดในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้ ตลอดจนเห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของกันและกันยอมเอื้อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งบุคลากรต้องมีทัศนคติที่เชื่อว่าความหลากหลาย (diversity) เป็นลักษณะแท้จริงของธรรมชาติและมีประโยชน์ในเชิงพัฒนาซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ความร่วมมือดำเนินไปได้ดี

2. เงื่อนไขที่พอเพียง (Sufficient Conditions) โดยการมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาของชุมชนร่วมกัน การมีส่วนร่วมและความสนับสนุนจากภาคอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนซึ่งจะทำให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น นอกจากนี้โครงสร้างของการจัดการศึกษาควรเป็นแนวราบซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นที่เอื้อให้โรงเรียนและชุมชนโดยทั่วไปเกิดความร่วมมือกันมากขึ้น ที่สำคัญนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น การขยายเป้าหมายของรัฐในการจัดการศึกษาจากความต้องการของรัฐเพียงฝ่ายเดียวมาสู่ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน การเลิกผูกขาดการจัดการศึกษาของรัฐแล้วกระจายการศึกษาจากแหล่งเดียว (โรงเรียน) ไปสู่แหล่งความรู้ที่หลากหลาย การปรับปรุงระบบบริหารจัดการของโรงเรียนให้เปลี่ยนจากระบบแนวตั้งมาเป็นแนวราบมากขึ้น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบโรงเรียน (รวมทั้งครู) การปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาวิถีชีวิตของบุคคลและชุมชน และเอื้อให้เกิดการถ่ายทอดสติปัญญาอย่างต่อเนื่องของชุมชน

พรทิพา จุลสุคนธ์ (2542) กล่าวถึงปัจจัยในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนว่าประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) วัฒนธรรม 3) ทรัพยากร ประกอบด้วย ทรัพยากรของโรงเรียนและทรัพยากรของชุมชน และ 4) ความรู้ความเข้าใจ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) ระบบเศรษฐกิจ 3) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 5) การจัดการศึกษาตามนโยบายการประกันคุณภาพของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าเงื่อนไขที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ

เงื่อนไขที่สนับสนุน

1. เงื่อนไขเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การที่มีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชนหลายกลุ่ม การมีสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชน ผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษาและผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน
2. เงื่อนไขเกี่ยวกับคณะครู ได้แก่ การมีครูที่เป็นคนในท้องถิ่น คณะครูให้ความสำคัญและไปร่วมงานที่เป็นกิจกรรมของชุมชนและของคนในสังคม
3. เงื่อนไขเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีศักยภาพในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ความโปร่งใสในการบริหารดำเนินงานประมาณและการเงินของโรงเรียนและการเปิดโอกาสให้บุคลากรในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ของโรงเรียน
4. เงื่อนไขเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การมีคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นคนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวอยู่ในชุมชนชนบทและมีฐานะใกล้เคียงกับคนในชุมชน

เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค

1. เงื่อนไขเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ คนในชุมชนขาดความรู้เรื่องการดำเนินงานของโรงเรียนโดยเฉพาะในเรื่องการเรียนการสอนและความไม่สนใจของคนในชุมชนเรื่องการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
2. เงื่อนไขเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนไม่สามารถให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง แม้ว่าจะได้พยายามปรับปรุงการทำงานหรือพยายามเข้าถึงชุมชน แต่อาจจะมีการละเลยเรื่องนี้ในบางจุดที่ทางโรงเรียนอาจจะนึกไม่ถึงหรือไม่มีความรอบคอบเพียงพอหรืออาจจะมีเหตุผลบางประการที่ทางโรงเรียนไม่เปิดเผย เช่น การที่คนในชุมชนบางส่วนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนทั้ง ๆ ที่เคยมีส่วนร่วมมาโดยตลอด
3. เงื่อนไขเกี่ยวกับระบบราชการ ได้แก่ การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจากส่วนกลางและการทำงานตามระบบราชการ คือ ในลักษณะที่เน้นระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่เข้มงวดเกินไป

นอกจากปัจจัยดังกล่าว พรทิพย์ อันทิวโรทัย และอนงค์นุช ภูยานนท์ (2542) ได้สรุปสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่ควรทำเพื่อที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา จากแนวคิดของโสภณ สุภาพงษ์ และอุทัย ดุลยเกษม ดังนี้

สิ่งที่ควรทำ	สิ่งที่ไม่ควรทำ
1. เรียนรู้และเข้าใจถึงพื้นฐานทางความคิด จิตวิญญาณและภูมิปัญญาที่ชุมชนได้สั่งสมมา	1. ยึดติดมากเกินไปกับกรอบความคิดความเชื่อ
2. ต้องทำศีลธรรมของเราให้เสมอกับชาวบ้าน	6 เรื่อง คือ
3. ต้องเริ่มทำงานกับชุมชนด้วยความรัก รักชาวบ้าน รักชุมชน	1.1 ความเป็นมืออาชีพ (professionalism)
	1.2 ประสิทธิภาพ (efficiency)
	1.3 กระแส (progress)

สิ่งที่ควรทำ	สิ่งที่ไม่ควรทำ
<p>4. ควรพัฒนาจิตวิญญาณและวิถีคิดในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน</p> <p>5. ควรจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน</p> <p>6. ยึดพื้นฐานความคิดความเชื่ออันก่อให้เกิดขบวนการประชาคมที่ดี</p> <p>6.1 ระบบราชการมีข้อจำกัดหลายด้านในการแก้ปัญหาและการพัฒนาสังคมหลาย ๆ มิติ</p> <p>6.2 ระบบธุรกิจให้ความสำคัญและให้ความสำคัญสนใจกับผลประโยชน์ของระบบหรือองค์กรมากกว่าการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมในหลายมิติ</p> <p>6.3 ภาครัฐที่หลากหลายจะมีศักยภาพในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมได้มากกว่าปัจเจก</p> <p>6.4 ทูทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมมีความสำคัญไม่น้อยกว่าทุนทางธุรกิจ</p> <p>6.5 สิ่งที่เป็นความรู้ (knowledge) ไม่จำกัดอยู่เฉพาะสิ่งที่ “professionalism” ให้คำนิยาม</p> <p>6.6 มนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้</p> <p>6.7 โครงสร้างที่เอื้อ (conducive) จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น</p> <p>6.8 เคารพในศักยภาพของมนุษย์ทุกคน</p>	<p>1.4 ทันสมัย (modern)</p> <p>1.5 มาตรฐาน (standard)</p> <p>1.6 คู่กับต้นทุน (cost-effective)</p> <p>เพราะจะทำให้การทำงานร่วมกับชุมชนมีบทบาทในการยึดยึดความคิดให้กับชุมชนมากกว่าการทำงานแบบกัลยาณมิตร</p>

ส่วนที่ประชุม The Adhoc Group Experts (อ้างถึงใน กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา, 2543) ได้สรุปข้อจำกัดที่อาจทำให้การมีส่วนร่วมลดลงได้ 4 ประการ ดังนี้

1. ข้อจำกัดที่เกิดจากการตีความของคำว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชน”
2. ข้อจำกัดที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและการเมือง
3. ข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและลักษณะทางประชากรของชุมชนนั้น
4. ข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมต่อภายนอก

ด้านสิทธิรักษา ปิณฑกานนท์ (2543) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนขึ้นกับ 1) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน 2) การเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน และ 3) ความต้องการหรือความสนใจที่อยากจะมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขณะที่ชานาญ ปาณางษ์ (2544) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นแบบชนบท มีการอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน ชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีอาชีพอื่นเสริมและมีการรวมกลุ่มอาชีพกัน ชุมชนกับครูมีความสนิทสนมกันดี ผู้บริหารใส่ใจต่อนโยบายในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูพักอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพของครูส่วนใหญ่โสด มีอายุน้อย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นชุมชนเมือง มีแหล่งชุมชนแออัด ไม่มีการพึ่งพาอาศัยกัน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพกัน บางคนมีอาชีพไม่แน่นอน ครูกับชุมชนไม่มีเวลาพบปะสนทนากัน ผู้บริหารมีงานบริหารภายนอกโรงเรียน ไม่มีครูพักอาศัยในละแวกใกล้โรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุมาก ไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งล้วนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3.9 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้ (วีโลวรรณ วิทวิโรจน์, 2522; วิมลศรี อุปรมัย และคณะ, 2528; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2534; อ่างถึงใน พงมาน ขำทอง, 2543)

1. ทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีปัญหาอะไรชุมชนก็จะเข้าใจปัญหาได้ดี การขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือก็จะทำได้ง่ายและสะดวกขึ้นเพราะประชาชนรู้ปัญหาอยู่แล้ว

2. ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำอย่างเต็มที่ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ให้ความรู้ สละแรงงาน เวลา ปัจจัยต่าง ๆ เป็นต้น

3. ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของในการแก้ปัญหาของชุมชน มีความรู้สึกมีส่วนร่วมเสีย ก่อให้เกิดความภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีความรู้สึกมั่นใจว่าการกระทำนั้น ๆ จะสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่

4. เนื่องจากประชาชนหรือชุมชนได้แสดงพลังกลุ่มในการสำรวจและรับรู้ปัญหา การหาแนวทางเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลซึ่งนับว่าเป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและทำให้ประชาชนได้มีการพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองตามหลักประชาธิปไตยอีกด้วย

ส่วนสุวัฒน์ มุททเมธา (2524 อ้างถึงใน ชำนาญ ปาณาวงษ์, 2544) กล่าวถึงประโยชน์ของการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนว่านอกจากโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากประชาชนแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ มีความเข้าใจในปรัชญา ความมุ่งหมายและการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนทำให้เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยิ่งขึ้น เนื่องจากภารกิจของโรงเรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคนในชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยความศรัทธาและจริงใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงงานทุก ๆ ด้านของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวถึงผลดีของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาที่มีต่อชุมชนดังนี้

1. มีโอกาสเรียนรู้ระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนและนำมาปรับใช้ในชุมชน
2. ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน
3. นำไปสู่การขยายจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนการศึกษาของเด็กในชุมชน

จากการศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อคนในชุมชนและโรงเรียนอันนำมาสู่การพัฒนาสังคมโดยภาพรวมต่อไป

เพราะฉะนั้นจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” เป็นแนวคิดที่มีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 28 และ มาตรา 43 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 (2) มาตรา 9 (2) (5) และ (6) มาตรา 24 (6) มาตรา 29 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 57 และ มาตรา 58 (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยเป็นการให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือและตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย นโยบายและการวางแผนการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีขั้นตอนสำคัญที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติงานตามแผน และการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานโดยที่ขอความช่วยเหลือความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีลักษณะที่โรงเรียนกับชุมชนต้องพึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกันโดยแต่ละฝ่ายทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ให้และผู้รับเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้และขณะเดียวกันชุมชนได้รับทราบถึงนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนอันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาประกอบด้วย 3 ปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยที่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานั้นก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อคนในชุมชนและโรงเรียน

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำนวน 14 เรื่อง และตอนที่ 2 การศึกษาวิธีการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยากาวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” จำนวน 3 เรื่อง ซึ่งทั้ง 3 เรื่องนี้ไม่ได้มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแต่วิธีวิทยากาวิจัยเท่านั้น โดยมีรายละเอียดในแต่ละตอนดังนี้

4.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่ามีการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสาร การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่มจากกรมการศึกษา/กรมการโรงเรียน ผู้ปกครองในชุมชน ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนและครูจากโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดสุขเกษมและโรงเรียนคลองน้ำดำ (ชื่อสมมติ) ผลการวิจัยพบว่าคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุดคือกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์และวัสดุสิ่งของมากที่สุด สำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญและร้องขอความร่วมมือแล้วชุมชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนและกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธปฏิบัติงานของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและปัจจัยอื่น ๆ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของ

ชุมชนกับโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน วิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและปัจจัยอื่น ๆ

พรทิพา จุลสุคนธ์ (2542) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดศิรินาครรัตนาราม ตำบลชอนสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี” โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บและรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตทั่วไป การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ ผู้นำชุมชน อาทิ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ปลัดอบต. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูอาจารย์ กลุ่มตัวอย่างที่ 3 ได้แก่ กรรมการโรงเรียนและผู้ปกครอง และกลุ่มตัวอย่างที่ 4 ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วมรับประโยชน์

2. การเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นได้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
2 รูปแบบ คือ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการเชื่อมประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความสัมพันธ์ในทางเครือญาติระหว่างผู้นำชุมชน ภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนและโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ระดับลึก การจัดกลุ่มสนทนา การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พื้นที่ที่ศึกษา คือ ชุมชนและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เงื่อนไขทางด้านบริบทของชุมชน คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและเงื่อนไขทางด้านโรงเรียน และที่สำคัญ คือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน คณะครูและผู้ปกครองนักเรียน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน 3) การสร้าง

เครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินการ 6) การร่วมกันดำเนินการ 7) การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการซึ่งจากกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ทำให้แบบแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแบบแผนของการมีส่วนร่วมเป็นแบบเหลื่อมล้ำ (inequity participatory pattern) ตามบทบาทการมีส่วนร่วม คุณสมบัติของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมและกิจกรรมที่โรงเรียนต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งสามารถจำแนกตามหมวดหมู่ของคุณสมบัติเป็น 3 แบบแผนย่อย คือ แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participatory pattern) แบบแผนการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (partial participatory pattern) และแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (marginal participatory pattern)

สมยศ เพื่อดัจฉกร (2542) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิตและเกษตรกรที่ไม่ใช่ฟาร์มสาธิต นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนและผู้แทนองค์กรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องที่เลี้ยงโคนมและไม่เลี้ยงโคนม ในปีการศึกษา 2541 ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นการเลี้ยงโคนมโดยการให้สัมภาษณ์นักเรียน การเป็นวิทยากรในชั้นเรียน การทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต การให้บริการศึกษาดูงานในองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี โรงพยาบาลสัตว์หนองโพ และสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) และการร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ถังใส่นม การทำฟันทันฟางโคนมและเอกสารประกอบการเรียนการสอน เป็นต้น

2. ชุมชนไม่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนเพราะจะมีการนัดหมายกันล่วงหน้า

3. ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ ดีใจ และเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน

สุทธิรักษ์ พิณฑกานนท์ (2543) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แหล่งข้อมูลที่ใช้ทำการศึกษา คือ บ้านพระนอน หมู่ที่ 5 และบ้านสันเหมือง หมู่ที่ 7 ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการให้ข้อมูลทางอ้อม 2) ขั้นตอนประชุมเพื่อดำเนินการ ชุมชนมีส่วนร่วมประชุมโดยส่งตัวแทนในฐานะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน 3) ขั้นตอนสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล 4) ขั้นตอนการกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล 5) ขั้นตอนกำหนดความเหมาะสมของผู้รับบริการ ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล 6) ขั้นตอนสร้างรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหา ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้และสร้างรายละเอียดของเนื้อหา 7) ขั้นตอน

ตอนวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเนื้อหา ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเข้าประชุมวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะ 8) ขั้นตอนการนำเนื้อหาไปใช้ ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากร

สำหรับปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าทุกปัจจัยเงื่อนไขที่ศึกษามีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสิ้น โดยแบ่งปัจจัย ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน 2) การเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน และ 3) ความต้องการหรือความสนใจที่อยากจะมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ส่วนเงื่อนไข ได้แก่ 1) การได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ ความรู้ความสามารถในเรื่องภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านในชุมชน ความสนิทสนมกับครู บุคคลอื่นแนะนำ 2) คักยภาพของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น 3) การสนับสนุนจากรัฐและองค์กรภายนอก 4) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่มีการจัดการศึกษาหรือโรงเรียนกับชุมชน 5) รายได้ของประชาชนในชุมชน และ 6) งบประมาณ ทรัพยากรที่จะมาสนับสนุน

ชนิษฐา เมืองเชียงหวาน (2544) ศึกษาเรื่อง “การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่ใช่ฟาร์มสาธิต ผู้ปกครองนักเรียน นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้แทนองค์กรท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมโดยการให้สัมภาษณ์นักเรียน การเป็นวิทยากรในชั้นเรียน การทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต การให้บริการศึกษาดูงานในองค์กรท้องถิ่นและร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ รูปปั้นโคนม และให้บริการรับส่งนักเรียนไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

2. ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน เพราะได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนตั้งแต่เริ่มจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3. ชุมชนรู้สึกชอบ ภูมิใจและเต็มใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน

ชำนัญ ปาณาวงษ์ (2544) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร: การศึกษาพหุกรณี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์อย่างไม่มีการสร้างตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด เก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วม คือ โรงเรียนบ้านหนองโนนแดง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และโรงเรียนที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วม คือ โรงเรียนบ้านคลองพัฒนา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่ากรณีชุมชนบ้านหนองโนนแดงนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นแบบชนบท มีการอยู่แบบพึ่งพา

อาศัยกันและกัน ชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีอาชีพอื่นเสริม และมีการรวมกลุ่มอาชีพกัน ชุมชนกับครูมีความสนิทสนมกันดี ผู้บริหารใส่ใจต่อบริบทในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูพักอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพของครูส่วนใหญ่โสด มีอายุน้อย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนชุมชนบ้านคลองพัฒนาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นชุมชนเมือง มีแหล่งชุมชนแออัด ไม่มีการพึ่งพาอาศัยกัน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพกัน บางคนมีอาชีพไม่แน่นอน ครูกับชุมชนไม่มีเวลาพบปะสนทนากัน ผู้บริหารมีงานบริหารภายนอกโรงเรียน ไม่มีครูพักอาศัยในละแวกใกล้โรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุมากและไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

สุนันทา พุทธรณะ (2544) ศึกษาเรื่อง “การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสังเกต เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิตและเกษตรกรที่ไม่ใช่ฟาร์มสาธิต นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาการเลี้ยงโคนมและผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นอื่นที่เรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนยังคงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมโดยการให้สัมภาษณ์นักเรียน การเป็นวิทยากรในชั้นเรียน การทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต การให้บริการศึกษาดูงานในองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี โรงพยาบาลสัตว์หนองโพ และการร่วมเสียสละเงิน แรงงานและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กระจ่องรีดนม ถังนม แผ่นฟิล์มนมหนองโพ เป็นต้น

2. ชุมชนไม่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนเพราะมีการนัดหมายล่วงหน้า

3. ชุมชนมีความรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนและเห็นด้วยกับโรงเรียนที่ขยายหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่มเติมไปยังระดับชั้นอื่น ๆ

นาวัน พรหมใจสา (2545) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชน นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ในขั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการร่วมประชุมกับคณะผู้วิจัย ครู และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเสนอแนะ ปรับปรุงเนื้อหาสาระ กำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ในขั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการให้สัมภาษณ์นักเรียน การเป็นวิทยากรในชั้นเรียน เช่น การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ สมุนไพร เป็นต้น การให้บริการศึกษาดูงาน/แนะนำแหล่งเรียนรู้ เช่น การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน บ้านกะเหรี่ยง เป็นต้น และการร่วม

เสียสละทรัพย์ แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ เช่น เสียสละเวลาพานักเรียนไปศึกษาดูงาน ให้บริการรถรับส่งโดยไม่คิดค่าบริการ เป็นต้น และในชั้นประเมินหลักสูตรระยะแรก คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น 2) ชุมชนไม่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในชั้นการจัดทำหลักสูตรชั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้และชั้นการประเมินหลักสูตรระยะแรก แต่จะมีปัญหาเล็กน้อยในเรื่องเวลาการนัดหมาย การเตรียมตัวสอนซึ่งคนในชุมชนกับคณะครูได้ร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาล่วงหน้าแล้ว 3) คนในชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ ดีใจ และเต็มใจที่จะเข้ามาร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับทางโรงเรียน

อิสราภรณ์ ธรรมโยโก (2545) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบบันทึกภาคสนามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสังเกต เก็บข้อมูลจากเกษตรกร นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตร คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการมาร่วมประชุมเพื่อสร้างหลักสูตร สร้างแนวการสอนและสร้างแบบทดสอบ การนำหลักสูตรไปใช้ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยมาวางแผนจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน มาเป็นวิทยากรให้สัมภาษณ์นักเรียน ให้ศึกษาดูงาน มาสาธิต ให้ใช้สถานที่ ร่วมเสียสละแรงงาน วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ และประเมินแฟ้มผลงานนักเรียน ส่วนการประเมินผลหลักสูตร คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยมาสนทนากลุ่มร่วมกับคณะนักวิจัยเพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาความเหมาะสมและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป 2) คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพราะได้มีการนัดหมายล่วงหน้าและตรงกับช่วงเวลาว่างพอดี 3) คนในชุมชนส่วนใหญ่รู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้คนในชุมชนยังเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีประโยชน์หลายด้านทั้งต่อนักเรียน โรงเรียนและคนในชุมชนเอง

Pousada (1984) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาสองภาษา: ชุมชนเปอร์โตริโกของฮาร์เล็มตะวันออก” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งต่อชุมชนและโรงเรียน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างระมัดระวัง และโปรแกรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนในระยะยาว และพบว่าในขณะที่การดำเนินการโครงสร้างที่เป็นรูปแบบการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปเพียงผิวเผินและมีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบาย การดำเนินงาน หรือการประเมินผลการจัดการศึกษาสองภาษาเพียงเล็กน้อยและแม้ว่าจะมีความตั้งใจที่ดี โรงเรียนไม่ได้ให้ความสนใจในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งมีผลในพลังอำนาจพื้นฐานที่มีอยู่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

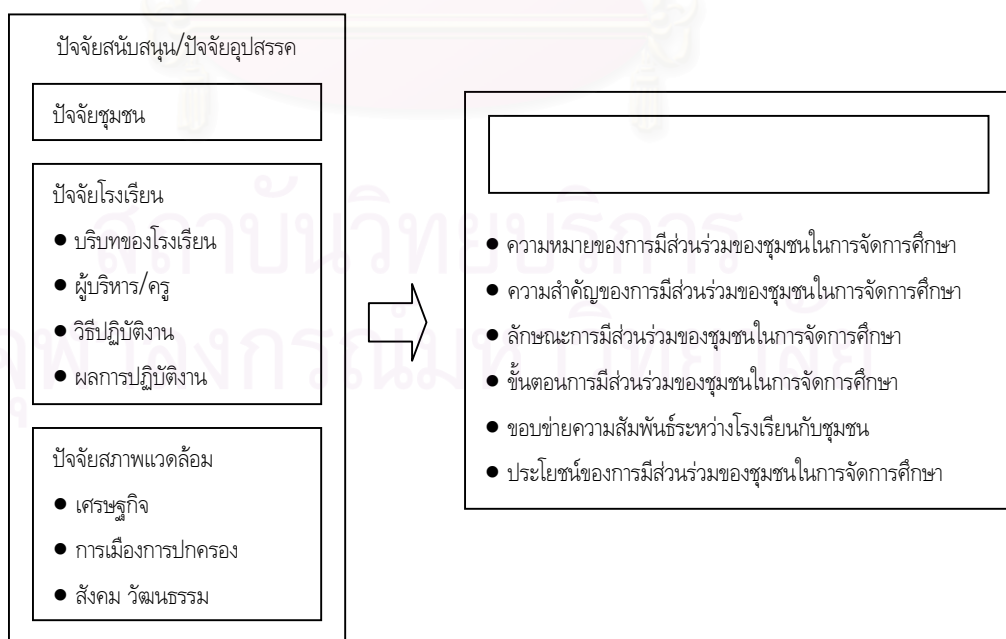
Ntuah (1985 อ้างถึงใน ขนิษฐา เมืองเซียงหวาน, 2544) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานในแทนซาเนีย: กรณีศึกษาในเขตโดโดมาและชินกิตา” เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะปกครองและผู้นำพรรคการเมืองในมณฑลและประชากรใน 2 หมู่บ้านจากแต่ละมณฑล ผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคขั้นต่ำที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนพัฒนา ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ การล้มล้าง

อำนาจการปกครอง การร่วมมือกันของสหภาพ การกระจายอำนาจการบริหารของรัฐบาลและการที่พลเมืองไม่สามารถแบ่งแยกระหว่างรัฐบาลกับพรรคการเมือง วัฒนธรรมและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

Drake (1996) ศึกษาเรื่อง “การเพิ่มการมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน: มุมมองของผู้รับบริการ” ใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยผู้รับบริการโรงเรียน St. Louis 12 แห่ง จำนวน 115 คน เกี่ยวกับวิธีการที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน ผลการวิจัยพบว่าวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมีดังนี้ 1) จัดเตรียมเนื้อหาสาระของโปรแกรมที่เหมาะสม 2) กำจัดอุปสรรคในการมีส่วนร่วม 3) กระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน

Anzar (1998) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงสำรวจปัจจัยที่ส่งเสริมความคงทนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในบาโลกิสถาน ประเทศปากีสถาน” โดยใช้ในการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแล้ววิเคราะห์คุณลักษณะของชุมชนท้องถิ่นในบาโลกิสถาน ปากีสถาน โดยใช้โรงเรียนประถมหญิงที่คณะกรรมการการศึกษาหมู่บ้านตั้งขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่าความคงทนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในหมู่บ้านที่ศึกษาเป็นผลมาจาก 1) ความต้องการของชุมชนในการแก้ปัญหาสภาพชุมชนโดยใช้การศึกษา 2) ธรรมเนียมปฏิบัติของความรับผิดชอบของชุมชนผ่านทางข้อตกลงที่เขียนขึ้น 3) การมีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างกระตือรือร้นของผู้เป็นมารดาในท้องถิ่น 4) บทบาทผู้อำนวยการความสะอาด (NGO) ในการฝึกอบรมที่ต่อเนื่องและการกระตุ้นแรงจูงใจของกลุ่มชุมชน 5) การสื่อสารแบบเปิดระหว่างคณะกรรมการการศึกษาหมู่บ้านและผู้อื่นและความเป็นเอกพินทุ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้าน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4.2 การศึกษาวิธีการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान”

อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2543) ศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान” โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบความคิดในการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ทั้งในระดับดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิตในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมสัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หลังจากนั้นทำการประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วสรุปเป็นกรอบความคิดเบื้องต้นสำหรับการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ประกอบด้วยการสำรวจรายชื่องานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ รวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์และคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย ประกอบด้วยการอ่านงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละเรื่องอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ต่อจากนั้นกำหนดกรอบแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องที่จะนำมาสังเคราะห์โดยจับประเด็นจากข้อค้นพบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์และกรอบความคิดของการวิจัยพร้อมจัดทำตารางแสดงความเกี่ยวข้องของงานวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการแปลความหมายหรือตีความเทียบเคียงระหว่างงานวิจัย โดยเอาผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาแปลความหมายเทียบเคียงกันตามประเด็นจากกรอบความคิดการวิจัยและสุดท้ายนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบความคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ โดยเป็นการดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

Noblit and Hare (1988) เขียนหนังสือชื่อว่า “META-ETHNOGRAPHY: Synthesizing Qualitative Studies” ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนของการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान” ว่ามีทั้งหมด 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้น เป็นการกำหนดสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาหรือปัญหาวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบที่มุ่งตั้งคำถาม “อย่างไร” หรือ “ทำไม” ดังนั้นปัญหาวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาจึงควรเป็นการค้นหาลึกลับที่มีคุณค่าที่จะนำมาสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตัดสินใจเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยพิจารณาเลือกงานวิจัยที่มีคุณค่า มีประเด็นที่น่าสนใจเหมาะกับการตีความ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย โดยการอ่านซ้ำ ๆ ในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของเนื้อหาสาระจากงานวิจัยเหล่านั้นโดยไม่ต้องมีการตีความ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยการสร้างกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องที่นำมาสังเคราะห์ โดยจับประเด็นหลัก ประโยค คำ วลี แนวคิด สังกัป วิธีการ ผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาเทียบเคียงกันเพื่อหาความหมายที่เปรียบเทียบกันได้

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นแปลความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยนำแนวคิด สังกัป จากงานวิจัยเรื่องหนึ่งไปใช้กับงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งและนำผลที่ได้รับมาทำการแปลความหมายเทียบเคียงกัน

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสังเคราะห์การแปลความหมาย โดยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาทำการสังเคราะห์ซึ่งจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา รวมทั้งได้สาระว่าเหตุปัจจัยใดทำให้ผลการวิจัยแต่ละเรื่องมีลักษณะต่างกัน

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นการสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์โดยดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย Hess (2000) ศึกษาเรื่อง “การระบุถึงการสนับสนุนและอุปสรรคของกระบวนการการทำงานร่วมกันในโรงเรียนที่พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพ: การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน 1990-1998” โดยใช้แนวคิดของ Noblit and Hare (1988) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของโรงเรียนที่พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพและกระบวนการการทำงานร่วมกันในโรงเรียนที่พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตัดสินใจเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ประกอบด้วย

1. การเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์โดยยึดหลักเกณฑ์ของ Merriam (1988, 1998 cited in Hess, 2000) ได้แก่

1.1 เป็นงานวิจัยที่เน้นเรื่องกระบวนการการทำงานร่วมกันในโรงเรียนที่พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพโดยอภิปรายถกเถียงถึงความเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยและกระบวนการการทำงานร่วมกัน

1.2 เป็นงานวิจัยที่บรรยาย แปลความหมาย และให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน

1.3 เป็นงานวิจัยที่ต้องมีคำถามวิจัยที่ชัดเจน บรรยายถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อค้นพบที่เพียงพอเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอ่านงานวิจัยที่ได้จากการตัดสินใจเลือกในขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำมาสังเคราะห์ ขณะที่ผู้วิจัยอ่านงานวิจัย ผู้วิจัยก็ทำการรวบรวมประเด็น (themes) ตามการแปลความของข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดย

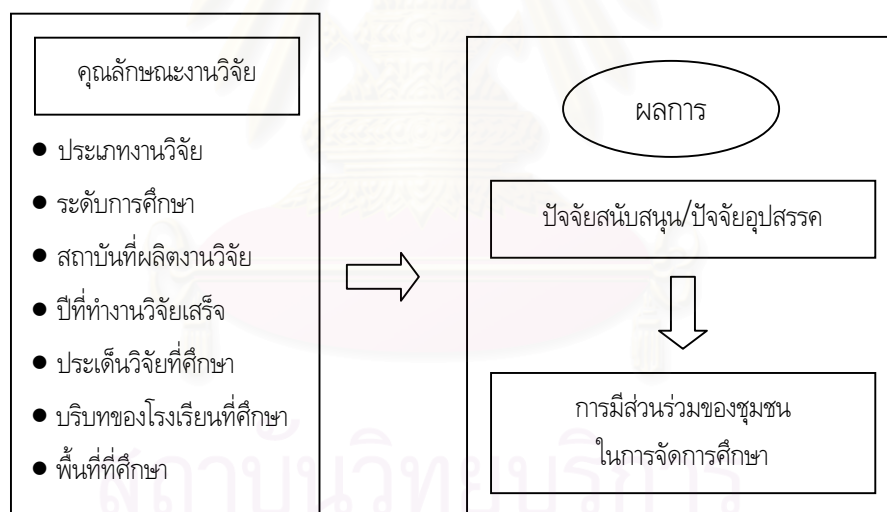
ผู้วิจัยกำหนดและเปรียบเทียบประเด็นด้วยการสร้างประเด็นอุปมา (metaphors) วลี (phrases) แนวคิด (ideas) และหรือมโนทัศน์ (concepts)

ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นแปลความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยประเด็น (themes) ของแต่ละงานวิจัยผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์โดยผ่านการเชื่อมโยงความเหมือน (similarities) ความต่าง (differences) ในงานวิจัยหนึ่งไปสู่อีกงานวิจัยหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 6 ขึ้นสังเคราะห์การแปลความหมาย ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งที่เป็นลักษณะร่วมของประเด็นโดยประเด็นนั้นได้รับการตรวจสอบภายในกรอบของเอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในองค์กรและมีการระบุถึงการสนับสนุนและอุปสรรคต่อกระบวนการการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 7 ขึ้นการสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาน (Meta-ethnography) โดยใช้แนวคิดของ Noblit and Hare (1988) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาน

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้น โดยขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2. ศึกษาวิธีการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาน” จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1 และข้อ 2 มาทำการสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตัดสินใจเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ โดยขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย

1. สืบค้นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาตรีที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 โดยศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2. รวบรวมงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ซึ่งได้จากการสำรวจในข้อ 1

3. ตัดสินใจเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ซึ่งได้จากการรวบรวมในข้อ 2 โดยมีจำนวนงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่อง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยทำการอ่านซ้ำ ๆ ในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์/ปริญญาโทแต่ละเรื่องที่ได้จากการตัดสินใจเลือกมาสังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 2 อย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาของสาระของวิทยานิพนธ์/ปริญญาโททั้งหมดโดยไม่ต้องมีการตีความ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยทำการกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องเพื่อนำมาสังเคราะห์โดยจับ

ประเด็นจากข้อค้นพบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย รวมทั้งจัดทำตารางแสดงความเกี่ยวข้องของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นแปลความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยซึ่งได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาทำการแปลความหมายเทียบเคียงกันระหว่างงานวิจัยตามกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยโดยทำการแปลความหมายใน 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations) ในกรณีที่ผลการวิจัยสอดคล้องกัน การแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) ในกรณีที่ผลการวิจัยขัดแย้งกัน และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (lines-of argument synthesis) ในกรณีที่มีการแปลความหมาย 2 แบบข้างต้น

ขั้นตอนที่ 6 ขึ้นสังเคราะห์การแปลความหมาย โดยผู้วิจัยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ในลักษณะของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 7 ขึ้นสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย

ประชากรงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545

กลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 6 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 จำนวน 10 เรื่อง

เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยดังนี้

1. เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
2. เป็นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ซึ่งดำเนินการศึกษาวิจัยในประเทศไทยและทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545

ขั้นตอนการสืบค้นงานวิจัย

จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาณจำนวน 10 เรื่อง ผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นงานวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นรายชื่อวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากบทคัดย่อวิทยานิพนธ์และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดจากมหาวิทยาลัยทั้ง 6 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ รวมทั้งห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
2. รวบรวมงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นในขั้นตอนที่ 1 ได้จำนวนงานวิจัยทั้งหมด 15 เรื่อง
3. คัดเลือกงานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในขั้นตอนที่ 2 โดยพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

จากขั้นตอนการสืบค้นงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นปรากฏว่าได้จำนวนงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 10 เรื่อง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย

มหาวิทยาลัย	จำนวนงานวิจัยที่สืบค้นจากบทคัดย่อวิทยานิพนธ์และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์	จำนวนงานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	7	5
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4	1
มหาวิทยาลัยมหิดล	1	1
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1	1
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1	1
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	1	1
รวม	15	10

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน 5 ประเด็นใหญ่ โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทั้งหมด 14 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริคส์ (scoring rubrics) โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของการออกแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพจากตำราที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพของ Rossman and Marshall (1995) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นสำหรับการประเมินงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2. นำข้อมูลที่ได้ศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะแบบประเมินแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ค่อนข้างต่ำ และต่ำ เพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวนรวมทั้งสิ้น 14 ข้อ ประกอบด้วยประเด็นการกำหนดปัญหาวิจัย จำนวน 5 ข้อ การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ข้อ กรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 1 ข้อ วิธีดำเนินการวิจัย จำนวน 4 ข้อ และการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัย จำนวน 3 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนและการแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนน

5	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดีมาก
4	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดี
3	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
1	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับต่ำ

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนน

4.21-5.00	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดีมาก
3.41-4.20	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดี
2.61-3.40	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
1.00-1.80	หมายถึง	มีคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับต่ำ

3. นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความชัดเจนและความครอบคลุมของประเด็นการประเมินและเกณฑ์ที่ใช้ จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองฝึกประเมินร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยทำการประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวน 2 เรื่อง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่าผลการประเมินงานวิจัยเรื่องที่ 1 ระหว่างผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกัน 10 ข้อ จาก 14 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 71.43 และผลการประเมินงานวิจัยเรื่องที่ 2 ระหว่างผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความสอดคล้องกัน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 85.71

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

ตอนที่ 4 การสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่

ตอนที่ 5 การสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 6 การสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา วิเคราะห์โดยการแปลความหมายใน 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความเชิงหักล้างและการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา วิเคราะห์ในลักษณะของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2) สังเคราะห์ให้ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษารวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและสังเคราะห์สรุปให้ได้ว่าความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย และ 3) วิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 5 ผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

สำหรับแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 10 เรื่องโดยผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยสภาพทั่วไปของชุมชนและสภาพทั่วไปของโรงเรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

งานวิจัยเรื่องที่ 1 เป็นการศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลคลองน้ำดำและโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดสุขเกษมและโรงเรียนวัดคลองน้ำดำที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลคลองน้ำดำ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยสภาพทั่วไปของชุมชนเทศบาลตำบลคลองน้ำดำมีลักษณะเป็นชุมชนอุตสาหกรรม คนในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนที่เป็นคนพื้นถิ่นดั้งเดิมและกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ที่อพยพเข้ามาทำงานทำ โดยคนที่เป็นคนพื้นถิ่นดั้งเดิมส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างเหนียวแน่นเพราะมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันโดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดสุขเกษมเป็นโรงเรียนประชาบาลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ประเภทโรงเรียนที่นายอำเภอจัดตั้ง เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในย่านชุมชนและมีการคมนาคมที่สะดวก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2540 มีครูประจำการ 73 คน และนักการภารโรง 3 คน โดยผู้บริหารของโรงเรียนเป็นคนต่างพื้นที่ ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน และเป็นโรงเรียนที่ได้รับความสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี ในขณะที่โรงเรียนวัดคลองน้ำดำเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจกันของ 3 ฝ่าย คือ ประชาชนชาวตำบลคลองน้ำดำ พระอริการเล็งเจ้าอาวาสวัดในสมัยนั้นและทางราชการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูประจำการ 68 คน และนักการภารโรง 3 คน โดยผู้บริหารคนปัจจุบันเคยเป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนวัดสุขเกษมมาก่อน และเป็นโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนมาโดยตลอด แต่กลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนยังคงเป็นกลุ่มคนพื้นถิ่นดั้งเดิมทำให้งิจกรรมที่โรงเรียนต้องการการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างกว้างขวางยังจัดได้ไม่ดีเท่าที่ควร

งานวิจัยเรื่องที่ 2 เป็นการศึกษาหมู่บ้านหนองสารเดชและโรงเรียนชุมชนวัดศิรินาครัตนาราม จังหวัดลพบุรี โดยสภาพชุมชนของหมู่บ้านหนองสารเดชตั้งอยู่ในเขตตำบลหนองสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี สภาพทั่วไปมีพื้นที่เป็นที่ราบสูง ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย นับถือศาสนาพุทธ ส่วนมากมีอาชีพหลักในการทำไร่ มีการคมนาคมทางบกเพียงทางเดียว ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนชุมชนวัดศิรินาครัตนารามเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรีและเป็นโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนเดียวในตำบลหนองสารเดชที่ดำเนินการเรียนการสอนตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาโดยการอุปการะจากเจ้าอาวาสวัดหนองสารเดชและเจ้าอาวาสวัดศิรินาครัตนารามมาโดยตลอด เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูทั้งหมด 17 คน และนักเรียน 306 คน ไม่มีนักการภารโรง และความสัมพันธ์ภายในโรงเรียนเป็นความสัมพันธ์แบบญาติมิตรพึงพาอาศัยกันและกัน

งานวิจัยเรื่องที่ 3 เป็นการศึกษาชุมชนพัฒนา (ชื่อสมมติ) และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาคเหนือตอนบน คือ โรงเรียนชุมชนพัฒนา (ชื่อสมมติ) โดยสภาพทั่วไปของชุมชนมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าไม้และภูเขา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม เป็นชุมชนที่มีไฟฟ้าเข้าถึง ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองใหญ่มากนักและมีบริบทที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตจึงทำให้มีการย้ายถิ่นออกไปทำงานนอกชุมชนน้อย ทำให้คนในชุมชนค่อนข้างคุ้นเคยและรู้จักกันแบบญาติ เป็นครอบครัวขยายที่มีคนหลายรุ่นอาศัยอยู่ด้วยกันจึงมีความเกี่ยวพันกันในฐานะเครือญาติสืบเนื่องกันมา และค่อนข้างมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเป็นแบบปฐมภูมิโดยมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ติดกับวัดและตั้งอยู่กลางชุมชน จึงเป็นทำเลที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ง่าย เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูทั้งหมด 18 คน โดยเป็นครูที่เป็นคนในพื้นที่และอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้กับโรงเรียนจำนวน 4 คน นักการภารโรง 1 คน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 268 คน

งานวิจัยเรื่องที่ 4 เป็นการศึกษาชุมชนและโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง คือ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จังหวัดราชบุรี โดยสภาพทั่วไปของชุมชนหนองโพซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพนั้นประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองเดิม ประกอบอาชีพการเกษตรโดยมากจะปลูกข้าวโพดเพื่อไว้สำหรับเลี้ยงโคนม และจะทำการรีดนมในช่วงเช้าเวลาประมาณ 04.00-8.30 น. และช่วงเย็นเวลาประมาณ 16.00-19.00 น. ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาล เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูทั้งหมด 29 คน โดยครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นแต่ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนมีเพียง 8 คน มีนักเรียนในปีการศึกษา 2541 จำนวน 636 คน ใช้ระบบการสอนแบบหมุนเวียน และการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชนนั้นโรงเรียนดำเนินการผ่านทางครูที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน ในขณะที่สภาพทั่วไปของชุมชนดอนกระเบื้องซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องนั้นประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองเดิม ส่วนใหญ่อาศัยหลัก คือ การเลี้ยงโคนมโดยอาศัยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสำคัญและทำการรีดนมในช่วงเช้าเวลาประมาณ 04.00-8.30 น. และช่วงเย็นเวลาประมาณ 16.00-19.00 น. สำหรับโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนในปีการศึกษา 2541 จำนวน 306 คน ใช้ระบบการสอนแบบหมุนเวียน ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชนนั้นโรงเรียนดำเนินการผ่านทางคณะกรรมการโรงเรียนที่ได้แต่งตั้งขึ้นจากบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถพอที่จะเสียสละและร่วมพัฒนาการศึกษา กับทางโรงเรียนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรได้รวมทั้งอาศัยครูที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนช่วยอีกทางหนึ่ง

งานวิจัยเรื่องที่ 5 เป็นการศึกษาชุมชน 2 แห่งของตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านพระนอน หมู่ที่ 5 และบ้านสันเหมือง หมู่ที่ 7 โดยสภาพทั่วไปของบ้านพระนอนตั้งอยู่ริมถนนสายเชียงใหม่-ฝาง พื้นที่เป็นที่ราบเชิงดอยริมอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย มีลำน้ำชะเงี้ยวไหลผ่านหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อาศัยทำการเกษตร ค้าขาย รับจ้าง สล่า (ช่างฝีมือในหมู่บ้าน) นับถือศาสนาพุทธ

โดยมีวัดพระนอนเป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของหมู่บ้าน การคมนาคมภายในหมู่บ้าน และการติดต่อกับชุมชนภายนอกสะดวกตลอดปีเพราะภายในหมู่บ้านพระนอนมีถนนคอนกรีตเชื่อมโยงถึงกันตลอดทั้งหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านพระนอนมีโรงเรียนบ้านพระนอนเป็นโรงเรียนประถมศึกษาและเปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ส่วนสภาพทั่วไปของบ้านสันเหมืองเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำปิง สมาชิกส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน ประมาณร้อยละ 40 มีอาชีพทำการเกษตร ค้าขาย รับจ้าง นอกจากนี้รับราชการครูและทหาร นับถือศาสนาพุทธโดยมีสำนักสงฆ์สันเหมืองประชารามเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของหมู่บ้าน ส่วนการคมนาคมในหมู่บ้านและการติดต่อกับชุมชนภายนอกสะดวกตลอดปีโดยมีถนนภายในหมู่บ้านเป็นคอนกรีตเชื่อมถึงกันตลอดหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านศาลา หมู่ที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ห่างทางเข้าหมู่บ้านโดยเป็นโรงเรียนนำร่องปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแมริมและเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

งานวิจัยเรื่องที่ 6 เป็นการศึกษาชุมชนตำบลหนองโพและโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ โดยชุมชนตำบลหนองโพตั้งอยู่ที่ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทย นับถือศาสนาพุทธ สภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าไม้และภูเขา พื้นดินเป็นดินร่วนเหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์โดยมากจะปลูกหญ้าและข้าวโพดไว้สำหรับเลี้ยงโคนม มีแหล่งน้ำในตำบล คือ คลองชลประทาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมพันธุ์ขาวดำ แรงงานหลักส่วนใหญ่จะเป็นคนในครอบครัวโดยทำการรีดนมวันละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเช้าเวลาประมาณ 04.00-8.30 น. และช่วงเย็นเวลาประมาณ 16.00-19.00 น. แหล่งที่ส่งน้ำนมดิบของชุมชน คือ สหกรณ์โคนมหนองโพและในชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ติดกับถนนเพชรเกษม การคมนาคมสะดวก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในปีการศึกษา 2544 มีครูปฏิบัติราชการ 23 คน และนักการภารโรง 2 คน

งานวิจัยเรื่องที่ 7 เป็นการศึกษาชุมชนบ้านหนองโนนแดงและโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วม คือ โรงเรียนบ้านหนองโนนแดง รวมทั้งชุมชนบ้านคลองพัฒนาและโรงเรียนที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วม คือ โรงเรียนวัดบ้านคลองพัฒนา โดยสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านหนองโนนแดงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท อยู่ลึกเข้าไปจากถนนใหญ่ (ลาดยาง) พื้นที่เป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นแบบกึ่งสมัยใหม่กับสมัยเก่า ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก มีแหล่งน้ำ คือ คลองธรรมชาติและคลองชลประทานและมีระบบไฟฟ้าใช้กันทุกครัวเรือน ส่วนโรงเรียนบ้านหนองโนนแดงเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เกิดจากการจัดตั้งของคนในชุมชน พื้นที่ของโรงเรียนได้มาจากการบริจาคของชุมชน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูทั้งหมด 17 คน นักการภารโรง 1 คน และมีนักเรียนจำนวน 444 คน

ในขณะที่สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านคลองพัฒนานั้นพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เป็นชุมชนเมือง ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นแบบสมัยใหม่ มีการตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามแนวถนนและคลองสวนหมาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนโรงเรียนวัดบ้านคลองพัฒนาเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เกิดจากการจัดตั้งของรัฐบาล ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูทั้งหมด 16 คน นักการภารโรง 1 คน และนักเรียนทั้งหมด 189 คน

งานวิจัยเรื่องที่ 8 เป็นการศึกษาชุมชนตำบลดอนกระเบื้องและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยสภาพทั่วไปของชุมชนตำบลดอนกระเบื้องมีลักษณะเป็นที่สูง ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นดินอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรและเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนมซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของชุมชนโดยอาศัยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสำคัญ อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติไปมาหาสู่ช่วยเหลือกันและมีกิจกรรมทางศาสนาที่ชุมชนปฏิบัติร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี และเป็นโรงเรียนประชาบาลประเภทนายอำเภอจัดตั้ง มีครูทั้งหมด 17 คน และนักการภารโรง 1 คน โดยครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นแต่ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนมีเพียง 6 คน นอกนั้นเดินทางไปกลับในชุมชนใกล้เคียง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในปีการศึกษา 2544 มีนักเรียนทั้งหมด 287 คน

งานวิจัยเรื่องที่ 9 เป็นการศึกษาชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคบง จังหวัดราชบุรี โดยสภาพทั่วไปของชุมชนนาโคประกอบด้วย 12 หมู่บ้านซึ่งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาโค เศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในขั้นพอกินพอใช้ คนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ ภาษาที่ใช้พูดติดต่อกันปัจจุบันเป็นภาษาไทยภาคกลางแต่จะมีสำเนียงเหน่อและใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษากระเหรี่ยง ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านนาโคบงเป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งโดยกองกำกับการตระเวนชายแดน ปัจจุบันสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี เป็นโรงเรียนขยายโอกาส เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2544 มีครูทั้งหมด 20 คน และนักเรียนทั้งหมด 436 คน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

งานวิจัยเรื่องที่ 10 เป็นการศึกษาชุมชนและโรงเรียนวัดสมานกิจซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลท่ากระทุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี โดยสภาพทั่วไปของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองงูมและบ้านข้างโบสถ์ซึ่งตั้ง 2 หมู่บ้านอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนวัดสมานกิจ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและอยู่ในเขตชลประทาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเพาะปลูก เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดสมานกิจเป็นโรงเรียนที่อยู่ภายในรั้วเดียวกับวัดสมานกิจ มีครูทั้งหมด 10 คน นักการภารโรง 1 คน โดยครูที่เป็นคนในท้องถิ่นและมีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนมีจำนวน 6 คน ส่วน

ครูที่เหลือ 4 คนเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียงโดยมีครู 2 คนมีที่พักในตัวเมืองราชบุรี ส่วนครูอีก 2 คนมีที่พักอยู่ในตัวอำเภอปากท่อ และในปีการศึกษา 2544 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนักเรียนทั้งหมด 144 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอตารางแจกแจงความถี่โดยแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านการพิมพ์ คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยและคุณลักษณะด้านวิธีวิทยา ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
คุณลักษณะด้านการพิมพ์		
1. ประเภทงานวิจัย		
1.1 วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท	8	80.00
1.2 วิทยานิพนธ์/ปริญญาเอก	2	20.00
รวม	10	100.00
2. สาขาวิชา		
2.1 การศึกษานอกระบบ	1	10.00
2.2 บริหารการศึกษา	1	10.00
2.3 พัฒนศึกษาศาสตร์	1	10.00
2.4 พัฒนาชนบทศึกษา	1	10.00
2.5 วิจัยและประเมินผลการศึกษา	5	50.00
2.6 วิจัยและพัฒนาการศึกษา	1	10.00
รวม	10	100.00
3. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย		
3.1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	5	50.00
3.2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	10.00
3.3 มหาวิทยาลัยมหิดล	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย		จำนวน	ร้อยละ
3.4	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1	10.00
3.5	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1	10.00
3.6	มหาวิทยาลัยนเรศวร	1	10.00
รวม		10	100.00
4. ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ			
4.1	ปี 2540	1	10.00
4.2	ปี 2542	3	30.00
4.3	ปี 2543	1	10.00
4.4	ปี 2544	3	30.00
4.5	ปี 2545	2	20.00
รวม		10	100.00
คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย			
1. ประเด็นวิจัย			
1.1	การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	5	50.00
1.1.1	เกษตรผสมผสานครบวงจร	1	10.00
1.1.2	วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค	1	10.00
1.1.3	การเลี้ยงโคนม	3	30.00
1.2	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	3	30.00
1.3	ลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	2	20.00
รวม		10	100.00
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากกว่า 1 ข้อ)			
2.1	เพื่อศึกษาลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	4	40.00
2.2	เพื่อหาคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะและเงื่อนไข รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจากปรากฏการณ์ในชุมชน	1	10.00
2.3	เพื่อศึกษาระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมในชุมชนชนบท	1	10.00
2.4	เพื่อศึกษาแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
2.5 เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างศักยภาพของสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถนำเอาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1	10.00
2.6 เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	3	30.00
2.7 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	4	40.00
2.8 เพื่อติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม	2	20.00
2.9 เพื่อติดตามปัญหาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม	2	20.00
2.10 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	5	50.00
2.11 เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรในโรงเรียนและผู้นำชุมชนต่อการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน	1	10.00
3. ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยมากกว่า 1 ข้อ)		
3.1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	10	100.00
3.1.1 ทำให้ได้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเงื่อนไขของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมในชุมชนและนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐที่มีผลต่อการกำหนดความหมายและกำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน	1	10.00
3.1.2 ทำให้ทราบถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1	10.00
3.1.3 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง	1	10.00
3.1.4 ทำให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานและปัจจัยในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน	1	10.00
3.1.5 ทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในโรงเรียนและผู้นำชุมชนต่อการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	1	10.00
3.1.6 เป็นข้อมูลที่จะใช้ในการวางแผนเพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชน	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
3.1.7 เป็นตัวแบบของโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1	10.00
3.1.8 นำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงบทบาทของโรงเรียนกับชุมชนในการมีส่วนร่วมและดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	1	10.00
3.1.9 ได้รู้ถึงวิธีการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1	10.00
3.1.10 ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมจากชุมชน	1	10.00
3.1.11 ได้ข้อความรู้ในศาสตร์สาขาบริหารการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร	1	10.00
3.1.12 ชุมชนและโรงเรียนสามารถปรับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากขึ้น	1	10.00
3.2 การจัดการเรียนการสอน	10	100.00
3.2.1 ได้แนวทางการจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการของชุมชน	1	10.00
3.2.2 ปรับปรุงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาและสภาพความเป็นจริงของชุมชน	4	40.00
3.2.3 ทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญและมีผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา	1	10.00
3.2.4 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะได้นำผลของการวิจัยไปประยุกต์ ปรับปรุง วางแผน และใช้พัฒนาสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญกับชุมชน	1	10.00
3.2.5 ใช้เป็นแนวทางเพื่อการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	1	10.00
3.2.6 ใช้เป็นข้อความรู้พื้นฐานส่วนหนึ่งเพื่อการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากส่วนกลางลงไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน	1	10.00
3.2.7 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษา	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
3.2.8 เป็นแนวทางให้กับผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	1	10.00
3.2.9 เป็นประโยชน์ต่อวงการพัฒนาศึกษาศาสตร์ของประเทศในแง่การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) จากปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานที่จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานในท้องถิ่นอื่นที่มีสภาพการณ์คล้ายคลึงกัน	1	10.00
3.3 หน่วยงานที่สนับสนุนทุนวิจัย	2	20.00
3.3.1 เป็นข้อมูลให้แก่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องจากโครงการวิจัยที่ได้รับการจัดสรรทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	2	20.00
4. บุคคล/หน่วยงานที่น่าผลวิจัยไปใช้ (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีบุคคล/หน่วยงานที่น่าผลวิจัยไปใช้มากกว่า 1 ข้อ)		
4.1 แวดวงวิชาการ	3	30.00
4.1.1 ศาสตร์ด้านบริหารการศึกษา	1	10.00
4.1.2 ศาสตร์ด้านพัฒนศึกษาศาสตร์	1	10.00
4.1.3 ศาสตร์ด้านการวิจัย	1	10.00
4.2 หน่วยงานทางการศึกษา	10	100.00
4.2.1 โรงเรียน	9	90.00
4.2.2 คณะกรรมการโรงเรียน	1	10.00
4.2.3 ผู้บริหารโรงเรียน	2	20.00
4.2.4 บุคลากรในโรงเรียน/ครู	2	20.00
4.2.5 ผู้บริหารการศึกษา	1	10.00
4.2.6 หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา	5	50.00
4.2.7 ผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร (คณะผู้วิจัย คณะครู และชุมชน)	3	30.00
4.3 ชุมชน	5	50.00
4.4 โรงเรียนร่วมกับชุมชน	4	40.00
4.5 หน่วยงานที่สนับสนุนทุนวิจัย	2	20.00
4.5.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	2	20.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
คุณลักษณะด้านวิธีวิทยา		
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)		
1.1 เกษตรกร	7	70.00
1.1.1 เกษตรกรที่เป็นฟาร์มสาธิต	4	40.00
1.1.2 เกษตรกรที่ไม่ใช่ฟาร์มสาธิต	3	30.00
1.2 นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น	6	60.00
1.3 ผู้นำชุมชน	10	100.00
1.4 ผู้ปกครอง	9	90.00
1.5 ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น	6	60.00
1.6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4	40.00
1.7 ผู้บริหารโรงเรียน	5	50.00
1.8 กรรมการโรงเรียน	1	10.00
1.9 ครู	3	30.00
1.10 นักเรียน	2	20.00
1.11 ผู้ประกอบการในชุมชน	2	20.00
1.12 เจ้าหน้าที่อนามัย/แพทย์	2	20.00
1.13 กลุ่มแม่บ้าน	1	10.00
1.14 นักการเมืองท้องถิ่น	1	10.00
1.15 ตัวแทนหน่วยราชการ	2	20.00
2. วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
2.1 แบบเจาะจง	6	60.00
2.2 แบบหลายขั้นตอน	2	20.00
2.3 แบบชั้นภูมิ	1	10.00
2.4 แบบผสมผสาน (แบบเจาะจงและแบบบังเอิญ)	1	10.00
รวม		100.00
3. พื้นที่ที่ศึกษา		
3.1 เขตปริมณฑลกรุงเทพมหานครและชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียน	1	10.00
3.2 ต่างจังหวัด	9	90.00
3.2.1 จังหวัดกำแพงเพชร	1	10.00
3.2.2 จังหวัดเชียงใหม่	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
3.2.3 จังหวัดราชบุรี	5	50.00
3.2.4 จังหวัดลพบุรี	1	10.00
3.2.5 ภาคเหนือตอนบน	1	10.00
รวม	10	100.00
4. จำนวนโรงเรียนที่ศึกษาในแต่ละพื้นที่		
4.1 1 โรงเรียน	6	60.00
4.2 2 โรงเรียน	4	40.00
รวม	10	100.00
5. สังกัดที่ศึกษา		
5.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	9	90.00
5.2 ไม่ระบุ	1	10.00
รวม	10	100.00
6. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)		
6.1 การศึกษาเอกสาร	5	50.00
6.2 การสนทนากลุ่ม	4	40.00
6.3 การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	1	10.00
6.4 การสังเกต	9	90.00
6.4.1 แบบมีส่วนร่วม	3	30.00
6.4.2 แบบไม่มีส่วนร่วม	1	10.00
6.4.3 ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม	8	80.00
6.5 การสัมภาษณ์	8	80.00
6.5.1 แบบมีโครงสร้าง	1	10.00
6.5.2 แบบกึ่งโครงสร้าง	2	20.00
6.5.3 แบบไม่มีโครงสร้าง (แบบเจาะลึก)	6	60.00
6.5.4 แบบไม่เป็นทางการ	1	10.00
6.5.5 ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	1	10.00
6.5.6 ทั้งแบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก	1	10.00
6.6 การจดบันทึกภาคสนาม	2	20.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
7. อุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล		
7.1 สมุดบันทึกภาคสนาม	1	10.00
7.2 เทปบันทึกเสียง	2	20.00
7.3 กล้องถ่ายรูป	1	10.00
7.4 ไม่ระบุ	6	60.00
รวม	10	100.00
8. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล		
8.1 น้อยกว่า 1 เดือน	1	10.00
8.2 1-6 เดือน	6	60.00
8.3 7-12 เดือน	1	10.00
8.4 มากกว่า 12 เดือน	2	20.00
รวม	10	100.00
9. วิธีการตรวจสอบข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)		
9.1 การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	2	20.00
9.2 การตรวจสอบสามเส้า	8	80.00
9.2.1 ด้านข้อมูล	6	60.00
9.2.1.1 แหล่งเวลา	3	30.00
9.2.1.2 แหล่งบุคคล	6	60.00
9.2.1.3 แหล่งสถานที่	4	40.00
9.2.2 ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล	5	50.00
9.2.2.1 การศึกษาเอกสาร	5	50.00
9.2.2.2 การสัมภาษณ์	5	50.00
9.2.2.3 การสังเกต	4	40.00
9.2.2.4 การสังเกตและจดบันทึก	1	10.00
9.2.2.5 การจัดกลุ่มสนทนา	1	10.00
9.3 การตรวจสอบโดยจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนที่เป็นความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (evaluative data) และข้อมูลที่เป็นรายละเอียดหรือการเล่าเหตุการณ์ (descriptive data)	1	10.00
9.4 ไม่ระบุ	1	10.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
10 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)		
10.1 การวิเคราะห์เนื้อหา	4	40.00
10.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย	5	50.00
10.3 การวิเคราะห์วาทกรรม	1	10.00
10.4 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล	1	10.00
10.5 การใช้ข้อความบรรยายประกอบภาพ	1	10.00
10.6 การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ	4	40.00

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำนวน 10 เรื่องจำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านการพิมพ์ คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยและคุณลักษณะด้านวิธีวิทยา โดยเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะด้านการพิมพ์พบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาโท (ร้อยละ 80.00) เป็นงานวิจัยในสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 50.00) โดยสถาบันที่ผลิตงานวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ผลิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ร้อยละ 50.00) และเมื่อจำแนกตามปีที่ทำงานวิจัยเสร็จพบว่า เป็นงานวิจัยที่ทำเสร็จในปี 2542 และปี 2544 (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 30.00) รองลงมา คือ ปี 2545 (ร้อยละ 20.00) ปี 2540 และ ปี 2543 (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 10.00)

เมื่อจำแนกงานวิจัยตามคุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยพบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นการศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 50.00) รองลงมา คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (ร้อยละ 30.00) และลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (ร้อยละ 20.00) เมื่อจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ 50.00) รองลงมา คือ เพื่อศึกษาลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 40.00) ส่วนประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยพบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีประโยชน์ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 100.00) และมีประโยชน์ต่อหน่วยงานที่สนับสนุนทุนวิจัย (ร้อยละ 20.00) สำหรับบุคคล/หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้มากที่สุด คือ หน่วยงานทางการศึกษา (ร้อยละ 100.00) โดยโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่นำผลวิจัย

ไปใช้มากที่สุด (ร้อยละ 90.00) รองลงมา คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา (ร้อยละ 50.00) และผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร (คณะผู้วิจัย คณะครูและชุมชน) (ร้อยละ 30.00) ขณะที่บุคคล/หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้ รองลงมา คือ ชุมชนและโรงเรียนร่วมกับชุมชน (ร้อยละ 50.00 และ 40.00 ตามลำดับ)

เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะด้านวิถีชีวิตพบว่าจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์จำนวน 10 เรื่องนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ผู้นำชุมชน (ร้อยละ 100.00) รองลงมา คือ ผู้ปกครองและเกษตรกร (ร้อยละ 90.00 และ 70.00 ตามลำดับ) โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (ร้อยละ 60.00) สำหรับพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่างจังหวัด (ร้อยละ 90.00) โดยเป็นการศึกษาที่จังหวัดราชบุรี มากที่สุด (ร้อยละ 50.00) และงานวิจัยแต่ละเรื่องที่นำมาสังเคราะห์นั้นส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้น (ร้อยละ 60.00) โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ร้อยละ 90.00) เมื่อจำแนกตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกต (ร้อยละ 90.00) โดยใช้ในการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด (ร้อยละ 80.00) ขณะที่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่พบจากงานวิจัยเป็นลำดับรองลงมา คือ การสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร (ร้อยละ 80.00 และ 50.00 ตามลำดับ) โดยส่วนใหญ่ของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ คือ ไม่ระบุอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ร้อยละ 60.00) และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 1-6 เดือน (ร้อยละ 60.00) นอกจากนั้นยังพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (ร้อยละ 80.00) และเมื่อจำแนกในรายละเอียดของการตรวจสอบสามเส้าพบว่าใช้วิธีการตรวจสอบด้านข้อมูลมากที่สุด (ร้อยละ 60.00) รองลงมา คือ การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (ร้อยละ 50.00) งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (ร้อยละ 50.00) รองลงมา คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 40.00)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์คุณภาพงานวิจัยโดยใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วยประเด็นในการประเมินทั้งหมด 5 ประเด็นใหญ่ คือ การกำหนดปัญหาวิจัย การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยซึ่งผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยภาพรวมพบว่างานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ค่าความเบ้เท่ากับ 0.10 ค่าความโด่งเท่ากับ 0.29 ค่าสูงสุดเท่ากับ 3.86 และค่าต่ำสุดเท่ากับ 2.29

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละประเด็นของการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่าในประเด็นของการกำหนดปัญหาวิจัยที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ในขณะที่ชื่อเรื่องการวิจัยและประโยชน์ของงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ สำหรับประเด็นการทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกับประเด็นของกรอบแนวคิดการวิจัย คือ การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ ส่วนประเด็นของวิธีดำเนินการวิจัยพบว่าการออกแบบการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ในขณะที่ความเที่ยงของการตีความมีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำและประเด็นของการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยพบว่าการสรุปผลการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ในขณะที่การใช้ผลจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยมากำหนดข้อเสนอแนะในการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเด็น	Mean	S.D.	Min	Max	Sk	Ku	ความหมาย
การกำหนดปัญหาวิจัย							
1. ชื่อเรื่องการวิจัย	2.10	1.20	1.00	5.00	1.71	3.71	ค่อนข้างต่ำ
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4.90	0.32	4.00	5.00	-3.16	10.00	ดีมาก
3. เหตุผล/ความจำเป็นในการทำวิจัย	2.90	1.29	2.00	5.00	1.01	-0.81	ปานกลาง
4. นิยามศัพท์เฉพาะ	4.20	1.48	1.00	5.00	-1.72	1.70	ดี
5. ประโยชน์ของงานวิจัย	2.30	1.06	1.00	5.00	2.06	5.42	ค่อนข้างต่ำ
การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง							
6. การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัย	2.30	0.68	2.00	4.00	2.28	4.77	ค่อนข้างต่ำ
กรอบแนวคิดการวิจัย							
7. การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย	1.70	1.49	1.00	5.00	1.89	2.16	ต่ำ
วิธีดำเนินการวิจัย							
8. การออกแบบการวิจัย	3.80	0.79	2.00	5.00	-1.29	2.99	ดี
9. ความเป็นตัวแทนของประชากร/สถานการณ์/เหตุการณ์	2.80	0.63	1.00	3.00	-3.16	10.00	ปานกลาง
10. การตรวจสอบความเป็นตัวแทนของข้อมูล	3.10	1.45	2.00	5.00	0.61	-1.94	ปานกลาง
11. ความเที่ยงของการตีความ	2.60	1.27	2.00	5.00	1.78	1.41	ค่อนข้างต่ำ
การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัย							
12. การสรุปผลการวิจัย	4.70	0.68	3.00	5.00	-2.28	4.77	ดีมาก
13. การอภิปรายผลการวิจัย	3.80	1.14	1.00	5.00	-1.80	4.34	ดี
14. การใช้ผลจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยมากำหนดข้อเสนอแนะในการวิจัย	2.20	1.03	1.00	5.00	2.54	7.85	ค่อนข้างต่ำ
คุณภาพงานวิจัยโดยภาพรวม	3.10	0.46	2.29	3.86	0.10	0.29	ปานกลาง

ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่อง โดยแยกออกเป็น 7 ประเด็น คือ 1) ประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 4) ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 6) ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และ 7) ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของทั้ง 7 ประเด็นในแต่ละเรื่องนำเสนอในตารางที่ 1-7 ของภาคผนวก ง) ผลการสังเคราะห์เนื้อหาจากตารางที่ 1-7 ของภาคผนวก ง พบว่าบุคคลส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ผู้ปกครองนักเรียนกับผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น โดยปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง ดังเช่น “ผู้ปกครองนี่แหละคือกำลังสำคัญของเรา (1/1)” และ “...ท่านเป็นเสาหลักของชุมชน...(3)” รองลงมา คือ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน/คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปรากฏในงานวิจัย จำนวน 8 เล่ม และนักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวนทั้งหมด 6 เรื่อง ดังเช่น “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน...เป็นตัวจักรสำคัญสำหรับในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา...(7/1)” และ “ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการสอนหลักสูตรโคมนมตั้งแต่ที่โรงเรียนเขาเริ่มมีการสอนหลักสูตรโคมนมเลยประมาณ 4 ปีมาแล้ว...(8)”

ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ปรากฏมากที่สุดจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 10 เรื่อง คือ ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน ดังเช่น “...ช่วยขนทราย ขนอิฐ ช่วยหาเงินให้ บางปีก็ให้อุปกรณ์เกี่ยวกับการศึกษากับนักเรียน เช่น สมุด ดินสอ...(8)” “อย่างงานวันเด็กนี่ก็จะไปช่วยขายพวงมาลัย ไปหิ้วพวงมาลัยกลับจากเวทีม้ง บริจาคตั้งค้มั่ง...(10)” และ “ลุงไม่ได้มีการเตรียมการอะไร ก็ไปเล่าประสบการณ์ให้เด็กฟังว่าที่ผ่านมาลุงเลี้ยงวัวยังไบบ้าง ประวัติโคมนมเป็นยังไง ให้อาหารยังงัย (8)”

สำหรับผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าขั้นตอนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การรับรู้ปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผนและการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยในแต่ละขั้นตอนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นปรากฏในงานวิจัยเพียง 5 เรื่อง ดังเช่น “การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างยิ่งด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาจนถึงร่วมกันวางแผนงานต่าง ๆ ของโรงเรียน (2)” และ “...มีการเสนอแผนการดำเนินงานของโรงเรียนในที่ประชุมเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะความเห็นชอบหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ในการพัฒนา ให้ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผลการดำเนินงาน (7/1)”

ด้านขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งประกอบด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้บริการชุมชนและการประชาสัมพันธ์โรงเรียนพบว่า ประเด็นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 8 เรื่อง คือ การให้บุคคลในชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนโดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน เงินและวัสดุสิ่งของ และการเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน ดังเช่น “... คนที่นี้ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการศึกษา ให้ความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ เต็มที่ มีการบริจาคสิ่งของหรือเงินตลอดเวลา...(3)” และ “...ในด้านการเรียนการสอนได้สรรหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้ตามหลักสูตรที่ได้คัดเลือกแล้วนั้นให้แก่นักเรียนอีกด้วย...(2)” รองลงมา คือ การเชิญบุคคลในชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น งานประจำปี/งานประกวดผลงานทางวิชาการ/นิทรรศการผลงานนักเรียน ปรากฏในงานวิจัย จำนวน 5 เรื่อง การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนและการเป็นแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนโดยปรากฏในงานวิจัยจำนวนเท่ากัน คือ 3 เรื่อง ดังเช่น “...กิจกรรมวันสำคัญของโรงเรียนและของราชการ โรงเรียนมักจะเป็นฝ่ายจัดขึ้นและเชิญชวนให้คนในชุมชนมาร่วมงาน (3)”

สำหรับประเด็นการร่วมกิจกรรมของชุมชนซึ่งจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชน เช่น งานแต่งงาน/งานศพ/งานบวชนาคปรากฏในงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 4 เรื่อง ดังเช่น “...โดยเฉพาะงานศพแล้วครูจะไปร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงมาก ทำให้เกิดความอบอุ่นใจต่อญาติผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก (7/1)” รองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนากับคนในชุมชน เช่น งานวันเข้าพรรษา/วันวิสาขบูชาและการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น/กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวาระอันสมควรโดยปรากฏในงานวิจัยจำนวนเท่ากัน คือ 1 เรื่อง ดังเช่น “...ในวันเข้าพรรษาทางโรงเรียนจะมีการจัดเทียนจำนำพรรษาไปถวายวัดทั้ง 2 วัด โดยจะแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อไปถวายเทียนแต่ละวัดและในตอนกลางคืนคณะครูจะไปร่วมเวียนเทียนที่วัดด้วย (7/1)”

ประเด็นต่อมา คือ การให้บริการชุมชนพบว่าการให้บริการอาคารสถานที่/วัสดุอุปกรณ์/ยานพาหนะในการจัดกิจกรรมของชุมชนปรากฏในงานวิจัยมากที่สุด คือ จำนวน 7 เรื่อง ดังเช่น “...โรงเรียนยินดีที่จะให้มาใช้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดงานเลี้ยงหรือให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจัดงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น...(8)” รองลงมา คือ การให้บริการทางด้านวิชาการ มีจำนวนทั้งสิ้น 2 เรื่อง ดังเช่น “...ในด้านการบริการมีการให้บริการทางด้านวิชาการ ให้คำปรึกษา...(2)”

ประเด็นสุดท้าย คือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผลการสังเคราะห์พบว่าการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงนโยบาย/การปฏิบัติงานของโรงเรียน/การขอความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ ปรากฏในงานวิจัยมากที่สุด คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 เรื่อง ดังเช่น “...โรงเรียนได้มีความพยายามที่จะให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้นโดยเฉพาะในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน...(3)” รองลงมา คือ การพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน/คนในชุมชนและการทำจุลสาร โดยปรากฏในงานวิจัยจำนวนเท่ากัน คือ 3

เรื่อง และการจัดป้ายกิจกรรม/ป้ายประกาศ มีจำนวน 2 เรื่อง ดังเช่น “ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการพบปะเยี่ยมเยียนในวาระอันเหมาะสม (2)” และ “...โรงเรียนได้มีการติดตั้งป้ายกิจกรรมและข่าวบริเวณหน้าห้องพักครูเพื่อเสนอข่าวแก่ชุมชนและนักเรียน (7/1)”

ส่วนผลการสังเคราะห์ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าโรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา ชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ชุมชนได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของทางโรงเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับบุตรหลานและนักเรียนมีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบและกล้าแสดงออกมากขึ้นโดยปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ 2 เรื่อง ดังเช่น “จากกระบวนการในการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษา... (2)” “ครูเขาไปหาบ่อยขึ้น ได้คุยกันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน (10)” “...การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน...ทำให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลของทางโรงเรียน เช่น สภาพปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของทางโรงเรียน...(7/1)” “...ก็เรียนหลักสูตรนี้แหละที่เราได้กินข้าวพร้อมหน้ากันตอนเย็น... (9)” และ “ลูกมีความสนใจเรียนมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนขึ้น กล้าทำคน พุดมีหางเสียง... (9)”

ด้านปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเมื่อจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 10 เรื่องโดยปัจจัยชุมชนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยเป็นคณะกรรมการโรงเรียน/ศิษย์เก่า/ผู้ปกครองนักเรียน ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งของชุมชนโดยเน้นที่ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มจักสาน/กลุ่มหนุ่มสาว/กลุ่มเยาวชนและมีชลประทานสมบูรณ์และดินดีเหมาะสมแก่การเพาะปลูก ชุมชนมีความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียนโดยครูเอาใจใส่นักเรียนและผู้บริหารเป็นคนดีมีความสามารถ ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนโดยร่วมบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างโรงเรียนและรับฟังข่าวสารความเคลื่อนไหวของโรงเรียน รวมทั้งความสำนึกในภาระหน้าที่ต่อท้องถิ่นของคนในชุมชน ความพร้อมและความสามารถของคนในชุมชนและมีความสนิทสนมกับครูในโรงเรียน ส่วนปัจจัยโรงเรียนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะผู้บริหาร ครูและวิธีปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารซึ่งเน้นที่ความเป็นนักบริหารโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/การศึกษาให้แก่บุตรหลาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกับชุมชน มีความกระตือรือร้น/ริเริ่ม/ตั้งใจ/เอาใจใส่ในงานของโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน/การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและทำงานโดยประสานกับชุมชนตลอดเวลา และความสัมพันธ์กับชุมชนโดยมีอัธยาศัยดีและเป็นกันเองกับคนในชุมชน ส่วนครูเน้นที่เป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และมีความรัก ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนโดยเป็นเครือญาติกับชาวบ้าน และวิธีปฏิบัติงานโดยให้ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน

ในด้านสถานที่/วัสดุอุปกรณ์/วงดนตรี/บุคลากรด้านกีฬาและสร้างความมั่นใจกับชุมชนในด้านความปลอดภัยของโรงเรียน และปัจจัยสภาพแวดล้อมพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม โดยการเมืองการปกครองเน้นที่มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในท้องถิ่น กลุ่มชนชั้นนำมีการรวมตัวกันเป็นปีกแผ่นและมีอำนาจในชุมชน รวมทั้งมีการสนับสนุนจากรัฐและองค์กรภายนอก ส่วนเศรษฐกิจโดยประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ มีรายได้แน่นอน มีภาระหนี้สินน้อยและมีการรวมกลุ่มอาชีพกันและสังคม วัฒนธรรมโดยมีความเชื่อและค่านิยมในเรื่องการทำบุญให้ทาน มีกิจกรรมทางวัฒนธรรม ได้แก่ การลงแขกและมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (วัฒนธรรมในชุมชน)

ในขณะที่ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเมื่อจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง โดยปัจจัยชุมชนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนลดลงโดยชื่อเสียงด้านวิชาการของโรงเรียนลดลง ความเอาใจใส่ของครูต่อนักเรียนลดลงและการปฏิบัติของครูต่อนักเรียนและผู้ปกครองไม่เหมาะสม ชุมชนกับโรงเรียนไม่สนิทสนมและผูกพันกันโดยชาวบ้านกับผู้บริหาร/ครูไม่ค่อยรู้จักกันหรือสนิทสนมกัน ชุมชนไม่ค่อยเข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่ไม่เกี่ยวกับบุตรหลานของตนและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างครูกับชาวบ้านไม่ค่อยมี ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปัจจุบัน ชุมชนขาดความเข้าใจการศึกษาระบบนอกโรงเรียน ชุมชนขาดความรู้เรื่องการดำเนินงานของโรงเรียนโดยเฉพาะเรื่องเรียนการสอนและความไม่สนใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ส่วนปัจจัยโรงเรียนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะผู้บริหาร ครูและวิธีปฏิบัติงานโดยผู้บริหารซึ่งเน้นที่ความเป็นนักบริหารโดยไม่อยู่บริหารโรงเรียน ได้แก่ ไปเป็นวิทยากร/ออกไปติดต่องานไปเป็นคณะทำงานของกรมบ่อยมาก กีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชน (บุคลิกเกรงใจ) ส่วนครูเน้นที่ความเป็นครูโดยขาดความชำนาญในวิชาชีพ ขาดประสบการณ์ในการนำหลักสูตรไปใช้และขาดแคลนครูผู้สอนในวิชาหลักที่สำคัญ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และวิธีปฏิบัติงานโดยโรงเรียนไม่ตอบสนองชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม ได้แก่ การมีน้ำใจ/การให้เกียรติ/ช่วงที่ชุมชนมีงานเทศกาล/บุคคลในชุมชนมีกิจกรรมพิเศษ โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพ โดยเน้นเรื่องขอบริจาค มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจำกัด โรงเรียนไม่สามารถให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง โรงเรียนไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน โรงเรียนมีมุมมองหรือความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ถูกต้อง โรงเรียนขาดงบประมาณทรัพยากรที่จะมาสนับสนุน (ไม่มีค่าตอบแทนให้ชาวบ้าน) โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่ไม่หลากหลาย โรงเรียนไม่สามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่/อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชนและมี

การเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนไม่บ่อยครั้ง และปัจจัยสภาพแวดล้อมพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะเศรษฐกิจโดยคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป สภาพเศรษฐกิจไม่ดีและไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพ

ตอนที่ 5 ผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากผลการสังเคราะห์ปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยจำนวนรวมทั้งสิ้น 10 เรื่องในตอนที่ 4 ผู้วิจัยจึงนำผลการสังเคราะห์ที่ได้มาทำการเปรียบเทียบเพื่อดูว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันในสารสนเทศที่ได้จากการสังเคราะห์ในประเด็นข้างต้นซึ่งจากผลการเปรียบเทียบพบว่าในทุกตารางงานวิจัยเรื่องที่ 1, 3 และ 7/1 ซึ่งมีจำนวน 3 เรื่องที่มีการระบุถึงสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและมีครอบคลุมหลายประเด็น แต่ในขณะที่งานวิจัยจำนวน 7 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 4, 5, 6, 8, 9 และ 10 ไม่ค่อยมีการระบุถึงสารสนเทศและข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันพบว่าในตารางงานวิจัยเรื่องที่ 1 และ 7/2 ซึ่งมีจำนวน 2 เรื่องที่มีสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและมีครอบคลุมหลายประเด็น แต่ในขณะที่งานวิจัยจำนวน 8 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 และ 10 ไม่ค่อยมีการระบุถึงสารสนเทศและข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพราะจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์พบว่าข้อกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยนั้นไม่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา แต่เป็นเพียงการบรรยายถึงลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณาคุณลักษณะของงานวิจัยทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่มีสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและมีครอบคลุมหลายประเด็น และกลุ่มงานวิจัยที่ไม่ค่อยมีสารสนเทศและข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกันรวม 7 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประเภทงานวิจัย เมื่อนำงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องมาทำการสังเคราะห์ในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภทงานวิจัยพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 7 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 4, 5, 6, 8, 9 และ 10 เป็นประเภทงานวิจัยที่บรรยายถึงลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1, 3 และ 7 เป็นประเภทงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2. ระดับการศึกษา จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 10 เรื่องในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 8 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาโท ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 และ 3 เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาเอก

3. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถาบันที่ผลิตงานวิจัยพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 6 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง จากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่อง คือ เรื่องที่ 4, 6, 8, 9 และ 10 เป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1, 2, 3, 5 และ 7 เป็นงานวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ แห่งละ 1 เรื่อง ตามลำดับ

4. ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ เมื่อนำงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องมาทำการสังเคราะห์ในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปีที่ทำงานวิจัยเสร็จพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 และ 3 เป็นงานวิจัยที่ทำเสร็จก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 8 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 เป็นงานวิจัยที่ทำเสร็จหลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

5. ประเด็นวิจัยที่ศึกษา จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 10 เรื่องในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยที่ศึกษาพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 3 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง คือ เรื่องที่ 4, 6, 8, 9 และ 10 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1, 3 และ 7 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และมีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2 และ 5 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

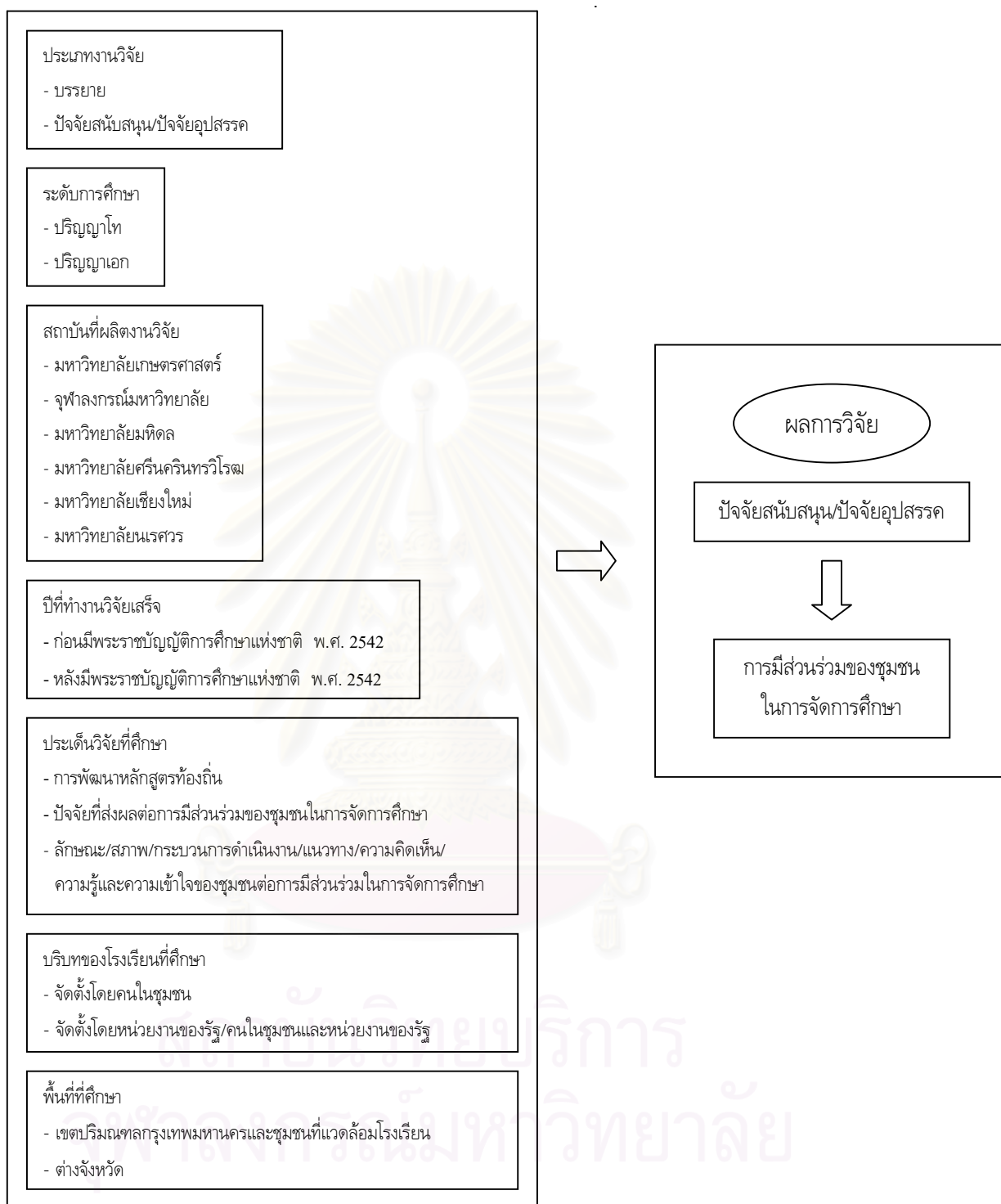
6. บริบทของโรงเรียนที่ศึกษา จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโรงเรียนที่ศึกษาพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 7 เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 และ 10 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาบริบทของโรงเรียนที่จัดตั้งโดยคนในชุมชน ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1, 8 และ 9 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาบริบทของโรงเรียนที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ/คนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ

7. พื้นที่ที่ศึกษา จากจำนวนงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องที่นำมาสังเคราะห์ในด้านคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษาพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 ด้าน โดยมีงานวิจัยจำนวน 1 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ปริมณฑลกรุงเทพมหานครและชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียน ในขณะที่มีงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัด

เพราะฉะนั้นจากผลการสังเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกันตามคุณลักษณะงานวิจัย ดังแผนภาพที่ 4.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกันตามคุณลักษณะงานวิจัย

ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิธานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิธานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 10 เรื่อง ประกอบด้วยผลการสังเคราะห์การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations) ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) และผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (lines-of-argument synthesis) โดยมีรายละเอียดของผลการสังเคราะห์ดังนี้

6.1 ผลการสังเคราะห์การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations)

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมา (metaphor) ด้านลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องสอดคล้องกันซึ่งสามารถเปรียบเทียบประเด็นอุปมาทั้ง 10 เรื่อง ดังนี้

6.1.1 ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยทั้ง 10 เรื่องในการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาพบว่ามี ความสอดคล้องกันที่ว่า “ต้องการเข้ามาบริจาคเครื่องสำเนาเอกสารอัตโนมัติที่มีราคาถึง 150,000 บาท ให้กับทางโรงเรียน (1/1)” “เรื่องเงินนะผมไม่ค่อยมี แต่เรื่องแรงให้บอกมาเถอะ (1/2)” “ผู้ใหญ่ยังมีส่วนร่วมลงมือลงแรงในการก่อสร้างถาวรวัตถุให้แก่โรงเรียน (2)” “คนที่มีส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการศึกษา ให้ความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ เติมที่ มีการบริจาคสิ่งของหรือเงินตลอดเวลา (3)” “ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดทำหุ่นฟางโคนมและโรงเรียนย่อส่วนไว้ในห้องเรียน (4)” “กิจกรรมที่ชาวบ้านได้รับเชิญให้เข้าร่วมกับทางโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะการขอใช้แรงงานและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ (5)” “ผมให้โต๊ะและเก้าอี้หนึ่งปูนครบชุดให้ไปตั้งที่โรงเรียนกับโคนมที่ปั้นด้วยกระดาษอีก 1 ตัวไว้เวลาไปออกงาน...ถึงแม้ผมไม่ได้มีเงินมาก แต่ผมก็เต็มใจให้กับโรงเรียนนะ (6)” “ชาวบ้านจะมาร่วมในขบวนแห่เทียนพร้อมทั้งร่วมบริจาคเงิน สิ่งของต่าง ๆ เพื่อร่วมทำบุญในงานนี้ด้วย (7/1)” “...ผมยังเคยให้กระป๋องที่ใช้รีดนมกับโรงเรียนนะเพราะผมมีอยู่แล้วหลายใบ เพื่อโรงเรียนเขาจะเอาไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้บ้าง เป็นสื่อการสอนของครู (8)” “บางที่ครูเขาจัดให้ไม่พอเราก็ซื้อมาเพิ่มเติม บางครั้งมาถามครูนะว่าจะให้ซื้ออะไรให้ลูกสาวเพิ่มไหม ครูเขาก็จะบอก (9)” และ “...คือพูดง่าย ๆ ว่าเวลาต่อเติมอาคารอะไรก็แล้วแต่ เมื่อครูเขาขอไม้ ก็บอกครูเขาว่าที่ได้ทุนศาลานะมีไปเอาสิ (10)”

6.1.2 เป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยทั้ง 10 เรื่องในการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาพบว่ามีคำตอบ คล้องกันที่ว่า “พระรูปนี้ได้เข้ามาช่วยสอนจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (1/2)” “มีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับดิน น้ำ และการถ่ายเทอากาศที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ (2)” “เป็นผู้ที่มาสอนงานอาชีพและศีลธรรมโดยที่ทางโรงเรียนเป็นผู้เชิญให้ มาสอน (3)” “ได้มีโอกาสมาพูดให้เด็ก ๆ ฟังเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมและอาหารโคนมที่จะให้กับวัวนมที่กำลัง ท้อง (4)” “ชาวบ้านมีส่วนร่วมโดยการรับเชิญเป็นวิทยากรเพื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมออมทรัพย์และส ทรรศน์ร้านค้าในโรงเรียน (5)” “ผมมาพูดบรรยายให้นักเรียนได้ ไม่มีปัญหาเพราะช่วยกันมาตั้งแต่ปีแรก (6)” “ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนจะให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง เช่น การเชิญให้ชุมชนมาเป็น วิทยากรในการสอน (7/1)” “...ลุงไม่ได้มีการเตรียมการอะไร ก็ไปเล่าประสบการณ์ของเราให้เด็กฟังว่าที่ผ่าน มาลุงเลี้ยงวัวยังไงบ้าง (8)” “ส่วนใหญ่เด็กจะจดตามที่ผมเล่าให้ฟังแล้วก็ถามคำถาม เด็กเขาตั้งใจถามดี ครับ (9)” และ “...เด็กเขามาถามว่าจะดูแลฝึกสวนครัวอย่างไร แบบไหน ลุงก็บอกเขาไปว่าให้ดูแลบำรุง รักษา แล้วก็ฉีดยา (10)”

เพราะฉะนั้นตามหลักการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้วยวิธีการแปลความเทียบกลับไปกลับมา พบว่ามีคำตอบคล้องกันเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เป็นอย่างนี้จริงในการร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนรวมทั้งเป็น วิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน

6.2 ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) และการแปลความเพื่อเสนอ ประเด็นการโต้แย้ง (lines-of-argument synthesis)

ในการสังเคราะห์นี้ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการสังเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ทิศนะของ ชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทิศนะของผู้บริหาร/ครู ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและการมองตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

6.2.1 ทิศนะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านทิศนะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 8 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องพบว่ามีประเด็นอุปมาไม่ตรงกันซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง

ที่ 1/1, 2, 3, 6, 7/1, และ 9 ซึ่งชุมชนมีทัศนะด้านบวกต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาว่า “ความศรัทธาจะคงอยู่ต่อไป...ถ้าโรงเรียนยังสอนเด็กได้ดีและถ้าผู้บริหารมีผลงานที่ดี (1/1)” “เขาเจ็บร้อนแทนโรงเรียน (1/1)” “โรงเรียนนี้เป็นของพวกเรา...ลูกหลานของเราที่เรียนที่นี่เราก็ต้องช่วยเหลือดูแลโรงเรียนต่อไป (1/1)” “ความศรัทธาในคุณภาพความดีของโรงเรียนยังอยู่ในความรู้สึกของชาวบ้าน...ระยะหลังโรงเรียนไม่มีผลงานที่ดีเหมือนอดีต แต่ชาวบ้านทั่วไปก็เชื่อว่าโรงเรียนนี้ยังดีอยู่ (1/1)” “โรงเรียนเป็นสถาบันของย่าผม...ผมเป็นลูกหลานก็ต้องทำนุบำรุงสมบัติของย่าผมให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป (1/1)” “อยากจะช่วยเหลือโรงเรียนที่เคยเรียนมา (1/1)” “มีลูกมีหลานเรียนที่นี่ เมื่อโรงเรียนมีงานก็ต้องมาร่วมด้วย (1/1)” “โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี (1/1)” “โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน (1/1)” “โรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชน เป็นสมบัติของส่วนรวม ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและเข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด (2)” “โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านที่สองของลูกหลานของพวกเขา (2)” “โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน ไม่ใช่แยกกันว่าโรงเรียนส่วนโรงเรียน หมู่บ้านส่วนหมู่บ้าน (3)” “เวลามีงานอะไร เราก็ต้องช่วย เพราะโรงเรียนก็สอนลูกเรา เราก็ต้องช่วยเท่าที่จะทำได้ (3)” “เวลาโรงเรียนขออะไรมานี้ เราไม่เคยขัดข้อง (3)” “ทุกคนในชุมชนควรร่วมมือกันสนับสนุนและดูแลโรงเรียน (3)” “ต้องสร้างคนก่อนสร้างโบสถ์ (3)” “...โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของวัด ไม่ถือว่าเป็นโรงเรียน (3)” “วัดกับโรงเรียนต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่แล้ว (6)” “ถ้าเป็นเรื่องการศึกษายินดีช่วยและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ให้กับทางวัด (6)” “สามารถเสนอปัญหาที่แท้จริงแก่ทางโรงเรียนได้ (7/1)” “โรงเรียนเอาใจใส่บุตรหลานของคนในชุมชนอย่างดี (7/1)” “โรงเรียนมีความเอื้อเฟื้อต่อชุมชนและเห็นความสำคัญของชุมชน (7/1)” “โรงเรียนนี้ให้ความสำคัญแก่คนในหมู่บ้าน (9)” “ผู้บริหารต้องเป็นคนดีทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน (1/1)” “ผู้บริหารตั้งใจทำงาน (1/1)” “ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน (1/1)” “เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงาน (1/1)” “มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกับชุมชน (2)” “พอ. คนนี้มองอะไรเป็นร้อยเมตรพันเมตร เวลาจะทำอะไรเขาจะแบ่งเป็นแผน (3)” “มีความกระตือรือร้นในการทำงาน (3)” “เป็นผู้ที่เอาใจใส่งานของโรงเรียน (3)” “ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (7/1)” “เป็นกันเองกับคนในชุมชน (7/1)” “สามารถทำงานร่วมกับชุมชน (7/1)” “เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/การศึกษาให้แก่บุตรหลาน (7/1)” “มีครูที่ดูแลเอาใจใส่เด็กดีมาตั้งแต่อดีต (1/1)” “อำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนเมื่อมาติดต่อโรงเรียน (1/1)” “เขามีความผูกพันกับโรงเรียนเก่า...เมื่อมีโอกาสจะกลับมาหาครูเสมอ (1/1)” “มีความสำนึกในอาชีพ (1/1)” “เป็นกันเองกับคนในชุมชน (2)” “มีความตั้งใจในการทำงาน (3)” “เป็นผู้ที่ติดต่อกับคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (3)” “ทำงานตอบสนองความต้องการของชุมชน (3)” “เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน (7/1)” “ให้ความสนใจนักเรียน (7/1)” “ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในโรงเรียน (7/1)” และ “มีอริยาคัยที่ดี (7/1)” ซึ่งทัศนะนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยกลุ่มที่ 2 ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง 1/2, 5 และ 10 ที่ชุมชนมีทัศนะว่า “มุ่งเฉพาะการเรียนการสอน ละเลยงานที่เป็นการศึกษาให้ การศึกษากับชุมชน (1/2)” “โรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม (1/2)”

“โรงเรียนเลือกร่วมกิจกรรมกับชุมชนเฉพาะงานที่โรงเรียนได้ผลประโยชน์ (1/2)” “โรงเรียนไม่ต้อนรับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความประทับใจ (1/2)” “ถ้าโรงเรียนต้องทำงานให้วัดโดยไม่มีผลประโยชน์ ไม่รู้ว่าโรงเรียนจะมาให้หรือเปล่า (1/2)” “ถ้าโรงเรียนต้องการความร่วมมือจากชุมชนเท่านั้น ชาวบ้านถึงจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม (5)” “ชาวบ้านส่วนใหญ่ถูกชี้มาจากทางโรงเรียน (5)” “ชาวบ้านเพียงแต่ปฏิบัติตามที่ขอเท่านั้น (5)” “ถ้าโรงเรียนเห็นความสำคัญให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรเชิญผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ (5)” “เมื่อโรงเรียนมีแผนปฏิบัติการแล้ว เอาชาวบ้านไปประชุม คงจะไม่ได้อะไร นอกจากเสียเวลา (5)” “ถ้าโรงเรียนไม่เชิญหรือไม่เปิดโอกาสให้ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยยาก (5)” “มองชาวบ้านเป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการจัดการศึกษาได้ (5)” “โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน (5)” “โรงเรียนไม่ได้ช่วยเหลือจนเจ็อครบครันของเอา ลู้อเอาเวลาไปทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องดีกว่า (10)” “ถ้าให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนมากกว่านี้ โรงเรียนต้องไปหาชุมชนเยอะกว่านี้ (10)” “...บริหารตามใจตนเองจนเกินไป (1/2)” “ผู้บริหารเป็นทั้งตัวจุดและตัวดับ (1/2)” “ผู้บริหารไม่มีจิตวิทยาในการบริหาร (1/2)” “ไหนครูลองล้างขามให้ดูหน่อยซิ (1/2)” “แม้แต่ครูเองก็ยังไม่สนใจทำให้โรงเรียนดี ชาวบ้านก็ไม่อยากเข้ามาช่วยเหลือเพราะช่วยไปก็เท่านั้น (1/2)” “ครูไม่ค่อยสอน เป็นครูธุรกิจเสียมาก (1/2)” “เวลาโรงเรียนมีอะไร ผมให้ความช่วยเหลือทุกที พอพ่อผมตาย พวงหรือซักพวงหนึ่งก็ไม่มี ครูซักคนก็ไม่เห็นไปฟังสวดศพ (1/2)” และ “คณะครูสอนหนังสือไป ชาวบ้านก็ทำมาหากินไม่เกี่ยวข้องกัน ทั้งที่ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถเรื่องนั้นดีกว่า (5)” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีทัศนคติลบต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามีงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะ “โรงเรียนไม่เอาใจใส่บุตรหลานของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง (1/1)” “โรงเรียนเรียกร้องความช่วยเหลือจากชุมชนบ่อยครั้งเกินไป (1/1)” “โรงเรียนมีข่าวทางลบออกไปสู่ชุมชน (1/1)” “โรงเรียนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (1/1)” “ความโดดเด่นด้านวิชาการของโรงเรียนลดลง (1/1)” “โรงเรียนเน้นการขอบริจาค (1/1)” “โรงเรียนเอาแต่ผลประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว (1/2)” “โรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน (1/2)” “โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จเสนอให้ชุมชนชื่นชม (1/2)” “โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง (3)” “โรงเรียนต้องปฏิบัติตามนโยบายของกรม (5)” “โรงเรียนไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน (5)” “โรงเรียนมีมุมมองหรือความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ถูกต้อง (5)” “โรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน ไม่มีเอกภาพ (5)” “โรงเรียน...ไม่ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (7/2)” “ผู้บริหารไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน (1),(7/2)” “ผู้บริหารมาทำงานแบบเข้ามาเย็นกลับ (1/1)” “ผู้บริหารยังไม่รู้จักผู้นำชุมชน (1/1)” “ผู้บริหารขัดแย้งกับชุมชนอยู่บ่อย ๆ

(1/1)” “ถือว่าข้ามีหน้าที่บริหารก็บริหารไป (1/1)” “พช.ผอ. ดุ๊กเรียนว่าสมองหมา ปัญญาควาย (1/1)” “ผู้บริหารไม่เห็นคุณค่าของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน (1/1)” “ผู้บริหารเห็นงานนอกสำคัญกว่างานของโรงเรียน (1/1)” “ผู้บริหารจำบุคคลที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้ (1/1)” “ผู้บริหารทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือ (1/1)” “ผู้บริหารไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน (1/1)” “ผู้บริหารไม่อยู่บริหารงานในโรงเรียน (1/1)” “ผู้บริหารใช้คำพูดไม่เหมาะสมว่าเอามากี่ป่วยการ ใช้ไม่ค่อยได้ประโยชน์ (1/1)” “ผู้บริหารกีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน (1/2)” “ผู้บริหารชอบทำงานแบบยึดตนเองเป็นใหญ่ (1/2)” “ผู้บริหารเป็นผู้กระจายสิ่งที่ไม่ดีออกไปสู่ชุมชน (1/2)” “งานของชาวบ้านผู้บริหารไม่ค่อยไปร่วมงานยกเว้นงานของบุคคลสำคัญในชุมชน (1/2)” “ผู้บริหารไม่ค่อยได้เข้ามาร่วมกิจกรรมกับชุมชน (7/2)” “ผู้บริหารมีเวลาสัมพันธ์กับชุมชนน้อย (7/2)” “ผู้บริหารไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชน (7/2)” “ได้ยินคำพูดที่รับไม่ได้ของครู (1/1)” “ครูใช้กริยาวาจาที่ไม่ให้เกียรติต่อผู้ปกครองที่มาติดต่อกับโรงเรียน (1/1)” “สู้ไม่ไหวกับพฤติกรรมของครู (1/1)” “ครูไม่มาร่วมกิจกรรมของวัด (1/1)” “ครูแต่งกายไม่เหมาะสม (1/1)” “ไม่มีครูเวรมาดูแล (1/1)” “ครูเอาใจใส่นักเรียนน้อยลง (1/1)” “ครูดูด่านักเรียนเกินกว่าเหตุ (1/1)” “ครูกู้เงินจากผู้ปกครองนักเรียนหลายคน (1/1)” “ครูนำเงินค่าอาหารและค่ากิจกรรมของเด็กไปใช้ส่วนตัว (1/1)” “มองชาวบ้านมีการศึกษาน้อย (1/1)” “ครูไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน (1/2) , (7/2)” “ครูเดินทางมาทำงานตอนเช้าและกลับตอนเย็น (1/2)” “ครูชอบทิ้งห้องเรียนเป็นประจำ (1/2)” “ครูไม่ตรวจการบ้าน (1/2)” “ครูใช้กริยาวาจาไม่เหมาะสม (1/2)” “ครูพูดจากับนักเรียนไม่ไพเราะ (1/2)” “ครูชอบใช้คำหยาบกับนักเรียน (1/2)” “ครูไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมของชุมชนยกเว้นกิจกรรมที่เป็นหน้าที่หรือเป็นผลประโยชน์ (1/2)” “ครูไม่ตั้งใจสอน (1/2)” “ครูลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์ (1/2)” “ครูกีดกันไม่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน (1/2)” “ครูขาดความชำนาญในวิชาชีพ (2)” และ “ครูส่วนใหญ่อยู่ไกลมาสอนวิชาความรู้เท่านั้น (3)”

6.2.2 ทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 4 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องพบว่าประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ งานวิจัยเรื่องที่ 3 และ 7/2 ซึ่งครูมีทัศนะด้านบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาว่า “เวลาชุมชนมีอะไร เราก็ไปช่วยเหลือเวลาเรามีอะไรชุมชนก็มาช่วยเรา เราเห็นความสำคัญของชุมชน (3)” “อย่างเวลาในชุมชนมีงานอะไร เราก็จะไปช่วยงาน ไปร่วมงานในฐานะตัวแทนของโรงเรียน (3)” “...ถ้าเราจะมารอให้โรงเรียนหรือให้ฝ่ายรัฐบาลมาสนับสนุนเราฝ่ายเดียว มันก็คงไม่ทันกาล อย่างทุกวันนี้ห้องประชุมโรงเรียนที่คณะต่าง ๆ มาใช้ในการประชุมบ่อย ๆ นี้ เราได้รับความร่วมมือจากชุมชนของเราเป็นคนสร้างให้ (3)” และ “ร่วมงานพิเศษที่ทางชุมชนจัดขึ้น...แม้ไม่มีบัตรเชิญเป็นการบอกปากเปล่า (7/2)” ซึ่งทัศนะนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยกลุ่มที่ 2 ได้

แก่ งานวิจัยเรื่องที่ 1/1, 1/2 และ 5 ที่ผู้บริหาร/ครูมีทัศนะว่า “แม่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองซักถามปัญหา ก็ไม่มีคนใดแสดงความคิดเห็น (1/1)” “มักไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องอื่น กิจกรรมหลัก คือ การบริจาคเงินและสิ่งของให้กับทางโรงเรียน (1/1)” “พระไม่รู้จักสูตร (1/2)” “ถ้าชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมน้อยเท่าใดจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว (5)” “ชาวบ้านคงจะช่วยเหลืออะไรไม่ได้มากนักนอกจากให้ความช่วยเหลือด้านการเตรียมหรือสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์เท่านั้น (5)” “โรงเรียนไม่จำเป็นต้องเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากนัก (5)” “ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม (5)” “การจัดการศึกษาควรเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนมากกว่า (5)” และ “ชุมชนน่าจะเป็นเพียงฝ่ายสนับสนุนและให้ความร่วมมือเท่านั้น (5)” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหาร/ครูมีทัศนะด้านลบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามิงงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะ “ทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้ (1/1)” “ทำให้ครูรู้สึกท้อใจไม่มีอิสระ (1/1)” “ชอบมาจับผิดครู (1/2)” “ชาวบ้านมีความรู้ที่น้อย (5)” และ “ชาวบ้านขาดการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับโรงเรียน (5)”

6.2.3 การมองตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านการมองตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 6 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องพบว่าประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ งานวิจัยเรื่องที่ 6, 9 และ 10 ซึ่งชุมชนมองตนเองในด้านบวกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาว่า “ผมไม่รับเงิน ช่วยแต่งงาน (6)” “ผมบอกครูว่ามีอะไรก็บอกไป ช่วยได้ผมก็มา (6)” “มีอะไรก็บอก ช่วยอะไรได้ผมก็จะช่วยอย่างเต็มที่ (9)” “คนในชุมชนได้มีเวทีถ่ายทอดความรู้ของตนเอง (9)” “ผมถือว่ามีโอกาสไปช่วยโรงเรียน งานของโรงเรียนว่างไม่ว่างก็ต้องไป (10)” และ “ไม่ถือว่าการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ปกครองมากเกินไป (10)” ซึ่งการมองตนเองนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยกลุ่มที่ 2 ได้แก่ งานวิจัยเรื่องที่ 3, 5 และ 7/2 ที่ชุมชนมองตนเองว่า “พ่อแม่ไม่สามารถที่จะช่วยลูกทำการบ้านได้ เกินความสามารถของพ่อแม่ (3)” “การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครู ผู้ปกครองไม่มีสิทธิเข้าไปเกี่ยวข้อง (3)” “ถ้าเราไปเสนอเขาเหมือนกับเราไปก้าวก่ายหน้าที่เขา... ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้เรียนมาทางนี้ (3)” “หากผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไรไปก็เกรงว่าจะไม่ถูกต้องตามหลักการของครู (3)” “การจัดการศึกษาเป็นเรื่องไกลตัว ต้องใช้ความรู้ความสามารถสูง (5)” “การตัดสินใจกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาควรเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียน (5)” และ “การเรียนการสอนมอบให้เป็นหน้าที่ของครู (7/2)” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมองตนเองในด้านลบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามีงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะ “ไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน (1/1)” “ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3)” “...อย่างพวกเราที่มันไม่ค่อยมีความรู้จะไม่รู้จะช่วยเหลือทางด้านใดได้ ความรู้ไม่มีอย่างนี้...(3)” “มีความรู้ความสามารถน้อย (5)” “ไม่มีเวลาต้องทำงานประจำ (5)” และ “ไม่มีเวลาไปดูแล ต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัว (7/2)”

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิमानเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในตอนต้น 6 นั้น ผู้วิจัยนำประเด็นอุปมาต่าง ๆ ที่ได้จากแต่ละประเด็นของผลการสังเคราะห์ดังกล่าวมาจัดกลุ่มและสรุปเป็นประเด็นใหม่โดยแยกพิจารณาตามแต่ละปัจจัย คือ โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยรายละเอียดในแต่ละปัจจัยดังนี้

1.1 ปัจจัยโรงเรียน ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 7 ประเด็น คือ

1.1.1 ในด้านโรงเรียนให้โอกาสชุมชน ได้แก่ โรงเรียนมีความเอื้อเพื่อต่อชุมชนและเห็นความสำคัญของชุมชน โรงเรียนให้ความสำคัญแก่คนในหมู่บ้านและคนในชุมชนได้มีเวทีถ่ายทอดความรู้ของตนเอง

1.1.2 ในด้านลักษณะของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงินและโรงเรียนเอาใจใส่บุตรหลานของคนในชุมชนอย่างดี

1.1.3 ในด้านโรงเรียนที่มีคุณภาพ ได้แก่ ความศรัทธาจะคงอยู่ต่อไป...ถ้าโรงเรียนยังสอนเด็กได้ดี

1.1.4 ในด้านความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ได้แก่ อยากจะช่วยเหลือโรงเรียนที่เคยเรียนมา เมื่อโรงเรียนมีงานก็ต้องมาร่วมด้วย มีความผูกพันกับโรงเรียนเก่า เวลาว่างอะไร เราก็ต้องช่วยเท่าที่จะทำได้ เวลาโรงเรียนขออะไร เราไม่เคยขัดข้องและยินดีช่วย และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ให้กับทางวัด

1.1.5 ในด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ได้แก่ เขาเจ็บร้อนแทนโรงเรียน โรงเรียนนี้เป็นของพวกเรา เราต้องช่วยเหลือดูแลโรงเรียนต่อไป ความศรัทธาในคุณงามความดีของโรงเรียนยังอยู่ใน

ความรู้สึกของชาวบ้าน เชื่อว่าโรงเรียนนี้ยังดีอยู่ โรงเรียนเป็นสถาบันของย่าผม ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบและเข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด โรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชน โรงเรียนเป็นสมบัติของส่วนรวม โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านที่สอง โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านและทุกคนในชุมชนควรร่วมมือกันสนับสนุนและดูแลโรงเรียน

1.1.6 ในด้านความร่วมมือร่วมพลัง ได้แก่ วัดกับโรงเรียนต้องพึ่งพาอาศัยกัน

1.1.7 ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ได้แก่ สามารถเสนอปัญหาที่แท้จริงแก่ทางโรงเรียนได้

1.2 ปัจจัยผู้บริหาร ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 7 ประเด็น คือ

1.2.1 ในด้านภูมิหลังของผู้บริหาร ได้แก่ เป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน

1.2.2 ในด้านผู้บริหารที่มีคุณภาพ ได้แก่ ความศรัทธาจะคงอยู่ต่อไป...ถ้าผู้บริหารมีผลงานที่ดี

1.2.3 ในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารต้องเป็นคนดีทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน ผู้บริหารตั้งใจทำงาน ผอ. คนนี้มองอะไรเป็นร้อยเมตรพันเมตร มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีความรู้ความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชน มีความกระตือรือร้นในการทำงานและเป็นผู้ที่เอาใจใส่งานของโรงเรียน

1.2.4 ในด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหาร ได้แก่ เวลาจะทำอะไรจะแบ่งเป็นแผนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/การศึกษาให้แก่บุตรหลานและสามารถทำงานร่วมกับชุมชน

1.2.5 ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร ได้แก่ เป็นกันเองกับคนในชุมชน

1.2.6 ในด้านความศรัทธาต่อผู้บริหาร ได้แก่ เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงาน

1.2.7 ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ปัจจัยครู ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 8 ประเด็น คือ

1.3.1 ในด้านภูมิหลังของครู ได้แก่ เป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน เป็นศิษย์เก่าและเป็นเครือญาติกับชาวบ้าน

1.3.2 ในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของครู ได้แก่ มีความสำนึกในอาชีพ มีความตั้งใจในการทำงานและเป็นผู้ที่ติดต่อกับคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.3.3 ในด้านการเห็นคุณค่าของชุมชน ได้แก่ เราเห็นความสำคัญของชุมชน

1.3.4 ในด้านลักษณะการทำงานของครู ได้แก่ ให้ความสนใจนักเรียนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในโรงเรียน

1.3.5 ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ของครู ได้แก่ เป็นกันเองกับคนในชุมชน มีอัธยาศัยดี ทำงานตอบสนองความต้องการของชุมชนและอำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนเมื่อมาติดต่อโรงเรียน

1.3.6 ในด้านความศรัทธาต่อครู ได้แก่ มีครูที่ดูแลเอาใจใส่เด็กดีมาตั้งแต่อดีต

1.3.7 ในด้านความรู้สึกผูกพันระหว่างชุมชนกับครู ได้แก่ เมื่อมีโอกาสจะกลับมาหาครู

เสมอ

1.3.8 ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ไปช่วยงานชุมชน ไปร่วมงานในฐานะตัวแทนของโรงเรียน ร่วมงานพิเศษที่ทางชุมชนจัดขึ้น...แม้ไม่มีบัตรเชิญ เวลาชุมชนมีอะไร เราก็ไปช่วยเหลือและเวลาในชุมชนมีงานอะไร เราก็จะไปช่วยงาน

1.4 ปัจจัยชุมชน ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 7 ประเด็น คือ

1.4.1 ในด้านลักษณะของชุมชน ได้แก่ ส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ มีรายได้แน่นอน มีภาระหนี้สินน้อย สภาพเศรษฐกิจโดยรวมดี มีการรวมกลุ่มอาชีพกันและมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

1.4.2 ในด้านภูมิหลังของคนในชุมชน ได้แก่ เป็นศิษย์เก่า

1.4.3 ในด้านความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน ได้แก่ มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมและมีความสำนึกในภาระหน้าที่ต่อท้องถิ่นของคนในชุมชน

1.4.4 ในด้านความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ความศรัทธาต่อผู้บริหาร/ครูในโรงเรียน

1.4.5 ในด้านความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ได้แก่ ไม่รับเงิน ช่วยแต่งงาน มีธุระอะไรก็บอก ช่วยได้ก็มา ช่วยอะไรได้ก็จะช่วยอย่างเต็มที่ ถือว่าไปช่วยโรงเรียน และงานของโรงเรียนว่างไม่ว่างก็ต้องไป

1.4.6 ในด้านการเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ไม่ถือว่าการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเป็นการเพิ่มภาระมากเกินไป

1.4.7 ในด้านความร่วมมือร่วมพลัง ได้แก่ มีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยรายละเอียดในแต่ละปัจจัยดังนี้

2.1 ปัจจัยโรงเรียน ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 7 ประเด็น คือ

2.1.1 ในด้านโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและโรงเรียนมีมุมมองหรือเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ถูกต้อง

2.1.2 ในด้านโรงเรียนไม่ให้ออกัสชุมชน ได้แก่ มุ่งเฉพาะการเรียนการสอน ละเลยงานที่เป็นการศึกษาให้กับชุมชน ถ้าต้องการความร่วมมือจากชุมชนเท่านั้น ชาวบ้านถึงจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ชาวบ้านเพียงแต่ปฏิบัติตามที่ขอเท่านั้น โรงเรียนไม่ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.1.3 ในด้านโรงเรียนคำนึงถึงประโยชน์ของตนเอง ได้แก่ เลือกร่วมกิจกรรมกับชุมชน เฉพาะงานที่โรงเรียนได้ผลประโยชน์ ถ้าต้องมาทำงานให้วัดโดยไม่มีผลประโยชน์ ไม่รู้ว่าโรงเรียนจะทำให้ หรือเปล่า โรงเรียนไม่ได้ช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวของเขา โรงเรียนเอาแต่ผลประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว โรงเรียนเน้นเรื่องการขอบริจาคและโรงเรียนเรียกร้องความช่วยเหลือจากชุมชนบ่อยครั้งเกินไป

2.1.4 ในด้านลักษณะของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน ไม่มีเอกภาพ โรงเรียนมีข่าวทาง ลบออกไปสู่ชุมชน โรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนต้องปฏิบัติตามนโยบายของกรมและโรงเรียนไม่เอาใจใส่บุตรหลานของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง

2.1.5 ในด้านการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ โรงเรียนต้องไปหาชุมชนเยอะกว่านี้ โรงเรียนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง ควรเชิญผู้รู้ใน ชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และโรงเรียนไม่ต้องรับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความประทับใจ

2.1.6 ในด้านโรงเรียนที่ขาดคุณภาพ ได้แก่ ความโดดเด่นด้านวิชาการของโรงเรียนลดลงและโรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จเสนอให้ชุมชนชื่นชม

2.1.7 ในด้านการไม่เห็นคุณค่าของชุมชน ได้แก่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ถูกชี้แจงจากทาง โรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีแผนปฏิบัติการแล้ว เอาชาวบ้านไปประชุม คงจะไม่ได้อะไร นอกจากเสียเวลา ถ้า โรงเรียนไม่เชิญหรือไม่เปิดโอกาสให้ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยยากและมองชาวบ้านเป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้ามา ช่วยเหลือในเรื่องการจัดการศึกษาได้

2.2 ปัจจัยผู้บริหาร ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 8 ประเด็น คือ

2.2.1 ในด้านภูมิหลังของผู้บริหาร ได้แก่ ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ใน ชุมชน

2.2.2 ในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ได้แก่ ถือว่าข้ามหน้าที่บริหารก็บริหาร ไป ใช้คำพูดไม่เหมาะสม “เอามากี่ป่วยการใช้ไม่ค่อยได้ประโยชน์” และเป็นผู้กระจายสิ่งที่ไม่ดีออกไปสู่ ชุมชน

2.2.3 ในด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหาร ได้แก่ บริหารตามใจตนเองจนเกินไป ไม่มีจิตวิทยาในการบริหาร มาทำงานแบบเข้ามาเย็นกลับและจำบุคคลที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้

2.2.4 ในด้านการไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน ได้แก่ ไม่เห็นคุณค่าของ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมน้อยเท่าใดจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความ สะดวกรวดเร็ว ชาวบ้านคงจะช่วยเหลืออะไรไม่ได้มาก ไม่จำเป็นต้องเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมมากนัก ชาวบ้านมี ความรู้ที่น้อย ชาวบ้านขาดการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของตน ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจใน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรปัจจุบันและชุมชนขาดความรู้เรื่องการค้าเงินงานของโรงเรียน

- 2.2.5 ในด้านการขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร ได้แก่ ดุ๊กเรียน “สมองหมา ปัญญาควาย”
- 2.2.6 ในด้านการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ เห็นงานนอกสำคัญกว่างานของโรงเรียน ไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนและไม่อยู่บริหารงานในโรงเรียน
- 2.2.7 ในด้านการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ ไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชน ไม่รู้จักผู้นำชุมชน ขัดแย้งกับชุมชนอยู่บ่อย ๆ มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชนน้อยและความไม่ผูกพันกับชุมชน
- 2.2.8 ในด้านการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ ไม่ค่อยได้เข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชนและไม่ค่อยไปร่วมงานของชาวบ้านยกเว้นงานของบุคคลสำคัญในชุมชน
- 2.3 ปัจจัยครู ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 8 ประเด็น คือ
- 2.3.1 ในด้านภูมิหลังของครู ได้แก่ ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน
- 2.3.2 ในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของครู ได้แก่ ขาดความชำนาญในวิชาชีพและมาสอนวิชาความรู้เท่านั้น
- 2.3.3 ในด้านลักษณะการทำงาน of ครู ได้แก่ เดินทางมาทำงานตอนเช้าและกลับตอนเย็นและกีดกันไม่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
- 2.3.4 ในด้านการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ไม่สนใจทำให้โรงเรียนดี ไม่ค่อยสอน เป็นครูธุรกิจเสียมาก เอาใจใส่นักเรียนน้อยลง ชอบทิ้งห้องเรียนเป็นประจำ ไม่ตรวจการบ้าน ไม่ตั้งใจสอนและควบคุมชั้นเรียนไม่ได้
- 2.3.5 ในด้านการไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ มักไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องอื่น...กิจกรรมหลัก คือ การบริจาคเงินและสิ่งของให้กับโรงเรียน และชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- 2.3.6 ในด้านการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ มองชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ใช้กริยาวาจาที่ไม่ให้เกียรติต่อผู้ปกครอง แต่งกายไม่เหมาะสม ดุด่านักเรียนเกินกว่าเหตุ ใช้กริยาวาจาไม่เหมาะสมพูดจาตบนักเรียนไม่ไพเราะ ชอบใช้คำหยาบกับนักเรียนและลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์
- 2.3.7 ในด้านการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ พอพ่อผมตาย...พวกหรือดชักพวกนี้ ก็ไม่มี ครูชักคนก็ไม่เห็นไปฟังสวดศพ คณะครูสอนหนังสือไป ชาวบ้านก็ทำมาหากินของตน ไม่เกี่ยวข้องกัน ไม่ต้องการให้ผู้ปกครองมาเฝ้าลูกที่หน้าห้องเรียนและไม่ชอบชาวบ้านที่มาดูการสอน
- 2.3.8 ในด้านการขาดความศรัทธาต่อครู ได้แก่ ไทนครูลองล้างขามให้ดูหน่อยซิ ได้ยินคำพูดที่รับไม่ได้ของครูและสู้ไม่ไหวกับพฤติกรรมของครู

2.4 ปัจจัยชุมชน ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ 6 ประเด็น คือ

2.4.1 ในด้านลักษณะของชุมชน ได้แก่ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม สภาวะเศรษฐกิจไม่ดี คนต่างถิ่นเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไปและไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพ

2.4.2 ในด้านการขาดศักยภาพ/ความรู้ด้านการศึกษา ได้แก่ พ่อแม่ไม่สามารถช่วยลูกทำการบ้านได้ เกินความสามารถของพ่อแม่ หากผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไรไปเกรงจะไม่ถูกต้องตามหลักการของครู การจัดการศึกษาเป็นเรื่องไกลตัว ต้องใช้ความรู้ความสามารถสูง ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ค่อยมีความรู้ มีความรู้ความสามารถน้อย ชุมชนน่าจะเป็นเพียงสนับสนุนและให้ความร่วมมือเท่านั้นและให้ความช่วยเหลือด้านการเตรียมหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เท่านั้น

2.4.3 ในด้านการไม่มีเวลาว่างของชุมชน ได้แก่ ไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ไม่มีเวลาต้องทำงานประจำและไม่มีเวลาไปดูแล ต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัว

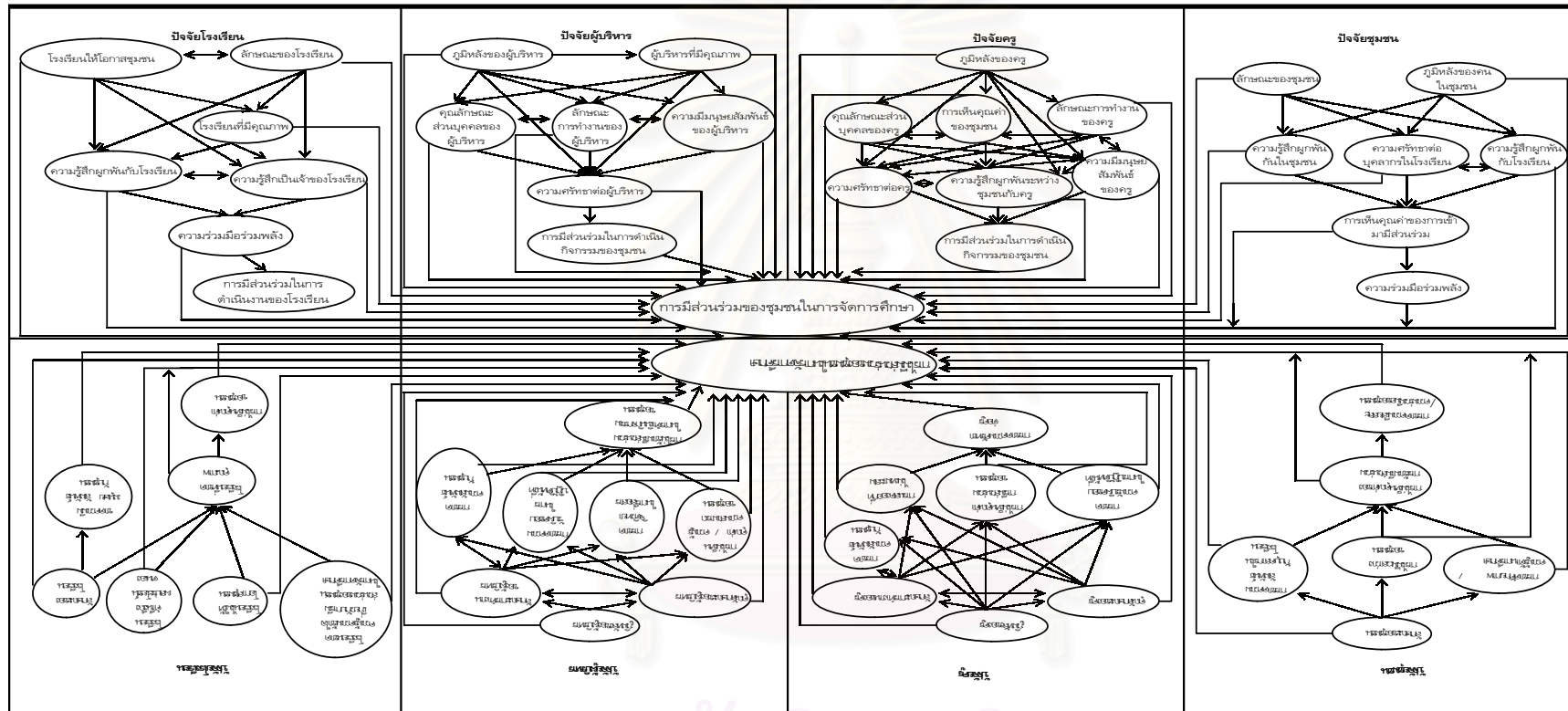
2.4.4 ในด้านการขาดความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ชาวบ้านไม่รู้จัก/สนิทสนมกับผู้บริหาร/ครู

2.4.5 ในด้านการไม่เห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครู ผู้ปกครองไม่มีสิทธิเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าเราไปเสนอเขาก็เหมือนกับเราไปก้าวก่ายหน้าที่เขา การตัดสินใจกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาควรเป็นหน้าที่ของโรงเรียน การเรียนการสอนมอบให้เป็นหน้าที่ของครูและการจัดการศึกษาควรเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนมากกว่า

2.4.6 ในด้านการขาดความเสถียร/ความร่วมมือของชุมชน ได้แก่ ไม่ค่อยเข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่ไม่เกี่ยวกับบุตรหลานของตนและความไม่สนใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในแต่ละประเด็น ดังที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ ดังแผนภาพที่ 4.2

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากแผนภาพที่ 4.2 เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัยซึ่งประกอบด้วยปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูและปัจจัยชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยโรงเรียน เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าในประเด็นของโรงเรียนให้โอกาสชุมชน ลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพ ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ความร่วมมือร่วมพลังและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนล้วนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าโรงเรียนให้โอกาสชุมชนย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน เช่นเดียวกับลักษณะของโรงเรียนย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งทั้งความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันล้วนส่งผลกระทบต่อความร่วมมือร่วมพลังของชุมชนโดยที่ความร่วมมือร่วมพลังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนอันนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ในทำนองเดียวกันโรงเรียนให้โอกาสชุมชนและลักษณะของโรงเรียนซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ล้วนส่งผลกระทบต่อโรงเรียนที่ทำให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ เมื่อโรงเรียนมีคุณภาพย่อมทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนโดยที่ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันที่ล้วนส่งผลกระทบต่อความร่วมมือร่วมพลังโดยที่ความร่วมมือร่วมพลังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนอันนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2. ปัจจัยผู้บริหาร เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าในประเด็นของภูมิหลังของผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีคุณภาพ คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร ความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร ความศรัทธาต่อผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนล้วนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าภูมิหลังของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อผู้บริหารที่มีคุณภาพ และเมื่อผู้บริหารมีคุณภาพย่อมนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ในขณะเดียวกันภูมิหลังของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหารและความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร เช่นเดียวกับผู้บริหารที่มีคุณภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหารและความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร ซึ่งทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหารและความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันล้วนส่งผลกระทบต่อความศรัทธาต่อผู้บริหาร เมื่อชุมชนมีความศรัทธาต่อผู้บริหารย่อมก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนซึ่งนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

กับโรงเรียน โดยที่ความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียนและความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ดังนั้นเมื่อชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน มีความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียนและมีความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนย่อมส่งผลต่อการเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อชุมชนเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมพลังอันนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยซึ่งประกอบด้วยปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครู และปัจจัยชุมชนที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยโรงเรียน เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนไม่ให้ออกาสชุมชน โรงเรียนคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง ลักษณะของโรงเรียน การขาดความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนที่ขาดคุณภาพและการไม่เห็นคุณค่าของชุมชนล้วนส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนไม่ให้ออกาสชุมชน โรงเรียนคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง และลักษณะของโรงเรียนส่งผลต่อโรงเรียนที่ทำให้โรงเรียนขาดคุณภาพ เมื่อโรงเรียนที่ขาดคุณภาพย่อมส่งผลต่อการไม่เห็นคุณค่าของชุมชนอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ลักษณะของโรงเรียนย่อมส่งผลต่อการขาดความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2. ปัจจัยผู้บริหาร เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าภูมิหลังของผู้บริหาร คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร การไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน การขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนล้วนส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าภูมิหลังของผู้บริหารส่งผลต่อคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารและลักษณะการทำงานของผู้บริหารซึ่งทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารและลักษณะการทำงานของผู้บริหารมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันโดยที่คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารส่งผลต่อการไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน การขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน เช่นเดียวกับที่ลักษณะการทำงานของผู้บริหารส่งผลต่อการไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน การขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน โดยที่ลักษณะการทำงานของผู้บริหารและการขาดความสัมพันธ์กับชุมชนกับลักษณะการทำงานของผู้บริหารและการไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ดังนั้นเมื่อผู้บริหารไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน ขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และขาดความสัมพันธ์กับชุมชนย่อมส่งผลต่อ

ต่อการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ในขณะที่เดียวกันภูมิหลังของผู้บริหารย่อมส่งผลต่อการไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน การขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้นหากผู้บริหารไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน ขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และขาดความสัมพันธ์กับชุมชนย่อมส่งผลต่อการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3. ปัจจัยครู เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าภูมิหลังของครู คุณลักษณะส่วนบุคคลของครู ลักษณะการทำงานของครู การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการขาดความศรัทธาต่อครู ล้วนส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าภูมิหลังของครูส่งผลต่อคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูและลักษณะการทำงานของครูซึ่งทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูและลักษณะการทำงานของครูมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยที่คุณลักษณะส่วนบุคคลของครูส่งผลต่อการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมและการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน เช่นเดียวกับลักษณะการทำงานของครูที่ส่งผลต่อการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมและการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน โดยที่ลักษณะการทำงานของครูกับการขาดความสัมพันธ์กับชุมชนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เมื่อครูขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน มีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมและขาดความสัมพันธ์กับชุมชนย่อมส่งผลให้ชุมชนขาดความศรัทธาต่อครูอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ในทำนองเดียวกันภูมิหลังของครูย่อมส่งผลต่อการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งเมื่อครูขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน มีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม และขาดความสัมพันธ์กับชุมชนย่อมทำให้ชุมชนขาดความศรัทธาต่อครูอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

4. ปัจจัยชุมชน เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าลักษณะของชุมชน การขาดศักยภาพ/ความรู้ ด้านการศึกษา การไม่มีเวลาว่างของชุมชน การขาดความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียน การไม่เห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและการขาดความเสียสละ/ความร่วมมือของชุมชนล้วนส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นพบว่าลักษณะของชุมชนส่งผลต่อการขาดศักยภาพ/ความรู้ด้านการศึกษา การไม่มีเวลาว่างของชุมชนและการขาดความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียน และเมื่อชุมชนขาดศักยภาพ/ความรู้ด้านการศึกษา ไม่มีเวลาว่างและขาดความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียนย่อมก่อให้เกิดการไม่เห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งส่งผลต่อการขาดความเสียสละ/ความร่วมมือของชุมชนอันนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2) เพื่อสังเคราะห์ให้ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและสังเคราะห์สรุปให้ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยมีจำนวนงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์ซึ่งนำมาสังเคราะห์จำนวน 10 เรื่องด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-ethnography)”

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 7 ตอน คือ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตอนที่ 5 ผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

จากงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องที่นำมาสังเคราะห์โดยผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยสภาพทั่วไปของชุมชนและสภาพทั่วไปของโรงเรียนพบว่าสภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษามีทั้งลักษณะของชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยคนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายทั้งทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนม ตลอดจนค้าขาย รับจ้าง รับราชการครูและทหาร นอกจากนี้คนในชุมชนค่อนข้าง

คุ้นเคย มีความสนิทสนมและรู้จักกันแบบญาติ และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนสภาพทั่วไปของโรงเรียนที่ศึกษาพบว่าเป็นโรงเรียนที่มีการก่อตั้งหลายรูปแบบทั้งโรงเรียนที่รัฐบาลจัดตั้งและคนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและเปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านการพิมพ์ พบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาโท (ร้อยละ 80.00) ในสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 50.00) โดยเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากที่สุด (ร้อยละ 50.00) และส่วนใหญ่ทำเสร็จในปี 2542 และปี 2544 (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 30.00)

2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 50.00) วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ 50.00) ส่วนใหญ่งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีประโยชน์ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 100.00) โดยหน่วยงานทางการศึกษาที่นำผลวิจัยไปใช้มากที่สุด คือ โรงเรียน (ร้อยละ 90.00)

3. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านวิธีวิทยา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำมาสังเคราะห์นั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน (ร้อยละ 100.00) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงมากที่สุด (ร้อยละ 60.00) พื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่างจังหวัด (ร้อยละ 90.00) โดยเป็นการศึกษาเพียง 1 โรงเรียนมากที่สุด (ร้อยละ 60.00) โรงเรียนที่ศึกษาส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ร้อยละ 90.00) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกต (ร้อยละ 90.00) โดยใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด (ร้อยละ 80.00) ส่วนใหญ่ไม่ระบุอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ร้อยละ 60.00) ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากที่สุด คือ 1-6 เดือน (ร้อยละ 60.00) วิธีการตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้ามากที่สุด (ร้อยละ 80.00) โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการตรวจสอบด้านข้อมูล (ร้อยละ 60.00) และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัยมากที่สุด (ร้อยละ 50.00)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยภาพรวมพบว่างานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ค่าความเบ้เท่ากับ 0.10 ค่าความโด่งเท่ากับ 0.29 ค่าสูงสุดเท่ากับ 3.86 และค่าต่ำสุดเท่ากับ 2.29 เมื่อพิจารณารายละเอียดในประเด็นของการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่าประเด็นของการกำหนดปัญหาวิจัยที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ในขณะที่ประเด็นของกรอบแนวคิดการวิจัย คือ การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ

ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุดซึ่งปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง คือ ผู้ปกครองนักเรียนกับผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง คือ ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดจำนวน 5 เรื่องในแต่ละขั้นตอนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การรับรู้ปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติงานตามแผนและการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดจำนวน 8 เรื่อง คือ การให้บุคคลในชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนโดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน เงินและวัสดุสิ่งของและการเชิญบุคคลในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรในโรงเรียน การร่วมกิจกรรมของชุมชนซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดจำนวน 4 เรื่อง คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชน เช่น งานแต่งงาน/งานศพ/งานบวชนาค การให้บริการชุมชนซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดจำนวน 7 เรื่อง คือ การให้บริการอาคารสถานที่/วัสดุอุปกรณ์/ยานพาหนะในการจัดกิจกรรมของชุมชนและการประชาสัมพันธ์โรงเรียนซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดจำนวน 5 เรื่อง คือ การประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงนโยบาย/การปฏิบัติงานของโรงเรียน/การขอความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ และประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดโดยมีจำนวน 2 เรื่องเท่ากัน คือ โรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา ชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ชุมชนได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของทางโรงเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับบุตรหลานและนักเรียนมีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบและกล้าแสดงออกมากขึ้น

ส่วนปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมได้ผลสรุปการสังเคราะห์จากงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง โดยปัจจัยชุมชนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งของชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนมีความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ความสำนึกในภาระหน้าที่ต่อท้องถิ่นของคนในชุมชน ความพร้อมและความสามารถของคนในชุมชนและมีความสนิทสนมกับครูในโรงเรียน ส่วนปัจจัยโรงเรียนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะผู้บริหาร ครูและวิธีปฏิบัติงาน และปัจจัยสภาพแวดล้อมพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม ในขณะที่ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมได้ผลสรุปการสังเคราะห์จากงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง โดยปัจจัยชุมชนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนลดลง ชุมชนกับโรงเรียนไม่สนิทสนมและผูกพันกัน ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปัจจุบัน ชุมชนขาดความเข้าใจการศึกษาในระบบนอกโรงเรียน ชุมชนขาดความรู้เรื่องการดำเนินงานของโรงเรียนโดยเฉพาะเรื่องการเรียนการสอนและความไม่สนใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ส่วนปัจจัยโรงเรียนพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะผู้บริหาร ครูและวิธีปฏิบัติงาน และปัจจัยสภาพแวดล้อมพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะเศรษฐกิจ

ตอนที่ 5 ผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากผลการสังเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งจากผลการสังเคราะห์พบว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกันตามคุณลักษณะงานวิจัย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเภทงานวิจัย ประกอบด้วยงานวิจัยที่บรรยายถึงลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 7 เรื่อง และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน/ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำนวน 3 เรื่อง 2) ระดับการศึกษา ประกอบด้วย งานวิจัยในระดับปริญญาโท จำนวน 8 เรื่อง และงานวิจัยในระดับปริญญาเอก จำนวน 2 เรื่อง 3) สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ประกอบด้วย งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 5 เรื่อง และงานวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่และมหาวิทยาลัยนเรศวร แห่งละ 1 เรื่อง 4) ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ ประกอบด้วย งานวิจัยที่ทำเสร็จก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำนวน 2 เรื่อง และงานวิจัยที่ทำเสร็จหลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำนวน 8 เรื่อง 5) ประเด็นวิจัยที่ศึกษา ประกอบด้วย งานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 5 เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของชุมชนในการจัดการศึกษา จำนวน 3 เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะ/สภาพ/กระบวนการดำเนินงาน/แนวทาง/ความคิดเห็น/ความรู้และความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 2 เรื่อง 6) บริบทของโรงเรียนที่ศึกษา ประกอบด้วย งานวิจัยที่ศึกษาบริบทของโรงเรียนที่จัดตั้งโดยคนในชุมชน จำนวน 7 เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาบริบทของโรงเรียนที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ/คนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ จำนวน 3 เรื่อง และ 7) พื้นที่ที่ศึกษา ประกอบด้วย งานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่เขตปริมณฑลกรุงเทพมหานครและชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียน จำนวน 1 เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัด จำนวน 9 เรื่อง

ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิธานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

6.1 ผลการสังเคราะห์การแปลความเทียบกลับไปกลับมา

ผลการสังเคราะห์พบว่าจากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องสอดคล้องกันในประเด็นร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน

6.2 ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

6.2.1 ทิศนะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านทิศนะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 8 เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่อง พบว่ามีประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันซึ่งยืนยันให้เห็นความแตกต่างโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่ชุมชนมีทิศนะด้านบวกต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และกลุ่มงานวิจัยที่ชุมชนมีทิศนะด้านลบต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามีงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะทั้งโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดจนผู้บริหาร/ครูล้วนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

6.2.2 ทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านทักษะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 4 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องพบว่าประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันซึ่งยืนยันให้เห็นความแตกต่างโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่ผู้บริหาร/ครูมีทักษะด้านบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และกลุ่มงานวิจัยที่ผู้บริหาร/ครูมีทักษะด้านลบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามีงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้ ทำให้ครูรู้สึกว่ามีอิสระ ชอบมาจับผิดครูตลอดจนชาวบ้านมีความรู้น้อย ขาดการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับโรงเรียน

6.2.3 การมองตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้าง

จากการเปรียบเทียบประเด็นอุปมาด้านการมองตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในงานวิจัยจำนวน 6 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องพบว่าประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันซึ่งยืนยันให้เห็นความแตกต่างโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่ชุมชนมองตนเองในด้านบวกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และกลุ่มงานวิจัยที่ชุมชนมองตนเองในด้านลบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ผลการสังเคราะห์การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตามหลักการแปลความเชิงหักล้างที่พบว่ามีงานวิจัย 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยสำรวจพบว่าสาเหตุเป็นเพราะไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ต้องทำงานประจำและหารายได้มาจุนเจือครอบครัวตลอดจนไม่มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการจัดการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเมื่อพิจารณาจากมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยปัจจัยโรงเรียนพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนให้โอกาสชุมชน ลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพ ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ความร่วมมือร่วมพลังและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหารพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังของผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีคุณภาพ คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร ความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร ความศรัทธาต่อผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ปัจจัยครูพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังของครู คุณลักษณะส่วนบุคคลของครู การเห็นคุณค่าของชุมชน ลักษณะการทำงานของครู ความมีมนุษยสัมพันธ์ของครู ความศรัทธาต่อครู ความรู้สึกผูกพันระหว่างชุมชนกับครูและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน และปัจจัยชุมชนพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ลักษณะของชุมชน ภูมิหลังของคนในชุมชน ความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน ความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียน ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน การเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและความร่วมมือร่วมพลัง

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาจากมิติของการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยปัจจัยโรงเรียนพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนไม่ให้ออกาสชุมชน โรงเรียนคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง ลักษณะของโรงเรียน การขาดความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนที่ขาดคุณภาพและการไม่เห็นคุณค่าของชุมชน ปัจจัยผู้บริหารพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังของผู้บริหาร คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร การไม่เห็นคุณค่า/ความรู้ความสามารถของชุมชน การขาดจิตวิทยาในการสื่อสาร การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ปัจจัยครูพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังของครู คุณลักษณะส่วนบุคคลของครู ลักษณะการทำงานของครู การขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการขาดความศรัทธาต่อครู และปัจจัยชุมชนพบว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ลักษณะของชุมชน การขาดศักยภาพ/ความรู้ด้านการศึกษา การไม่มีเวลาว่างของชุมชน การขาดความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียน การไม่เห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและการขาดความเสถียร/ความร่วมมือของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งจากผลการสังเคราะห์มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยพบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ครั้งนี้เป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากที่สุด คือ ร้อยละ 50.00 โดยเป็นงานวิจัยที่ทำเสร็จหลังมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเมื่อพิจารณาจากประเด็นวิจัยพบว่าเป็นการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเฉพาะการเลี้ยงโคนมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าเป็นงานวิจัยในลักษณะของชุดโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีการศึกษาและติดตามผลการวิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้จากผลการสังเคราะห์ยังพบว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่นำผลวิจัยไปใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.00 ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษานั้นเอง

ในด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชนมากที่สุด คือ ร้อยละ 100.00 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงสูงถึงร้อยละ 60.00 ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับและได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลในชุมชนและเป็นผู้ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการเจาะจงเลือกเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่ คือ ต่างจังหวัดซึ่งสูงถึงร้อยละ 90.00 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบริบทของต่างจังหวัดมีลักษณะที่เอื้อต่อการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามากกว่าเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร และชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียน สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากว่าเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก ที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างแท้จริง และวิธีการตรวจสอบข้อมูลพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้การตรวจสอบสามเส้ามากที่สุดซึ่งสูงถึงร้อยละ 80.00 ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าเป็นวิธีการที่สามารถตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

2. ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าโดยภาพรวมงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในประเด็นของการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่ามีเพียงการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยที่มีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.49 ค่าความเบ้เท่ากับ 1.89 ค่าความโด่งเท่ากับ 2.16 ค่าสูงสุดเท่ากับ 5.00 และค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าคะแนนของการประเมินคุณภาพงานวิจัยในเรื่องดังกล่าวไปกระจุกตัวอยู่ทางด้านซ้าย ดังนั้นการแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติโดยมีลักษณะการแจกแจงแบบโค้งเบ้ขวาและข้อมูลของการประเมินคุณภาพงานวิจัยมีการกระจายมาก นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่พบว่าในส่วนของกรอบทบทวนวรรณกรรมไม่มีการระบุถึงลำดับขั้นตอนที่นำมาสู่การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยที่ชัดเจนจึงเป็นผลให้การประเมินคุณภาพงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ

3. ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3.1 จากผลการสังเคราะห์พบว่าประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ โดยปรากฏในงานวิจัยทุกเรื่อง คือ ผู้ปกครองนักเรียนกับผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลกลุ่มนี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในแง่ของการสนับสนุนเชิงนโยบาย การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจึงเป็นผลให้บุคคลกลุ่มนี้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุด

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยมีข้อที่น่าสนใจคือ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่องที่นำมาสังเคราะห์ คือ ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน แต่ในขณะที่มีงานวิจัยที่ระบุถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะในด้านกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่จะดำเนินการมีเพียง 1 เรื่องเท่านั้น นั้นย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการร่วมสนับสนุนและส่งเสริมในนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้นมากกว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดและร่วมตัดสินใจในนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอันเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบเป็นบางส่วนซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันของบุคคล 2 ฝ่าย คือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังเช่นที่ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation)

จะมีลักษณะที่มีส่วนร่วมแบบร่วมมือริเริ่มงาน มาร่วมงาน ร่วมให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคหรือการร่วมมือในการทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจได้บ้างซึ่งการตัดสินใจนั้นอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการทั้งหมดก็ตาม

3.2 จากผลการสังเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละปัจจัย โดยปัจจัยชุมชนพบว่าจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องมีงานวิจัยจำนวนครึ่งหนึ่งที่มีการระบุถึงสาเหตุที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเป็นเพราะความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งของชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อมของชุมชน ความสำนึกในภาระหน้าที่ต่อท้องถิ่นของคนในชุมชน ความพร้อมและความสามารถของคนในชุมชนและมีความสนิทสนมกับครูในโรงเรียน ชุมชนมีความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน รวมทั้งชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสำนึกและเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันนำมาสู่การให้ความร่วมมือร่วมใจตลอดจนให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการสังเคราะห์มีข้อที่น่าสังเกต คือ ในงานวิจัยเหล่านี้มีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของชุมชนที่ทำการศึกษานั้นมีลักษณะแตกต่างกัน แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดเหมือนกันก็ตาม แต่เป็นการศึกษาในจังหวัดที่ต่างกันจึงเป็นผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยสาเหตุที่แตกต่างกัน

ข้อค้นพบที่น่าสนใจประการต่อมา คือ ปัจจัยโรงเรียน พบว่างานวิจัยเกือบครึ่งหนึ่ง คือ จำนวน 4 เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องที่ระบุว่าครูเป็นสาเหตุสำคัญที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเน้นที่เป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนมีความรัก ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งจากผลการสังเคราะห์ที่ได้นี้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ว่าครูซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อการถ่ายทอดทั้งความรู้ ความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน จึงเป็นบุคคลที่ชุมชนย่อมให้ความเคารพนับถือ และยิ่งหากครูนั้นเป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน ตลอดจนมีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีความรัก ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ครูมีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นโอกาสที่ครูจะนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนย่อมได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากข้อค้นพบเดียวกันนี้มีข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ มีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่องที่ระบุว่าผู้บริหารเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งเน้นที่ความเป็นนักบริหารโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/การศึกษาให้แก่บุตรหลาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกับชุมชน ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยมีอัธยาศัยดีและเป็นกันเองกับคนในชุมชน มีความกระตือรือร้น/ริเริ่ม/ตั้งใจ/เอาใจใส่งานของโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการ

บริหารงาน/การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและทำงานโดยประสานกับคนในชุมชนตลอดเวลาซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อนำไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพ เพราะฉะนั้นหากผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะการทำงานที่เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่มณฑนา เบ็งจันทร์ (2543) กล่าวว่าระบบการศึกษาโดยลำพังแล้วไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชนได้ โรงเรียนจึงต้องร่วมมือร่วมกับคนในชุมชนดำเนินงานเพื่อให้การศึกษาเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของทุก ๆ ชีวิตในชุมชน อย่างไรก็ตามจากผลการสังเคราะห์พบว่าการวิจัยเหล่านี้มีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันของผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนที่ทำการศึกษานั้นมีความแตกต่างกันแม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดเช่นเดียวกัน แต่เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในจังหวัดที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้บริหารในแต่ละโรงเรียนมีลักษณะของความเป็นนักบริหารที่แตกต่างกันอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ต่างกันที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประเด็นที่น่าสนใจประการสุดท้าย คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งพบว่าจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องปรากฏว่ามีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่องที่ระบุว่าการเมืองการปกครองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในท้องถิ่น กลุ่มชนชั้นนำมีการรวมตัวกันเป็นปีกแผ่นและมีอำนาจในชุมชน รวมทั้งมีการสนับสนุนจากรัฐและองค์กรภายนอกซึ่งผลการสังเคราะห์นี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสนับสนุนทั้งในเชิงนโยบายและการให้ความร่วมมือในเชิงปฏิบัติในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสังเกต คือ จากผลการสังเคราะห์ที่ได้ี้มีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้สาเหตุอาจเนื่องมาจากพื้นที่ที่ทำการศึกษามีลักษณะที่ต่างกันจึงยอมทำให้บริบทของสภาพแวดล้อมนั้นแตกต่างกันจึงส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยสาเหตุที่แตกต่างกัน

นอกจากนั้นจากผลการสังเคราะห์ในประเด็นเดียวกันนี้ยังพบว่ามีงานวิจัยจำนวน 3 เรื่องจากจำนวนงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องที่ระบุว่าการเมืองการปกครองเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีความเชื่อและค่านิยมในเรื่องการทำบุญให้ทาน มีกิจกรรมทางวัฒนธรรม ได้แก่ การลงแขกและมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (วัฒนธรรมในชุมชน) ซึ่งผลที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะทางด้านจิตสำนึกที่มุ่งให้ความสำคัญในเรื่องของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักใคร่กลมเกลียวกันภายในชุมชนที่ล้วนมีส่วนสำคัญในการนำมาสู่ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน อย่างไรก็ตามจากผลการสังเคราะห์ที่ได้พบว่ามีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน แม้ว่า

ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดก็ตามแต่ก็เป็นการศึกษาในจังหวัดที่แตกต่างกัน จึงทำให้บริบทด้านสังคม วัฒนธรรมของปัจจัยสภาพแวดล้อมแตกต่างกันส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยสาเหตุที่แตกต่างกัน

3.3 จากผลการสังเคราะห์ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละปัจจัย โดยปัจจัยชุมชนพบว่าจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องปรากฏว่ามีงานวิจัยจำนวนเกือบครึ่งหนึ่ง คือ 4 เรื่องที่ระบุถึงอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเพราะความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนลดลง ชุมชนกับโรงเรียนไม่สนิทสนมและผูกพันกัน ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปัจจุบัน ชุมชนขาดความเข้าใจการศึกษาระบบนอกโรงเรียน ชุมชนขาดความรู้เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนโดยเฉพาะเรื่องการเรียนการสอนและความไม่สนใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งผลการสังเคราะห์ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ความเข้าใจของชุมชนที่มีต่อนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งบุคคลในชุมชนและโรงเรียนยังขาดการประสานความร่วมมือร่วมใจกันทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จึงเป็นผลให้ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและจากผลการสังเคราะห์ที่ได้ยังพบว่ามีภาวะระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สาเหตุอาจเนื่องมาจากบริบทของชุมชนที่ทำการศึกษานั้นมีความแตกต่างกัน แม้ว่าพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างจังหวัดก็ตามแต่ก็เป็นการศึกษาในจังหวัดที่แตกต่างกัน จึงทำให้ปัจจัยชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีความแตกต่างกัน

ประเด็นที่น่าสนใจต่อมา คือ ปัจจัยโรงเรียน พบว่ามีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่องจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องที่ระบุว่าวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยเน้นที่โรงเรียนไม่ตอบสนองชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม ได้แก่ การมีน้ำใจ/การให้เกียรติ/ช่วงที่ชุมชนมีงานเทศกาล/บุคลากรในชุมชนมีกิจกรรมพิเศษและโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพโดยเน้นเรื่องการขอบริจาค มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจำกัด โรงเรียนไม่สามารถให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง โรงเรียนไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน โรงเรียนมีมุมมองหรือความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ถูกต้องและโรงเรียนขาดงบประมาณทรัพยากรที่จะมาสนับสนุน (ไม่มีค่าตอบแทนให้ชาวบ้าน) โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่ไม่หลากหลาย โรงเรียนไม่สามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่/อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชนและมีการเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนไม่บ่อยครั้งซึ่งผลการสังเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียนคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของโรงเรียนเป็นหลักโดยไม่ได้ให้เกียรติและไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกของคนในชุมชนซึ่งลักษณะที่วุ่นวายนี้ล้วนทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ดังนั้นการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง

ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้นย่อมเป็นไปได้ยาก และที่สำคัญโรงเรียนเองซึ่งอยู่ในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะเป็นผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุน ตลอดจนให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นยังไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มีมุมมองหรือความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง จึงยอมเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะนำมาสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในแง่ของการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้วยเหตุนี้วิธีปฏิบัติงานของโรงเรียนจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ในขณะที่เดียวกันจากผลการสังเคราะห์ยังพบว่าในงานวิจัยเหล่านี้มีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันของวิธีปฏิบัติงานที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนที่ทำการศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกัน แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัดก็ตามแต่ก็เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่ต่างกันจึงเป็นผลให้แต่ละโรงเรียนมีวิธีปฏิบัติงานที่แตกต่างกันจึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

นอกจากนั้นจากผลการสังเคราะห์ในประเด็นเดียวกันนี้ยังมีข้อที่น่าสนใจเพิ่มเติม คือ จากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่องมีการระบุว่าครูเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยปรากฏในงานวิจัยจำนวน 2 เรื่องซึ่งเน้นที่ความเป็นครูโดยขาดความชำนาญในวิชาชีพและขาดประสบการณ์ในการนำหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งขาดแคลนครูผู้สอนในวิชาหลักที่สำคัญ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความเชื่อถือและความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อครู เพราะหากครูซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชนแต่กลับปรากฏว่าครูนั้นขาดความชำนาญในวิชาชีพของตนเอง รวมทั้งขาดประสบการณ์ในการนำหลักสูตรไปใช้ตลอดจนขาดครูผู้สอนโดยเฉพาะในวิชาหลักที่สำคัญ คือ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ย่อมทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจต่อการทำหน้าที่ของครูในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้กับบุตรหลานของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนขาดความเชื่อถือและความศรัทธาที่มีต่อครูอันนำมาสู่การขาดความร่วมมือรวมทั้งไม่ได้รับความช่วยเหลือและไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เพราะฉะนั้นครูจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสนใจเกิดว่าจากงานวิจัยเหล่านี้มีการระบุถึงสาเหตุที่แตกต่างกันของครูซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนที่ทำการศึกษานั้นมีความแตกต่างกันถึงแม้จะเป็นการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัดเหมือนกันแต่ก็เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่ต่างกัน จึงเป็นผลให้ครูในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันอันเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ต่างกัน

ข้อค้นพบที่น่าสนใจประการสุดท้าย คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งพบว่าจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 10 เรื่องปรากฏว่ามีงานวิจัยจำนวน 4 เรื่องที่ระบุว่าเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญสุดที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่มี

อาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม สภาวะเศรษฐกิจไม่ดี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป รวมทั้งไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพซึ่งผลจากการสังเคราะห์ที่สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนมุ่งให้ความสนใจต่อการหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิตของตน จึงไม่มีเวลาร่วมกันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน และจากผลการสังเคราะห์พบว่าในงานวิจัยเหล่านี้มีการระบุถึงสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของชุมชนที่ทำการศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันถึงแม้ว่าจะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นการศึกษาในจังหวัดที่ต่างกันจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน

4. ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากผลการสังเคราะห์ทัศนะของชุมชนต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ชุมชนมีทัศนะด้านลบต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพราะโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษารวมทั้งผู้บริหาร/ครูล้วนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งผลการสังเคราะห์ที่สะท้อนให้เห็นว่าหากทั้งโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากลับไม่เห็นถึงความสำคัญและไม่เข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและที่สำคัญยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมยอมทำให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูอันส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ประเด็นที่น่าสนใจประการต่อมา คือ จากผลการสังเคราะห์ทัศนะของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่พบว่าสาเหตุที่ผู้บริหาร/ครูมีทัศนะด้านลบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ ทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้ ทำให้ครูรู้สึกว่าไม่มีอิสระ ชอบมาจับผิดครูนั้น ซึ่งผลการสังเคราะห์ที่สะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่ทั้งผู้บริหารและครูก็ยังไม่เข้าใจถึงหลักการสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยกลับมองว่าการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลเสียโดยตรงต่อตัวผู้บริหารและครูทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้นเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบของชุมชนในการที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครูอันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 28 และ 43 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐและการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน รวมทั้งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 8 (2) ที่ระบุให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อค้นพบที่น่าสนใจประเด็นสุดท้าย คือ การมองเห็นตนเองของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่พบว่าสาเหตุที่ชุมชนมองเห็นเองในด้านลบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งนี้เป็นเพราะไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ต้องทำงานประจำ และต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ตลอดจนไม่มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งผลการสังเคราะห์นี้บ่งบอกว่าชุมชนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในเรื่องของการหาเลี้ยงชีพ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนยังมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ด้อยอำนาจในเชิงของความรู้ ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่สภาพที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้บริหาร/ครูกับชุมชนในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ” จึงเป็นผลให้การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่สามารถกระทำร่วมกันได้อย่างเต็มที่ ดังเช่นที่ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) กล่าวว่า การที่บุคคลหนึ่งรู้สึกว่าเป็นผู้มีความรู้ต่ำกว่าจึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

5. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเมื่อพิจารณาจากมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในแต่ละปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูและปัจจัยชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่าเมื่อพิจารณาจากคุณลักษณะร่วมที่สำคัญของทั้ง 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ความศรัทธาและความรู้สึกผูกพันซึ่งข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งความศรัทธาและความรู้สึกผูกพันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความศรัทธาและความรู้สึกผูกพันเป็นคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยาที่สำคัญซึ่งสามารถเกิดขึ้นในตัวบุคคลและส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นทั้งโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในด้านความมุ่งหมายและหลักการของมาตรา 8 (2) ที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในแง่บุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู พบว่าภูมิหลังคุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงานและความมีมนุษยสัมพันธ์ล้วนเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณาในเรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่าทั้งผู้บริหารและครูถือ

เป็นบุคลากรหลักที่สำคัญต่อการทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงานและแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นหากการทำหน้าที่ของผู้บริหารและครูโดยอยู่บนพื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนทั้งในด้านภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงานและความมีมนุษยสัมพันธ์ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อชุมชนอันจะนำมาสู่การให้ความร่วมมือที่หลากหลายในด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาจากมิติของการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากทั้ง 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูและปัจจัยชุมชนนั้นพบว่ามิคุณลักษณะร่วมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา นั่นคือ การไม่เห็นคุณค่าทั้งในด้านการเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้ความสามารถของชุมชนซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทั้งโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชนควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการที่บุคคลมีความรู้สึกถึงการไม่เห็นคุณค่าในเรื่องใดก็ตามย่อมทำให้บุคคลนั้นขาดแรงจูงใจในการที่จะกระทำการสิ่งนั้น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ เพราะฉะนั้นหากโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชนไม่เห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้ความสามารถของชุมชนย่อมนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในด้านบุคลากรของโรงเรียนซึ่งในที่นี้ คือ ผู้บริหารและครูพบว่า ภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ล้วนเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนย่อมต้องอาศัยทั้งผู้บริหารและครูในการที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะฉะนั้นหากผู้บริหารและครูมิคุณลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งในด้านภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมนำมาสู่การไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำสารสนเทศที่ได้จากผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ใหม่เรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งปรากฏในงานวิจัยน้อยที่สุด คือ จำนวน 1 เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมด 10 เรื่อง คือ ศิษย์เก่าโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและผู้ประกอบการและหน่วยงานเอกชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรสนับสนุนและกระตุ้นให้บุคคลกลุ่มนี้ซึ่งจัดเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

2. จากข้อค้นพบของการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากที่สุดทั้ง 10 เรื่อง คือ ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียน รวมทั้งเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน แต่ในขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการนั้นพบว่ามีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ดังนั้นจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมตัดสินใจมากยิ่งขึ้น

3. จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าครูและผู้บริหารล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยครูเน้นที่เป็นคนในพื้นที่/พักอาศัยอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์กับชุมชน โดยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนมีความรัก ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ในขณะที่ผู้บริหารเน้นที่ความเป็นนักบริหาร ดังนั้นการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้นควรที่จะให้ความสำคัญและคำนึงถึงคุณลักษณะทั้งของครูและผู้บริหารซึ่งจะมีส่วนในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่

4. ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปัจจุบัน ขาดความเข้าใจการศึกษาระบบนอกโรงเรียน ตลอดจนขาดความรู้เรื่องการทำเนิงานของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้การสอน และความไม่สนใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดจนให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบาย แผนงานและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจอย่างครบถ้วนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

5. จากข้อค้นพบของการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าวิถีปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยเฉพาะในเรื่องที่โรงเรียนไม่ตอบสนองชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพโดยเน้นเรื่องการขอบริจาค มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจำกัด โรงเรียนไม่สามารถให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง โรงเรียนไม่เข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน โรงเรียนมีมุมมองหรือความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ถูกต้อง โรงเรียนขาดงบประมาณทรัพยากรที่จะมาสนับสนุน (ไม่มีค่าตอบแทนให้ชาวบ้าน) โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่ไม่หลากหลาย โรงเรียนไม่สามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่/อุปกรณ์ต่าง ๆ และไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชนล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนควรมีการปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติงานใหม่โดยคำนึงถึงความรู้ลึกของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้นและที่สำคัญโรงเรียนในฐานะที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาควรที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงหลักการสำคัญในเรื่องดังกล่าวเพื่อนำมาสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาต่อไป

6. จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าความศรัทธาและความรู้สึกผูกพันเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญของทั้งปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูและปัจจัยชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรกำหนดแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อเอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

7. จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงานและความมีมนุษยสัมพันธ์ทั้งของผู้บริหาร/ครูเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นการที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในโรงเรียนซึ่งจะมีส่วนในการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

8. จากข้อค้นพบของการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า การไม่เห็นคุณค่าทั้งในด้านการเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้ความสามารถของชุมชนเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญของปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูและปัจจัยชุมชนที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรที่จะต้องปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในแง่ของแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษารวมทั้งมุมมองที่มีต่อชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำมาสู่ความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

9. ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าภูมิหลัง คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน การขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและครูล้วนเป็นคุณลักษณะร่วมที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษาควรให้ความสำคัญกับคุณลักษณะร่วมดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาตัวบุคคลที่จะเข้ามารับผิดชอบดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนซึ่งจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान (Meta-ethnography)” โดยใช้แนวคิดของ Noblit and Hare (1988) เฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีวิทยาดังกล่าวในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบและลึกซึ้งกว้างขวางเกี่ยวกับระบบการศึกษานั้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อนำมาสู่หลักการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองการมัธยมศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา**

ขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

เกียรติก้อง ใจเจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). **จอมปราชญ์นักการศึกษา: สังเคราะห์ วิเคราะห์และประยุกต์แนว**

พระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซส มีเดีย.

กอบเกียรติ เจริญพานิช. (2540). **กิจกรรมของโรงเรียนที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน**

ของโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองและในชนบท จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนินฐา เมืองเชียงใหม่. (2544). **การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง**

เลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2546). **สรุปผลการนิเทศติดตามประเมินการบริหารจัดการ**

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการ**

พัฒนาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2540). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ**

ชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎี

บัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชำนาญ ปาณวงษ์. (2544). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียน**

ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร: การศึกษาพหุกรณี.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นาวัน พรหมใจสา. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น**

ชุมชนนาโค. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นงรัตน์ ศรีพรหม. (2544). **โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน.**

ข้าราชการครู. 2 (ธันวาคม-มกราคม 2544) : 21-23.

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2530). การวิเคราะห์อภิมาน. **วารสารวัดผลการศึกษา**. 8 (มกราคม-เมษายน 2530) : 21-38.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **การวิเคราะห์อภิมาน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2533). **แนวทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2544). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2530). **รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2539). **ปฏิรูปการศึกษาไทย (การยกเครื่องทางปัญญา)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัทสร้างสื่อจำกัด.
- พจนา เทียนธาดา. (2543). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศการศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจมาน ขำทอง. (2543). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ อันทิวโรทัย และอนงค์นุช ภูยานนท์. (2542). **แนวปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา**. **ครุศาสตร์**. 28 (2) : 130-137.
- พรทิพา จุลสุคนธ์. (2542). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดคีรีนาครัตนาราม ตำบลชอนสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2531). **“แนวคิดใหม่ในการพัฒนา” ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบทไทย หน่วยที่ 15**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพรัตน์ ฤทธิประเสริฐ. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรประชาชนในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมนอกภาคเกษตรกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภิญโญ สาธร. (2526). **หลักการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภา.

- เมตต์ เมตต์การุณจิต และคณะ. (2541). **การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา
ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัทนา เบ็ญจันทร์. (2543). **การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล
อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าอิสระ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.** กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.
- จนา สุวรรณภา. (2546). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันเพ็ญ อำนวย. (2544). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการกำหนดเนื้อหาพื้นฐาน
อาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษา
อำเภอประทิว จังหวัดชุมพร.** ชุมพร: คณะกรรมการวิจัยการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.
- วรวิทย์ อรรถโกวิทชาติ. (2542). **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนต่อการป้องกันการเสพ
ยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). **การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.**
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธิรักษ์ พิณฑกานนท์. (2543). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนันทา พุทธวรรณ. (2544). **การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น
เรื่องการเมืองโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี.** วิทยา
นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สุนทร ชอบทำดี. (2534). **บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ
ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมยศ เพื่อด้านทีก. (2542). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการ ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2543). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิमान**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลิศรา ชูชาติ. (2544). “แนวคิดสู่การปฏิบัติ: จากพระราชบัญญัติการศึกษาสู่โรงเรียนและชุมชน” ใน **แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครุมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสราภรณ์ ธรรมโยโก. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). **ระบบการศึกษากับชุมชน: ครอบคลุมความคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2527). **การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

- Abdel-Hady, M.E. (1990). **A Suggested Model for Community Participation in the Administration of Public Education in Egypt** [online] Available from: <http://thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>[2003,February 10]
- Anzar, U. (1998). **An Exploratory Study of Factors which have contributed to the Sustainability of Community Participation in Education in Balochistan, Pakistan** [online] Available from: <http://thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>[2003,February 10]
- Bagin and others. (1994). **The School and Community Relations**. 5th ed. MA, USA: Allyn and Bacon.
- Bopp, M. (1994). **The Illusive Essential: Evaluating Participation in Non-Formal Education and Community Development Process** [online] Available from: <http://search.epnet.com/direct.asp?an=941025301&db=aph&loginpage=login.asp&site=ehost>[2003, February 10]

- Drake, B. (1996). **Increasing Participation in Community Education: Ideas from Consumers** [online] Available from: <http://search.epnet.com/direct.asp?an=EJ542163&db=eric&loginpage=login.asp&site=ehost>[2003, February 10]
- Gustavo, W. (1992). The Meaning of Participation. In Brand, Peter Charles. (ed.), **Community Participation: Proceedings**. Habinet International Seminar. Columbia: Habinet.
- Havighurst, R.J. (1979). Local Community Participation in Educational Policy Making and School Administration,” in **Community Participation in Education**. Boston: Allyn and Bacon.
- Hess, E.K. (2000). **Identification of the Facilitators of and the Barriers to the Collaboration Process in PDSs : A Meta-ethnography 1990 - 1998**. Dissertation (Doctor of Education). The George Washington University.
- Noblit, G.W. & Hare, R.D. (1988). **Meta - Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies**. Newbury Park: Sage Publications.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (1995). **Designing Qualitative Research**. California: SAGE Publications.
- Olsen, M.E. (1968). **The Process of Social Organization**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Pousada, A. (1984). **Community Participation in Bilingual Education: The Puertorican Community of East Harlem** [online] Available from: <http://thailis.uni.net.th/dao/Printarticles.nsp>[2003,February 10]
- Pousada, A. (1991). **Community Participation in Bilingual Education as part of Language Policy (1)** [online] Available from: <http://search.epnet.com/direct.asp?an=960416367&db=aph&loginpage=login.asp&site=ehost>[2003,February 10]
- Sumption, M.R. and Engstrom, Y. (1966). **School-Community Relations: A New Approach**. USA: McGraw-Hill.
- Whang, I.J. (1981). **Management of Rural Change in Korea: The Saemaul Undong**. Seoul: Seoul National University Press.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนตรี แยมกลีกร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ดร. สาลิกา เมธนาวิน	สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
3. ดร. ดารณี จามจรี	กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
4. นาวาอากาศตรีหญิง ดร. ภัทรภรณ์ ภัทรโยธิน	วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
กรมแพทย์ทหารอากาศ
5. นาวาตรีหญิง ดร. กิตติยา ลีอ่อน	วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ชื่อผู้วิจัย.....รหัสงานวิจัย.....

ชื่อเรื่องงานวิจัย.....

สถาบัน.....

ลักษณะที่ประเมิน	ผลการประเมิน				
	1	2	3	4	5
1. ชื่อเรื่องการวิจัยมีความชัดเจน					
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยชัดเจน					
3. เหตุผล/ความจำเป็นในการทำวิจัยสมเหตุสมผล					
4. นิยามศัพท์เฉพาะมีความชัดเจน					
5. ประโยชน์ของงานวิจัยในด้านวิชาการ					
6. การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย					
7. การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน					
8. การออกแบบการวิจัยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย					
9. ความเป็นตัวแทนของประชากร/สถานการณ์/เหตุการณ์					
10. การตรวจสอบความเป็นตัวแทนของข้อมูล					
11. ความเที่ยงของการตีความ					
12. การสรุปผลการวิจัยสอดคล้องกับปัญหา/วัตถุประสงค์การวิจัย					
13. การอภิปรายผลเชื่อมโยงการวิจัยนี้กับผลงานวิจัยในอดีต					
14. การใช้ผลจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยมากำหนดข้อเสนอแนะในการวิจัย					

เกณฑ์ระดับคุณภาพของการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ชื่อเรื่องการวิจัยมีความชัดเจน
 - 5 ชื่อเรื่องบอกถึงวิธีการศึกษา พื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 4 ชื่อเรื่องบอกถึงวิธีการศึกษาและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 3 ชื่อเรื่องบอกถึงวิธีการศึกษาและกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 2 ชื่อเรื่องบอกถึงพื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1 ชื่อเรื่องไม่บอกถึงวิธีการศึกษา พื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยชัดเจน
 - 5 วัตถุประสงค์ของการวิจัยสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและสอดคล้องกับชื่อเรื่อง
 - 4 วัตถุประสงค์ของการวิจัยสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย แต่ไม่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง
 - 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัยไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย แต่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง
 - 2 วัตถุประสงค์ของการวิจัยไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและไม่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง
 - 1 ไม่ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. เหตุผล/ความจำเป็นในการทำวิจัยสมเหตุสมผล
 - 5 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ใต้อรรถความรู้ใหม่และไม่มีผู้ใดเคยทำมาก่อน
 - 4 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ใต้อรรถความรู้ใหม่
 - 3 ใต้อรรถความรู้ใหม่และไม่มีผู้ใดเคยทำมาก่อน
 - 2 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ
 - 1 ไม่ระบุเหตุผล/ความจำเป็นในการทำวิจัย
4. นิยามศัพท์เฉพาะมีความชัดเจน
 - 5 ให้นิยามศัพท์เฉพาะครอบคลุมทุกผลของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยและสะท้อนถึงวิธีการวัด/เก็บข้อมูลที่ชัดเจน
 - 4 ให้นิยามศัพท์เฉพาะครอบคลุมทุกผลของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แต่ไม่สะท้อนถึงวิธีการวัด/เก็บข้อมูลที่ชัดเจน
 - 3 ให้นิยามศัพท์เฉพาะไม่ครอบคลุมทุกผลของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แต่สะท้อนถึงวิธีการวัด/เก็บข้อมูลที่ชัดเจน
 - 2 ให้นิยามศัพท์เฉพาะไม่ครอบคลุมทุกผลของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยและไม่สะท้อนถึงวิธีการวัด/เก็บข้อมูลที่ชัดเจน
 - 1 ไม่ระบุนิยามศัพท์เฉพาะ

5. ประโยชน์ของงานวิจัยในด้านวิชาการ
 - 5 มีประโยชน์ในด้านวิชาการระดับที่ต้องรู้ใหม่ ปรับปรุงทฤษฎีและแนวคิดรวมไปถึงการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อนำไปใช้
 - 4 มีประโยชน์ในด้านวิชาการระดับที่ต้องรู้ใหม่ ปรับปรุงทฤษฎีและแนวคิด
 - 3 มีประโยชน์ในด้านวิชาการระดับที่ต้องรู้ใหม่
 - 2 มีประโยชน์ในด้านวิชาการระดับประยุกต์ทฤษฎีเพื่อนำไปใช้
 - 1 มีประโยชน์เฉพาะตัวผู้วิจัย
6. การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย
 - 5 การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยมีทั้งของในประเทศและต่างประเทศ มีความทันสมัย วิธีการนำเสนอแบบสังเคราะห์และสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย
 - 4 การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยมีทั้งของในประเทศและต่างประเทศ มีความทันสมัย วิธีการนำเสนอแบบตัดต่อ แต่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย
 - 3 การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเอกสารในประเทศที่ทันสมัย วิธีการนำเสนอแบบตัดต่อและสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย
 - 2 การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเอกสารในประเทศที่ไม่ทันสมัย วิธีการนำเสนอแบบตัดต่อ แต่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย
 - 1 การทบทวนรายงานเอกสารและงานวิจัยไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย
7. การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน
 - 5 แสดงให้เห็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนากรอบแนวคิดตั้งแต่ต้นจนถึงจุดอิมตัวโดยเขียนให้เห็นถึงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และมีวิธีการนำเสนอชวนให้ติดตาม
 - 4 แสดงให้เห็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนากรอบแนวคิดตั้งแต่ต้นจนถึงจุดอิมตัวโดยเขียนให้เห็นถึงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ แต่วิธีการนำเสนอไม่น่าติดตาม
 - 3 แสดงให้เห็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนากรอบแนวคิดตั้งแต่ต้นจนถึงจุดอิมตัว วิธีการเขียนไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ แต่มีวิธีการนำเสนอชวนให้ติดตาม
 - 2 แสดงให้เห็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนากรอบแนวคิดตั้งแต่ต้นจนถึงจุดอิมตัวเพียงอย่างเดียว
 - 1 ไม่ระบุถึงลำดับขั้นตอนของการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

8. การออกแบบการวิจัยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 5 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งให้ความสำคัญกับการอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย
 - 4 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย
 - 3 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย
 - 2 มีเฉพาะการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย
 - 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย
9. ความเป็นตัวแทนของประชากร/สถานการณ์/เหตุการณ์
 - 5 กลุ่มตัวอย่าง/สถานการณ์/เหตุการณ์เลือกได้อย่างครอบคลุม มีความสมเหตุสมผลและหน่วยตัวอย่างมีจำนวนเพียงพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลอิมตัว
 - 4 กลุ่มตัวอย่าง/สถานการณ์/เหตุการณ์เลือกได้อย่างครอบคลุมและหน่วยตัวอย่างมีจำนวนเพียงพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลอิมตัว
 - 3 กลุ่มตัวอย่าง/สถานการณ์/เหตุการณ์เลือกได้อย่างครอบคลุมและมีความสมเหตุสมผล
 - 2 กลุ่มตัวอย่าง/สถานการณ์/เหตุการณ์เลือกได้อย่างสมเหตุสมผลและหน่วยตัวอย่างมีจำนวนเพียงพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลอิมตัว
 - 1 ไม่ระบุหลักการในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง/สถานการณ์/เหตุการณ์รวมทั้งจำนวนของหน่วยตัวอย่างที่จะทำให้ได้ข้อมูลอิมตัว
10. การตรวจสอบความเป็นตัวแทนของข้อมูล
 - 5 มีวิธีการเก็บข้อมูลจากหลายสถานการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลหลายคน/หลายแหล่งและใช้วิธีการเก็บข้อมูลเดียวกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย
 - 4 มีวิธีการเก็บข้อมูลจากหลายสถานการณ์และจากผู้ให้ข้อมูลหลายคน/หลายแหล่ง
 - 3 มีวิธีการเก็บข้อมูลจากหลายสถานการณ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
 - 2 มีวิธีการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์เดียว จากผู้ให้ข้อมูลหลายคน/หลายแหล่งด้วยวิธีการที่หลากหลาย
 - 1 มีวิธีการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์เดียว

11. ความเที่ยงของการตีความ

- 5 มีการนำเสนอสถานการณ์ที่ศึกษาไว้อย่างชัดเจนทั้งทฤษฎีที่ใช้ กลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บข้อมูล
- 4 มีการนำเสนอสถานการณ์ที่ศึกษาไว้อย่างชัดเจนทั้งทฤษฎีที่ใช้และกลุ่มตัวอย่าง
- 3 มีการนำเสนอสถานการณ์ที่ศึกษาไว้อย่างชัดเจนทั้งทฤษฎีที่ใช้และวิธีการเก็บข้อมูล
- 2 มีการนำเสนอสถานการณ์ที่ศึกษาไว้อย่างชัดเจนทั้งกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บข้อมูล
- 1 มีการนำเสนอทฤษฎีที่ใช้ กลุ่มตัวอย่างหรือวิธีการเก็บข้อมูลที่คลุมเครือ

12. การสรุปผลการวิจัยสอดคล้องกับปัญหา/วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 5 การสรุปผลการวิจัยจากผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับปัญหา/วัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมทุกประเด็นของปัญหาที่ต้องการศึกษา
- 4 การสรุปผลการวิจัยจากผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับปัญหา/วัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นของปัญหาที่ต้องการศึกษา
- 3 การสรุปผลการวิจัยจากผลการวิเคราะห์ครอบคลุมทุกประเด็นของปัญหาที่ต้องการศึกษา แต่ผลการวิเคราะห์บางส่วนไม่สอดคล้องกับปัญหา/วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2 การสรุปผลการวิจัยคลาดเคลื่อนจากผลการวิเคราะห์
- 1 ไม่มีส่วนสรุปผลการวิจัย

13. การอภิปรายผลเชื่อมโยงงานวิจัยนี้กับผลงานวิจัยในอดีต

- 5 การอภิปรายผลแสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลการวิจัยที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้กับผลงานวิจัยอื่น ๆ ในอดีต
- 4 การอภิปรายผลแสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลการวิจัยที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎี แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้กับผลงานวิจัยอื่น ๆ ในอดีต
- 3 การอภิปรายผลแสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลการวิจัยและความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้กับผลงานวิจัยอื่น ๆ ในอดีตแต่ไม่ได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎี
- 2 การอภิปรายผลแสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลการวิจัยที่เกิดขึ้นเท่านั้นโดยไม่ได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีและไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้กับผลงานวิจัยอื่น ๆ ในอดีต
- 1 ไม่มีการอภิปรายผล

14. การใช้ผลจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยมากำหนดข้อเสนอแนะในการวิจัย
- 5 มีการสรุปผลจากการอภิปรายผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย การปฏิบัติและการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป
 - 4 มีการสรุปผลจากการอภิปรายผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะครอบคลุมทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติ
 - 3 มีการสรุปผลจากการอภิปรายผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะครอบคลุมทั้งด้านนโยบายและการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป
 - 2 มีการสรุปผลจากการอภิปรายผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะครอบคลุมทั้งด้านการปฏิบัติและการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป
 - 1 ไม่มีการสรุปผลจากการอภิปรายผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัย

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

รายชื่อวิทยานิพนธ์ที่นำมาสังเคราะห์

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพา จุลสุคนธ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดคีรีนาครัตนาราม ตำบลชอนสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมยศ เพื่อดจันท์ก. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนิษฐา เมืองเชียงหวาน. (2544). การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชำนาญ ปาณางษ์. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร: การศึกษาพหุกรณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนันทา พุทธรณะ. (2544). การติดตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นาวัน พรหมใจสา. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิสราภรณ์ ธรรมโยโก. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

**ตารางผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการศึกษา**

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประเภทบุคคล	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)														รวม
	1		2	3	4		5		6	7		8	9	10	
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2				
1. กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน/คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
2. กรรมการที่ปรึกษาโรงเรียน	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3. ผู้บริหารโรงเรียน	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	4
4. ครู	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	5
5. ผู้ปกครองนักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
6. ศิษย์เก่าโรงเรียน	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7. ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	10
8. ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	5
9. กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการ	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10. กลุ่มเกษตรกร	-	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	4
11. หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	2
12. หน่วยงานเอกชน	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13. นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	6
14. สมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน (กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร)	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
15. กลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชน	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	4
16. บุคคลภายนอกชุมชน/วิทยากรภายนอก	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	3

ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)												รวม			
	1		2	3	4		5		6	7		8		9	10	
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2					
1. การรับรู้ปัญหา	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5
2. การวางแผนดำเนินงาน	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5
3. การตัดสินใจ	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5
4. การปฏิบัติตามแผน	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5
5. การติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงาน	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์ข้อช่วยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อช่วยความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)												รวม			
	1		2	3	4		5		6	7		8		9	10	
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2					
1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียน																
1.1 การเชิญคนในชุมชน มาร่วมเป็นกรรมการศึกษา/ กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน/ กรรมการดำเนินการสอบ	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	2
1.2 การให้ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการวางแผนและจัด กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียน	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	3
1.3 การเชิญบุคคลในชุมชน มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น งานประจำปี/งานประกวด ผลงานทางวิชาการ/นิทรรศการ ผลงานนักเรียน	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	5
1.4 การให้บุคคลในชุมชนและ หน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา โรงเรียนโดยการช่วยเหลือด้าน แรงงาน เงินและวัสดุสิ่งของ	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	8

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)												รวม		
	1		2	3	4		5		6		7	8		9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2				
3.4 การให้บริการห้องสมุด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	1
3.5 การให้คำปรึกษา แนะนำ กิจกรรมของชุมชน	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน															
4.1 การประชุมผู้ปกครองเพื่อ ชี้แจงนโยบาย/การปฏิบัติงาน ของโรงเรียน/การขอความ ร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	5
4.2 การพบปะเยี่ยมเยียน ผู้ปกครองนักเรียน/คนในชุมชน	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	3
4.3 การจัดป้ายกิจกรรม/ ป้ายประกาศ	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	2
4.4 การทำจุลสาร	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	3

ตารางที่ 5 ผลการสังเคราะห์ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)												รวม		
	1		2	3	4		5		6		7	8		9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2				
1. การบริหารงานของโรงเรียน สะดวกขึ้น (เช่น ด้านทรัพยากร /งบประมาณ)	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2. โรงเรียนประสบความสำเร็จ ในการจัดการศึกษา	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3. ชุมชนกับโรงเรียนมี ความสัมพันธ์กันมากขึ้น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	2
4. ชุมชนมีความรู้สึกเป็น เจ้าของโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	1

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)												รวม		
	1		2	3	4		5		6	7		8		9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2				
19. นักเรียนมีวิชาชีพติดตัว ในอนาคต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	1

ตารางที่ 6 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ปัจจัยสนับสนุน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6	7		8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
ปัจจัยชุมชน														
1. ชุมชนมีความศรัทธาต่อ การศึกษาและโรงเรียน														
1.1 โรงเรียนแลกเปลี่ยน ในโรงเรียนได้รับรางวัล	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2 ความมีชื่อเสียงของ โรงเรียน ได้แก่ ด้านกิจกรรม กีฬา/กิจกรรมการประกวด ผลงานทางวิชาการ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3 ครูเอาใจใส่นักเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1.4 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนดี มีความสามารถ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2. ชุมชนมีความรู้สึกเป็น เจ้าของโรงเรียน														
2.1 ร่วมบริจาคที่ดินเพื่อ ก่อสร้างโรงเรียน	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2.2 เป็นศิษย์เก่า	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 รับฟังข่าวสารความ เคลื่อนไหวของโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3. ความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน														
3.1 มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง และทำนุบำรุงโรงเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยสนับสนุน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6		7	8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
3.2 เป็นคณะกรรมการ โรงเรียน/ศิษย์เก่า/ผู้ปกครอง นักเรียน	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. สถานภาพของคนในชุมชน														
4.1 เป็นผู้นำชุมชนและ นักการเมืองท้องถิ่น	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2 เป็นผู้มีฐานะในชุมชน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.3 เป็นผู้ประกอบการ/เจ้าของ โรงงาน/เจ้าของกิจการในชุมชน	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. ลักษณะพื้นฐานของคน ในชุมชน														
5.1 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.2 การชอบทำบุญ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. ความคาดหวังของชุมชนต่อ โรงเรียนในด้านการสอนบุตร หลานให้เป็นคนเก่งและคนดี	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. ความสำนึกในภาระหน้าที่ต่อ ท้องถิ่นของคนในชุมชน	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
8. ระบบเครือข่ายความ สัมพันธ์ที่เข้มแข็งของชุมชน														
8.1 ความสัมพันธ์ทางเครือ ญาติ	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.2 ความสัมพันธ์ส่วนตัว	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.3 การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.4 ไม่ค่อยมีการย้ายถิ่น	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มี ความสามารถและความ กระตือรือร้นในการทำงาน	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. ความพร้อมและความ สามารถของคนในชุมชน	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยสนับสนุน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6	7		8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
2.9 มีความรู้ความเข้าใจ ในการทำงานร่วมกับชุมชน	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.10 ให้เกียรติและกำลังใจแก่ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.11 ทำงานโดยประสานกับ คนในชุมชนตลอดเวลา	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2.12 สามารถทำงานร่วมกับ ชุมชน	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3. ความสัมพันธ์กับชุมชน														
3.1 ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน อย่างสม่ำเสมอ	1	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3.2 ใช้เวลาว่างในการเข้าถึง กับคนในชุมชน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 มีอิทธิพลและเป็น กันเองกับคนในชุมชน	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3.4 มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชน มาก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
4. ความเป็นนักพัฒนา														
4.1 ส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
4.2 ปรับปรุงด้านอาคาร สถานที่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
5. เป็นที่เคารพของชุมชน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
: ด้านครู														
1. เป็นคนในพื้นที่พักอาศัย อยู่ในชุมชน	1	-	-	2	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1
2. ความเป็นครู														
2.1 สนใจนักเรียนและเอาใจใส่ การเรียนการสอน	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยสนับสนุน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6	7		8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
2.2 มีความตั้งใจในการทำงาน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 ได้รับเชิญเป็นวิทยากรเผยแพร่ผลงาน	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ความสัมพันธ์กับชุมชน														
3.1 เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	1	1	-	2	-	-	1	1	-	3	-	-	-	-
3.2 ทำงานตอบสนองความต้องการของชุมชน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 การเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.4 การอำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนเมื่อมาติดต่อโรงเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.5 มีอัยกัณฑ์ที่ดีและเป็นที่คุ้นเคยกับคนในชุมชน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3.6 ติดต่อกับคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.7 ประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.8 มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชน	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
3.9 ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
4. มีความรัก ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน														
4.1 มีความสำนึกในอาชีพ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2 มีความรู้สึกถึงบุญคุณของโรงเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.3 เป็นศิษย์เก่า	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4 เป็นเครือญาติกับชาวบ้าน	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยอุปสรรค	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6		7	8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
ปัจจัยโรงเรียน														
: ด้านบริบทของโรงเรียน														
1. โรงเรียนมีชาวสอบออกไปสู่ชุมชน														
1.1 ชาวการใช้เงินของโรงเรียนที่ไม่โปร่งใส	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2 ชาวเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร/ยึดเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นใหญ่	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3 ชาวความขัดแย้งของครูในโรงเรียน/ครูแตกความสามัคคีกัน	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4 ชาวพฤติกรรมทางลบของครูในโรงเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.5 ชาวครูไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลเด็ก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (ระหว่างโรงเรียนกับวัด)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
: ด้านผู้บริหาร														
1. ไม่ได้เป็นคนในที่ที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2. ความเป็นนักบริหาร														
2.1 ไม่อยู่บริหารโรงเรียนได้แก่ ไปเป็นวิทยากร/ออกไปติดต่องาน/ไปเป็นคณะกรรมการของกรมบ่อยมาก	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยอุปสรรค	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6		7	8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
2.2 ทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือกับครูและชุมชน ได้แก่ การใช้เงิน/ทรัพยากรที่ชุมชนให้โรงเรียน/การขอบริจาคจากชุมชน	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 กีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2.4 ไม่ให้เกียรติและไม่ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน (ไม่เห็นคุณค่าของผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5 ไม่เป็นผู้นำครูเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.6 ไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.7 ไม่ขอความช่วยเหลือจากชุมชน (บุคลิกเกรงใจ)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2.8 จำนวนคนที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.9 กระทำสิ่งที่ทำลายขวัญกำลังใจของครู	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ความสัมพันธ์กับชุมชน														
3.1 ไม่ค่อยไปร่วมกิจกรรมของชุมชน	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
3.2 มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชนน้อย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
: ด้านครู														
1. ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่/ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยอุปสรรค	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6		7	8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
21. โรงเรียนไม่เอาใจใส่บุตรหลานของคนในชุมชนอย่างจริงจัง	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22. โรงเรียนเรียกร้องความช่วยเหลือจากชุมชนบ่อยครั้งเกินไป	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23. โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนที่ไปติดต่ออย่างไม่ให้เกียรติ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
: ด้านผลการปฏิบัติงาน														
1. ความโดดเด่นทางด้านวิชาการของโรงเรียนลดลง	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จเสนอให้ชุมชนชื่นชม	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปัจจัยสภาพแวดล้อม														
: ด้านเศรษฐกิจ														
1. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2. สภาพเศรษฐกิจไม่ดี	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
3. คนต่างถิ่นเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานทำจำนวนมาก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตและระบบมาตรฐานสินค้า	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
6. ไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยอุปสรรค	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)													
	1		2	3	4		5		6	7		8	9	10
	1/1	1/2			4/1	4/2	5/1	5/2		7/1	7/2			
: ด้านการเมืองการปกครอง														
1. มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในท้องถิ่น (จากการปกครองแบบสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ระบบการบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายของข้าราชการครูไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ภาคผนวก จ

วิธีการแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิमान
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

วิธีการแปลความเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translations)

	งานวิจัยเรื่องที่ 1/1	งานวิจัยเรื่องที่ 2	งานวิจัยเรื่องที่ 3	งานวิจัยเรื่องที่ 6	งานวิจัยเรื่องที่ 7/1	งานวิจัยเรื่องที่ 10
ร่วมเสียสละ เงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียน	“ต้องการเข้ามา บริจาคเครื่อง เอกสารอัตโนมัติที่ มีราคาถึง 150,000 บาท”	“ผู้ใหญ่ยังมีส่วน ร่วมลงมือลงแรง ในการก่อสร้าง ถาวรวัตถุให้แก่ โรงเรียน”	“ให้ความร่วมมือ ในเรื่องต่าง ๆ เต็มที่ มีการ บริจาคสิ่งของหรือ เงินตลอดเวลา”	“ผมให้โต๊ะและ เก้าอี้นั่งปูนครบชุด ให้ไปตั้งที่โรงเรียน กับโคนมที่ปั่นด้วย กระดาษอีก 1 ตัว ไว้เวลาไปออก งาน”	“ชาวบ้านจะมา ร่วมในเขบวนแห่ เทียบพร้อมกับ ร่วมบริจาคเงิน”	“เวลาต่อเติม อาคารอะไรก็ แล้วแต่ เมื่อครู เขามาขอไม้ ก็ บอกครูเขาว่าที่ ได้ทุนศาลาแะมี ไปเอาสิ”

วิธีการแปลความเทียบกลับไปกลับมาโดยผู้วิจัยนำเอาประเด็นอุปมา (metaphor) ซึ่งสะท้อนภาพเหตุการณ์ที่ได้จากงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 มาเปรียบเทียบแปลความหมายโยงเข้ากับประเด็นอุปมาของงานวิจัยทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 2, 3, 6, 7/1 และ 10 และพิจารณาว่าประเด็นอุปมาจากงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 สามารถกลมกลืนเข้ากับงานวิจัยเรื่องที่ 2, 3, 6, 7/1 และ 10 ได้หรือไม่ ซึ่งจากผลการเทียบเคียงพบว่าประเด็นอุปมาจากงานวิจัยทุกเรื่องมีความสอดคล้องกันสามารถกลมกลืนเข้ากันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างประเด็นอุปมาขึ้นมาใหม่ซึ่งในที่นี้ คือ “ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียน” ที่สะท้อนถึงภาพของเหตุการณ์ของงานวิจัยทุกเรื่องที่น่ามาสังเคราะห์

วิธีการแปลความเชิงหักล้าง (refutational synthesis) และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (lines-of-argument synthesis)

	งานวิจัยเรื่องที่ 1/1	งานวิจัยเรื่องที่ 3	งานวิจัยเรื่องที่ 5	งานวิจัยเรื่องที่ 7/2
การแปลความเชิงหักล้าง ทัศนะของผู้บริหาร/ครูต่อ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา	“แม่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองซักถามปัญหา ก็ไม่มีคนใดแสดงความ คิดเห็น”	“อย่างเวลาในชุมชนมีงาน อะไร เราก็จะไม่ช่วยงาน ไปร่วมงานในฐานะ ตัวแทนของโรงเรียน”	“ชาวบ้านไม่เห็นความ สำคัญของการมีส่วนร่วม”	“ร่วมงานพิเศษที่ทาง โรงเรียนจัดขึ้น แต่ไม่มี บัตรเชิญ เป็นการบอก ปากเปล่า”
การแปลความเพื่อเสนอ ประเด็นการโต้แย้ง	“ทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้ (1/1)” “ทำให้ครูรู้สึกว่ามีอิสระ (1/1)” “ชกามาจัดฝึกครู (1/2)” “ชาวบ้านมีความ ความรู้น้อย (5)” และ “ชาวบ้านขาดการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้เกินที่ยอมรับของผู้ที่ เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับโรงเรียน (5)”			

วิธีการแปลความเชิงทักล้าง เริ่มจากผู้วิจัยนำงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ งานวิจัยจำนวน 4 เรื่อง คือ งานวิจัยเรื่องที่ 1/1, 3, 5 และ 7/2 โดยจากผลการสังเคราะห์พบว่างานวิจัย เรื่องที่ 3 กับงานวิจัยเรื่องที่ 7/2 มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน แต่มีแนวโน้มขัดแย้งกับงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 และงานวิจัยเรื่องที่ 5 ผู้วิจัยจึงนำประเด็นอุปมาที่ได้จากงานวิจัยเรื่องที่ 3 มาเปรียบเทียบกับแปลความหมาย โยงเข้ากับประเด็นอุปมาของงานวิจัยเรื่องที่ 7/2 และนำประเด็นอุปมาที่ได้จากงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 มาเปรียบเทียบกับแปลความหมายโยงเข้ากับประเด็นอุปมาของงานวิจัยเรื่องที่ 5 และพิจารณาว่าประเด็นอุปมาจาก งานวิจัยเรื่องที่ 3 สามารถกลมกลืนเข้ากับงานวิจัยเรื่องที่ 7/2 ได้หรือไม่ รวมทั้งประเด็นอุปมาจากงานวิจัย เรื่องที่ 1/1 สามารถกลมกลืนเข้ากับงานวิจัยเรื่องที่ 5 ได้หรือไม่ซึ่งจากผลการเทียบเคียงพบว่าประเด็นอุปมา จากงานวิจัยเรื่องที่ 3 กับงานวิจัยเรื่องที่ 7/2 และงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 กับงานวิจัยเรื่องที่ 5 มีความ สอดคล้องกันสามารถกลมกลืนเข้ากันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างประเด็นอุปมาขึ้นมาใหม่ซึ่งในที่นี้ คือ “ทัศนะ ของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” ที่สะท้อนภาพของเหตุการณ์จากงานวิจัยทุก เรื่องที่นำมาสังเคราะห์ และในขณะเดียวกันพบว่างานวิจัยมีประเด็นอุปมาที่ขัดแย้งกันโดยงานวิจัยเรื่องที่ 3 กับงานวิจัยเรื่องที่ 7/2 เป็นทัศนะด้านบวกของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 1/1 กับงานวิจัยเรื่องที่ 5 เป็นทัศนะด้านลบของผู้บริหาร/ครูต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา

วิธีการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง หลังจากที่ผู้วิจัยทำการแปลความเชิงทักล้างใน ประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ ผู้วิจัยทำการค้นหาสาเหตุว่าเป็นเพราะเหตุใดผู้บริหาร/ครูจึงมี ทัศนะด้านลบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้วยการตั้งประเด็นอุปมาที่สะท้อนภาพเหตุการณ์ ที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหาร/ครูมีทัศนะด้านลบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจากงานวิจัยแต่ ละเรื่องที่นำมาสังเคราะห์ซึ่งจะทำให้เห็นถึงภาพรวมของสาเหตุที่ผู้บริหาร/ครูมีทัศนะด้านลบต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
 ลงพิมพ์ลงในวารสารวิจัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวบุปผา เมฆศรีทองคำ เกิดเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2506 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีวารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ จากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2529 ปริญญาโทวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน จากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2534 ประกาศนียบัตรบัณฑิตการวิจัยทางสังคม จากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2538 และปริญญาเอกการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544 ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งอาจารย์ภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย